

LAPSIAIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2013 Barnombudsmannens årsbok 2013

Lapsen oikeuksien toteutuminen kansalaisyhteydenottojen valossa

Genomförandet av barnets rättigheter i ljuset av kontakterna från medborgarna

**Lapsen oikeuksien toteutuminen
kansalaisyhteydenottojen valossa
Genomförandet av barnets rättigheter
i ljuset av kontakterna från medborgarna**

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2013
Barnombudsmannens årsbok 2013

Tiivistelmä

Lapsen oikeuksien toteutuminen kansalaisyhteydenottojen valossa. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2013. Helsinki 2013. 80 s. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2013:9.

Lapsiasiavaltuutettu raportoi vuosittain valtioneuvostolle toiminnastaan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien tilasta Suomessa. Tätä varten lapsiasiavaltuutettu edistää lasten hyvinvoinnin seuran mittareiden kehittämistä ja päätöksenteon tietopohjan vahvistamista. Vuosikirja kuvailee lasten ja nuorten parissa toimiville lapsen ja nuoren oikeuksia ja hyvinvointia Suomessa tutkimustiedon, lapsilta ja nuorilta saadun tiedon sekä kansalaisilta lapsiasiavaltuutetun toimistoon saapuneiden yhteydenottojen valossa.

Toimistoon tuli kansalaisilta vuoden 2012 aikana 523 yhteydenottoa. Korkealle tasolle vakiintunut määrä kerrota tarpeesta kehittää kuntien ja viranomaisten palveluista tiedottamista. Myös lapsiasiavaltuutetun omilla verkkopalveluilla pyritään helpottamaan oikean tiedon löytymistä. Lisäksi lapsille ja nuorille julkaistiin ihmisoikeuksista kertova esite *Toteutuvatko oikeutesi*.

Vaikka toimisto ei käsittele yksittäistapauksia, hallinto-lain mukainen neuvontavelvoite työllistää viisihenkistä toimistoa vuodesta toiseen niin, että vastausajat venyvät liian pitkiksi. Kokonaistyökuorma omien aloitteiden valmiste-lun, työryhmiin ja yhteistyöverkostoihin osallistumisen sekä lausuntopyyntöihin vastaamisen ohessa kasvaa kohtuttomaksi. Epäsuhta on korjattava henkilöstöä lisäämällä.

Kansalaisyhteydenotot ovat antaneet vuosien mittaan aiheita esimerkiksi aloitteesiin, viranomaisyhteydenottoihin sekä lausuntoihin medialle. Vaikuttamistyön painopiste 2012 oli yhteydenottojen yleisimmässä aiheessa lastensuojelussa. Toinen keskeinen aihepiiri oli ajankohtainen kuntuudistuksen kokonaisuus lasten ja nuorten oikeuksien ja osallisuuden näkökulmasta. Kolmantena teemana nousi esiin vammaisen lapsen oikeudet. Lasten ja nuorten koke-musiantuntijuuden näkökulma korostui näissä kaikissa.

Lastensuojelun *Uskomme sinuun – usko sinäkin -kiertueen rapportti "Suojele unelmia, vaali toivoa"*. Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi toi tärkeää täydennystä julkiseen keskusteluun lastensuojelun laadusta Suomessa. Lastensuojelun asiakkaana olleen 8-vuotiaan helsinkiläistön väkivaltainen kuolema herätti paljon keskustelua ja aiheutti poikkeuksellisen suuren määrän kansalaisten yhteydenottoja lapsiasiavaltuutetun toimistoon. Lapsiasiavaltuutetun ehdotus laajasta puolu-eettomasta tutkinnasta sai vastakaikua ja oikeusministeri asetti tutkintaryhmän selvittämään tapahtuman taustoja.

Kuntavaikuttamisen pääviestinä oli "lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia". Kuntavaalien alla julkaistun *Lasten ja nuorten valtuutetun huoneentaulun sisältöön hyödynnetiin lapsiasiavaltuutetun toimiston kysyä Suomen Lasten Parlamentin jäsenille*. Huoneentaulun allekirjoitti ennätysmäärä eli 4 224 ehdokasta. Lapsiasianeuvottelukunnan kuntajaosto valmisti yhdessä nuorten kanssa kuntauudistuksesta ja -liitoksista päättäville kannoton, joka luovutettiin kunta- ja hallintoministerille marraskuussa.

Lapsiasiavaltuutetun julkaisusarjassa ja yhteistyöhankkeina ilmestyi kymmenen julkaisua. Yhteishankkeena julkaistiin suomeksi Euroopan neuvoston asiantuntemukseen perustuva lasten ihmisoikeuskasvatukseen *Compasito-käskirja*, jonka jalkauttaminen käytäntöön alkoi heti yhteistyöverkoston ja Suomen UNICEFin voimin.

Kuurojen ja huonokuuloisten lasten arkea valottanut julkaisu *Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä* toi esiin uutta tietoa lasten, nuorten ja heidän perheidensä kokemuksista sekä edisti alan toimijoiden yhteistyötä. Vammaisten lasten ja nuorten oikeudet valittiin Lapsen oikeuksien päivän kansallisksi teemaksi 2013.

Lapsiasiavaltuutetun nuorten neuvonantajaryhmä on vakiinnuttanut asemansa lapsiasiavaltuutetun työn tukena. Toimiston yhteistyö jatkui myös Pesäpuu ry:n nuorten *Selviytyjät -ryhmän* sekä Suomen Lasten Parlamentin kanssa. Lapsiasiavaltuutetun kansainvälinen yhteistyö ulottuu pääosin naapurinmaihin sekä eurooppalaisten kollegojen ENOC-verkostoon. Toimisto tutustui keväällä Viron lastenkotien valvontaan ja lasten ja nuorten kuulemiseen niiden yhteydessä. Virolaiskollegat tutustuivat syksyn vastevalailullaan muun muassa lasten ja nuorten kuntavaikuttamiseen sekä kuritusväkivallan vastaiseen toimintaan. ●

Asiasanat: hyvinvointi, kuntauudistus, lapsen asema, lapsen oikeudet, lapset, lapsi- ja perhepolitiikka, lapsus, lastensuojelu, nuoret, oikeusturva, osallistuminen, toimintakertomukset

Sammanfattning

Genomförandet av barnets rättigheter i ljuset av kontakterna från medborgarna. Barnombudsmannens årsbok 2013. Helsingfors 2013. 80 s. Barnombudsmannens byrås publikationer 2013:9.

Barnombudsmannen rapporterar årligen till statsrådet om sin verksamhet och om situationen för barns och ungdomars rättigheter och välbefinnande i Finland. För detta främjar Barnombudsmannen en vidareutveckling av mätarna för uppföljning av välbefinnandet och ett allt starkare kunskapsunderlag för beslutsfattandet. Årsboken redogör för beslutsfattarna och dem som arbetar med barn och unga om barnets och den ungas rättigheter och välbefinnande i Finland i dels ljuset av olika forskningsrön, informationen från barn och unga och dels de frågor som har gett medborgarna anledning att kontakta Barnombudsmannens byrå.

Årsboken 2012 rapporterar om observationer om situationen för barnets rättigheter utgående från kontakterna från medborgarna. År 2012 kontaktades byrå 523 gånger. Antalet kontakter, som från år till år stadigt ligger på en hög nivå, vittnar om att informationen om de tjänster som kommunerna och övriga myndigheter tillhandahåller måste vidareutvecklas. Framför allt borde informationen om socialombudsmännen uppgifter till såväl barn och unga som föräldrar förbättras. Också Barnombudsmannens egna webbtjänster har som syfte att underlätta möjligheterna att få tag på rätt information.

Kontakterna från medborgarna ger anledning till initiativ, kontakter till olika myndigheter och utåländen till medierna. Barnombudsmannens förslag till åtgärdande av missförhållandena ilagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn och till effektivare rättsmedel vid mobbning har initierats utifrån kontakter från medborgarna.

Barnombudsmannen behandlar inte enskilda fall. Besvarandet av frågor och rådgivningen överbelastar ändå byrå med dess fem medarbetare. Tiderna innan medborgarna får svar blir för långa. Missförhållandet måste rättas till genom att utöka personalen. Antalet medarbetare på byrå är också i övrigt alldelvis för litet i förhållande till de nationella uppgifterna och intressentgruppernas förväntningar.

Påverkansarbetet 2012 fokuserade på att förbättra kvaliteten på barnskyddet och att integrera barn- och ungdomsperspektivet i det kommunala beslutsfattandet. Påverkansarbetet tog också fasta på rättigheterna för barn med funktionsnedsättning och framför allt på en förbättring av hörselskadade och döva barns ställning. Påverkansarbetet utgick från barnens och de ungas egna åsikter och erfarenhetsbaserade kunskap.

Störst efterfrågan rönte publikationen *Suojele unelmia, vaali toivoa*, en rapport om de ungas rekommendationer om hur kvaliteten på barnskyddet och vården utom hemmet kunde utvecklas. Rapporten med ett sammandrag på svenska stärkte de ungas röst om deras erfarenhetskunskap i den offentliga debatten om barnskyddets kvalitet i Finland. Att en 8-årig Helsingforsflicka, som hade varit klient hos barnskyddet, misshandlades till döds föranledde exceptionellt många kontakter. Barnombudsmannens förslag om en bred opartisk utredning vann gehör. Justitieministern tillsatte en multiprofessionell utredningsgrupp för att utreda vad man kunde lära sig av fallet.

Huvudbudskapet inom det kommunala påverkansarbetet var att "en kommun för barn och unga skapar välfärd". De gyllene reglerna för barns och ungas fullmäktige, som publicerades inför kommunala valet, undertecknades av ett rekordantal, hela 4 224 kandidater. Ett ställningstagande som de unga tagit fram för dem som tar beslut om kommunreformen och kommunens ammanskragningar överlämnades till kommun- och förvaltningsminister Henna Virkkunen i november.

I Barnombudsmannens publikationsserie och som samprojekt utgavs tio publikationer. Som ett samprojekt utgavs Europarådets handbok om utbildning i mänskliga rättigheter (*Compasito*) på finska. Samarbetsnätverket och Finlands UNICEF tog genast itu med den praktiska förankringen av utbildningen. Barnombudsmannen publicerade också broschyrén *Toteutuvatko oikeutesi?* med information om de mänskliga rättigheterna för barn och unga.

Publikationen *Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä* med ett sammandrag på svenska belyste döva och hörselskadade barns vardag och främjade samarbetet mellan olika aktörer inom verksamhetsområdet, aktörernas barnperspektiv och acceptansen av barns olika kommunikationsformer. Rättigheterna för barn och unga med funktionsnedsättning valdes till nationellt tema för barnens rättigheters dag 2013.

Barnombudsmannens unga rådgivare har befäst sin ställning som stöd i Barnombudsmannens arbete. Byrå fortsatte likaså samarbetet med föreningen Pesäpuu ry:s ungdomsgrupp *Selviytyjät* och med Barnens Parlament i Finland. Barnombudsmannens internationella samarbete sträcker sig också till de övriga nordiska länderna och nätverket ENOC för de europeiska barnombudsmännen. Under året initierades ett besökssamarbete med Barnombudsmannen i Estland. ●

Nyckelord: barn, barndom, barnets rättigheter, barnets ställning, barn- och familjepolitik, Barnombudsmannen, barnskydd, delaktighet, kommunreformen, rättsskydd, unga, verksamhetsberättelser, välbefinnande, välfärd

Abstract

Fulfilment of the rights of the child in the light of contacts from citizens.
Annual Report of the Ombudsman for Children 2013. Helsinki 2013. 80 p.
Publications of the Office of the Ombudsman for Children 2013:9.

The Ombudsman for Children submits an annual report to the Government describing activities undertaken and the state of the well-being and rights of children and young people in Finland. For this purpose, the Ombudsman for Children promotes development of the indicators for well-being of children and enhancement of the knowledge base for decision-making. The annual report describes the rights and well-being of children and adolescents in Finland to decision-makers and those working with children and adolescents in the light of research data, information received from children and young people, and contacts with the Office of the Ombudsman for Children taken by citizens.

During year 2012, the office was contacted by citizens 523 times. The fact that the figure has stabilised at a high level indicates that there is need to develop dissemination of information on the services provided by municipalities and authorities. The online services of the Ombudsman for Children are also provided as an effort to make finding of correct information easier. A brochure on human rights, called, was also published for children and young people.

Even though the Office does not handle individual cases, obligation to provide advice under the Administrative Procedure Act keeps the five-person Office occupied year after year to such an extent that the response periods tend to become too long. Alongside other duties, including preparation of own initiatives, participation in working groups and co-operation networks, and responding to requests for statements, this makes the work load of the Office unreasonably high. The discrepancy must be remedied by increasing staff.

Over the years, the contacts from citizens have given rise to, for example, new initiatives, contacts to authorities, and statements to the media. In the lobbying work in 2012, the emphasis was in the most common topic of contacts, child welfare services. Another key topic was the topical municipal reform entity from the perspective of the rights and participation of children and young people. The third theme that was highlighted last year was the rights of disabled children. The perspective of experience-based knowledge of children and young people was emphasised in all of these.

The report of *We Believe in You – You Should too tour Protect Dreams, Cherish Hope. Young People's Recommendations for the Development of the Quality of Child Welfare Services and Alternative Care* made an important contribution to the public debate on the quality of child welfare services in Finland. The violent death of the 8-year-old girl from Helsinki, who was a child welfare serv-

ices customer, raised a lot of debate and produced an exceptionally large number of contacts from citizens to the Office of the Ombudsman for Children. The proposal of the Ombudsman for Children on an extensive independent investigation received a positive response, and the Minister of Justice set up an investigation group to study the backgrounds of the case.

In lobbying work at a municipal level, the key message was 'the municipality of children and young people creates well-being'. The results of the survey the Office of the Ombudsman for Children conducted among the members of the Finnish Children's Parliament were used for drafting a list of basic statements of the Ombudsman for Children and Young People, issued before the municipal elections. The list was signed by a record number of municipal candidates, 4 224. The Child Advisory Board's municipal division prepared in collaboration with young people a statement to those making decisions on the municipal reform and mergers, which was handed over to the Minister of Public Administration and Local Government in November.

A total of ten publications were issued in the publication series Publications of the Office of the Ombudsman for Children and in collaborative projects. *The Composito Manual on Human Rights Education for Children*, based on the expertise of the European Council, was published in Finnish as a collaborative project and its introduction to practice began immediately through the co-operation network and UNICEF Finland.

The publication describing the everyday life of deaf and hard-of-hearing children *Hey, Look at Me! Interaction in the Lives of Deaf and Hard-of-Hearing Children* brought up new information about the experiences of children, young people and their families, and promoted co-operation between the actors within the sector. The rights of disabled children were selected the national theme of the Children's Rights Day 2013.

The Ombudsman for Children's advisory group of young people has established its status as provider of support for the Ombudsman for Children in her work. The Office also continued its collaboration with Pesäpuu ry's Young Survivors group and the Finnish Children's Parliament. The Ombudsman for Children's international co-operation extends mainly to the neighbouring countries and the ENOC network consisting of European colleagues. In spring, the Office got acquainted with the supervision of children's homes in Estonia and, in connection with the visits, hearing of children and adolescents. On their reciprocal visit to Finland, the Estonian colleagues got acquainted with, for example, the municipal lobbying of children and young people and the work against corporal punishment. ●

Key words: well-being; municipal reform; status of children; the rights of the child; children; child and family policy; childhood; child welfare services; young people; legal protection; participation; annual reports

Čoahkkáigeassu

Máná vuogatvuodaid ollašuvvan álbmotoktavuodaválđimiid vuođul. Mánáidáittardeaddji jahkejirji 2013. Helsset 2013. 80 s. Mánáidáittardeaddji doaimmahaga prentosat 2013:9.

Mánáidáittardeaddji raportere jahkácačat stáhtaráddái iežas doaimmain sihke mánáid ja nuoraid buresveadjima ja vuogatvuodaid dilis Suomas. Dán várás mánáidáittardeaddji ovddida mánáid buresveadjima čuovvuma mihttárii ovddideami ja mearráusdahkama diehtovuođu nannema. Jahkejirji čilge mearráusdahkkiide ja mánáiguin ja nuoraiquin doaibmiide mánáid ja nuora vuogatvuodaid ja buresveadjima Suomas dutkamušdieđu, mánáid ja nuorain ožzon dieđu sihke mánáidáittardeaddji doaimmahahkii olbmuin boahát oktavuodaválđimiid vuođul.

Doaimmahahkii bohte olbmuin jagi áigge 523 oktavuodaválđima. Alla dásái stádásmuvvan mearri muitala dárbbus ovddidit dieđiheami gielddaid ja virgeoapmahaččaid bálvalusain. Maiddái mánáidáittardeaddji iežas fierbmebálvalusain geahčalat álkidahttit rivtties dieđu gávdnomia. Mánáide ja nuoraike ráhkaduvvui maiddái *Dovddatgo vuogatvuodaidat?* -brošyra, mii muitala olmmošvuogatvuodain.

Vaikko doaimmahat ii giedħahala ovttaskasdáhpáhusaid, hálldahuslágia mielde rávvvegategasvuohta barguidahattá viđa olbmo doaimmahaga jagis nubbáin, ahete vástidanáiggit vatnet menddo guhkkin. Oppalaš bargoonađdi iežas álgagiid válmmaštallama, bargojavkuide ja oktasašbargofierpmádagade oassálastima sihke čealkámušbívdiagiida vástideami lassin šaddá meariheapmin. Dohkkenmeahutt dili galgá divvut bargoveaga lasihemii.

Álbmotoktavuodaválđimat leat addán jagiid mielde fáttáid ovdamearkan álgagiidda, virgeoapmahašo ktavuodaválđimiidda sihke čealkámušaide mediai. Váikkuhanbarggu deaddu 2012 lei oktavuodaválđimiid dábálamos fáttás, mánáidsuodjaleamis. Nubbi guovddáš fáddá lei áigegeuđilis gielddađastusa ollisvuohda mánáid ja nuoraid vuogatvuodaid ja oasálašvuohda geahčanguovillus. Goalmámat temán badjánii ovdan lámis máná vuogatvuodat. Mánáid ja nuoraid vásáhusášsedovdivuođa geahčanguovlu deattuhuvai dáin buohkain.

Mánáissuodjaleami Jákkit dutnje – jákke donge-turnea raporta *Suodjal nieguid, gáhtte doavvu*. Nuoraid ávžzuhusat mánáidsuodjaleamis ja sadjášašfuolahusa kvalitehta ovddideami dihte buvtii dehalaš dievasmahttima almmolaš ságastallamii mánáidsuodjaleamis kvalitehas Suomas.

Mánáidsuodjaleami ášsehosa, gávcce jahkásaš helsetlaš nieidda veahkaválddálaš jápmín bohcüdahtii olu ságastallama ja oačciú áigái eahpedáblaš stuorra meari olbmuid oktavuodaválđimiid mánáidáittardeaddji doaimmahahkii. Mánáidáittardeaddji evttohus viiddis bealehis dutkamis oačciú áddejumi ja vuogatvuodaminiteriija ásahii dutkanjoavkku cielggadit dáhpáhusa duogážiid.

Gieldaváíkuheami válđosátnin lei 'mánáid ja nuoraid gielda ráhkada buresveadjima. Gielddaválđgaid ovdal almmustahhton Mánáid ja nuoraid áirasa latnjatávvala sisdoalus atnui ávkin jearahallan mánáidáittardeaddji doaimmahaga Suoma Mánáid Parlameantta lahtuide. Latnjatávvala vuolláčalle stuorra mearri dahjege 4 224 evttohasa. Mánáidášši idrāddallangotti gieldajuogus vámhmaštalai ovttas nuoraiquin gieldađastus ja – laktagiin mearrideaddjiide bealiváldima, mii luopaduvvui gielda- ja hálldahusministarii skábmámanus.

Mánáidáittardeaddji preantusráiddus ja oktasašbargoprošeaktan almmustuvve logi prentosa. Oktasašprošeaktan almmustahtti suomagillii Eurohpá rádi ášshedovdamušii vuodđuduvvui mánáid olmmoš vuogatvuohatabajásgeassima *Composito-giehtajirji*, man sisdoalu geavahahkii váldin álggi dalán oktasašbargofierpmádagaga ja Suoma UNICEF:a mielde.

Bealjehemiid ja heittodit gulli mánáid árgga čilgen preanttu *Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvívoiinti kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä* buvtii ovdan odđa dieđu mánáid, nuoraid ja sin bearrašiid vásáhusain sihke ovddidii suorggi doaibmiid oktasašbarggu. Lámes mánáid ja nuoraid vuogatvuodat válljeuvvojedje Mánáid vuogatvuodaid beaivvá álbmotlaš temán 2013.

Mánáidáittardeaddji nuoraid rávvenjoavku lea stádásmahattán iežas saji mánáidáittardeaddji barggu doarjan. Doaimmahaga oktasašbargu joatkauvai maiddái Pesäpuu ry:a nuorten *Selviytyjät -joavkkui* sihke Suoma Mánáid Parlameanttaquin. Mánáidáittardeaddji riikkaidgaskasaš oktasašbargu ollá eanášoasis kránnjáriikkaide sihke eurohpalaš kollegaid ENOC-fierpmádahkii. Doaimmahat oahpásmuvai giđđat Eslándda mánáidruovttuid bearráigehčui ja mánáid ja nuoraid gullamii dan oktavuodas. Eslándda kollegat oahpásmuvve čavčča vuorrogalledeamisteaset ee. mánáid ja nuoraid gieldaváíkuheapmai sihke ránggáštusveahkaválddi vuostásáš doibmii. ●

Ášsesánit: buresveadjin, gielddađastus, máná sadji, máná vuogatvuodat, mánát, mánánuhka, mánáidsuodjaleamis, mánáidsuodjaleapmi, nuorat, vuogatvuodadorvu, oassálastin, doaibmačilgehus

Jyväskylä 20.6.2013
Jyväskylä den 20 juni 2013

Maria Kaisa Aula

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu
barnombudsman

Esipuhe

Työllemme on kysyntää

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa eletään lähellä lasten ja perheiden arkisia huolenaiheita. Vuosittaiset yli 500 yhteydenottoa kansalaisilta antavat hyvän tuntuman siihen, mitkä asiat huolesittavat lasten vanhempija, isovanhempia sekä lasten kanssa työskenteleviä. Lapsille ja nuorille tehdyt kyselyt puolestaan kertovat lasten ilonaiheista sekä kehittämistä kaipaavistaasioista.

Lasten ja perheiden asioita hoitavia viranomaisia on paljon. Viranomaiset tiedottavat toiminnastaan heikosti lapsille ja nuorille. Mihin tulisi ottaa yhteyttä, jos kokee oikeutensa loukatuksi tai kokee saaneensa huonoa kohtelua viranomaisilta koulussa, lastensuojelussa, päivähoidossa tai terveydenhuollossa? Kuka vastaa koetuista lapsen oikeuksien loukkauksista mediassa tai mainonnassa?

Koetamme lapsiasiavaltuutetun toimistossa neuvoa parhaamme mukaan. Keräämme yhteydenotoista tietoa vaikuttamistyön tueksi. Teemme aloitteita ja välitämme tietoa muille viranomaisille.

Yhteydenotot kertovat kansalaisten arvostuksesta. Yhteydenotot kuitenkin myös kuormittavat toimistoa. Monet joutuvat odottamaan vastauksia kohtuuttoman pitkään. Viiden henkilön toimiston voimin neuvonta ja vastaanaminen käyvät raskaaksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston varsinainen tehtävä on lasten mielipiteiden selvittäminen, niiden välittäminen päättäjille, vaikuttamistyö sekä lapsen oikeuksien tiedotus.

Lapsiasiavaltuutetun toimistoa perustettaessa vuonna 2005 ei ennakoitui laajaa kansalaisten neuvontatehtävää. Kansalaisyhteydenottojen määrä on kuitenkin vakiintunut nykyiselle tasolle. Siksi on välttämätöntä, että lapsiasiavaltuutetun toimistoon saadaan lisää henkilökuntaa. Nykyinen tilanne on sekä vastausta odottavien kansalaisten että toimiston henkilöstön kannalta kohtuuton. Missään vastaan kokoisessa Euroopan maassa ei ylipäätään tehdä lapsiasiaval-

tuutetun työtä niin pienellä henkilökuntamäärällä kuin meillä Suomessa.

Kansalaisyhteydenottojen yleisin aihe on vuosien mittaan ollut lastensuojelun laatu. Vuonna 2012 moni yhteydenottaja vaati viranomaisia ottamaan opiski 8-vuotiaan tytön kuolemantapauksesta. Lapsiasiavaltuutetun toimisto julkaisi vuonna 2012 raportin nuorten näkökulmasta lastensuojelun ja sijaishuollon laatuun. *Suojele unelmia – vaali toivoa* -julkaisu vaati lastensuojelun parempaa lasten ja nuorten kohtaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama *Toimiva lastensuojelu* -työryhmä otti nuorten ehdotukset erittäin hyvin huomioon raportissaan, joka julkaistiin kesäkuussa 2013. Työryhmä linjasi monivuotisen lastensuojelun uudistusohjelman, joka vaatii valtiolta aiempaa vahvempaa johtamista. Lapsiasiavaltuutettu tulee omalta osaltaan muistuttamaan päättäjiä siitä, että ehdotukset on myös toimeenpantava. ●

Förord

Stor efterfrågan på vårt arbete

Barnombudsmannens byrå lever nära barnens och familjernas vardagsbekymmer. De över 500 medborgarkontakterna per år ger en bra uppfattning om vilka frågor som oroar barnens föräldrar, mor- och farföräldrar och dem som arbetar med barn. Rundfrågorna bland barn och unga vittnar å sin sida om barnens glädjeämnen och sådant som borde utvecklas.

Det finns många myndigheter som har hand om barn- och familjefrågor. Informationen från myndigheterna är svag. Vem ska man vända sig till om man anser sina rättigheter kränkta eller upplever sig ha blivit illa bemötta av myndigheterna i skolan, inom barnskyddet, i barndagvården eller inom hälso- och sjukvården? Vem bär ansvar för erfarenheterna av att barnets rättigheter kränks i medierna eller reklamer?

Vi på Barnombudsmannens byrå försöker ge råd så gott vi kan. På basis av kontakterna sammanställer vi information som stöd för påverkansarbetet. Vi lämnar initiativ och förmedlar information till andra myndigheter.

Kontakterna vittnar om uppskattning från medborgarnas sida. Likväl belastar kontakterna byrån. Många blir tvungna att vänta på svar orimligt länge. Med en personalstyrka på fem personer blir rådgivnings- och svarsfunktionen betungande. Den egentliga uppgiften för Barnombudsmannens byrå är att utreda barns åsikter, att förmedla dessa till beslutsfattarna, att utöva påverkansarbete och att informera om barnets rättigheter.

När Barnombudsmannens byrå grundades 2005 räknade man inte med den omfattande uppgiften att ge medborgarna råd. Kontakterna från medborgarna ligger dock stadigt på nuvarande nivå. Därför är det nödvändigt att Barnombudsmannens byrå får fler medarbetare. Den nuvarande situationen är ohållbar med hänsyn till såväl de medborgare som väntar på att få svar som för personalen på byrån. Det finns inget europeiskt land av motsvarande storlek där barnombuds-

mannaarbetet skulle utföras med en så liten personal som hos oss i Finland.

Under åren har kontakterna från medborgarna oftaft föranlets av kvaliteten på barnskyddet. År 2012 krävde många kontaktagare att myndigheterna borde lära sig av fallet med dödsmissshandeln av en 8-årig flicka. Barnombudsmannens byrå gav år 2012 ut en rapport om de ungas syn på kvaliteten inom barnskyddet och vården utom hemmet. I publikationen *Suojele unelmia – vaali toivoa* (Skydda drömmarna, värna om hoppet) ställdes krav på ett bättre bemötande av barn och unga inom barnskyddet.

Den av Social- och hälsovårdsministeriet tillsatta arbetsgruppen för ett fungerande barnskydd tog synnerligen väl hänsyn till de ungas förslag i sin rapport som offentliggjordes i juni 2013. Arbetsgruppen stakade ut ett reformprogram för barnskyddet, som förutsätter ett allt starkare ledarskap från statens sida. Barnombudsmannen kommer för sin egen del att påminna beslutsfattarna om att förslagen också ska omsättas i praktiken. ●

I

Lapsen oikeuksien toteutuminen kansalaisyhteydenottojen valossa

Genomförandet av barnets rättigheter i ljuset av kontakterna från medborgarna

Lapsiasiavaltuutetulle on tullut koko kahdeksanvuotisen toiminnan aikana runsaasti yhteydenottoja kansalaisilta, jotka toivovat lapsiasiavaltuutetun apua tai kannanottoa lapsia ja nuoria koskeviin asioihin.

Yhteydenotoissa halutaan usein tuoda lapsiasiavaltuutetun tietoon lasten ja nuorten elämään liittyviä epäkohtia ja ongelmatilanteita.

Lapsiasiavaltuutetun tehtäviin ei lain mukaan kuulu kanteluiden käsitteily tai kannanottojen antaminen yksittäisen lapsen tai perheen asiaan. Lapsiasiavaltuutettu ohjaakin suuren osan yhteydenottajista oikean viranomaisen puoleen. Yhteydenottojen määrä lisää lasten ja perheiden asioita hoitavien viranomaisten hajanaisuus sekä oikeudellisen neuvonnan vähäisyys ja vaikea saavutettavuus. Lasten, nuorten ja heidän vanhempiensa on vaikea päästä perille, mihin heidän tulisi ottaa yhteyttä, jos he kokevat oikeutensa loukkuksi tai kokevat saaneensa huonoa kohtelua viranomaisilta.

Yhteydenotot ovat tärkeä tuki lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyössä. Ne täydentävät olennaisesti tilastoista, tutkimuksista ja asiantuntijayhteistyöstä saatavaa tietoa lasten, nuorten ja perheiden oikeuksien toteutumisesta ja hyvinvoinnin tilasta. Yhteydenottojen avulla on voitu seurata kansalaisten näkökulmasta lapsen oikeuksien toteutumista käytännössä. Yhteydenotot ovat antaneet vuosien mittaan aiheita esimerkiksi aloitteisiin, viranomaisyhteydenottoihin sekä medialle annettuihin lausuntoihin osana vaikuttamistyötä.

Yhteydenottojen määrä kasvoi selvästi

Lapsiasiavaltuutetun toimistoon tuli 523 kansalaisyhteydenottoa vuonna 2012. Edellisvuonna niitä saapui 452, eli määrä kasvoi yli 15 prosenttia. Kaikkiin yhteydenottoihin vastataan niiden saapumisjärjestyksessä, joskin lasten suoriin yhteydenottoihin vastaaminen asetetaan etusijalle. Sähköpostitse tai kirjeitse

Under den åtta år långa verksamhetstiden har Barnombudsmannen ymnigt kontaktats av medborgare som har bett om denna hjälp eller ställningstagande i frågor som gäller barn och unga.

Ofta vill kontaktagarna delge Barnombudsmannen missförhållanden och problem som hänpör sig till barnens och de ungas liv.

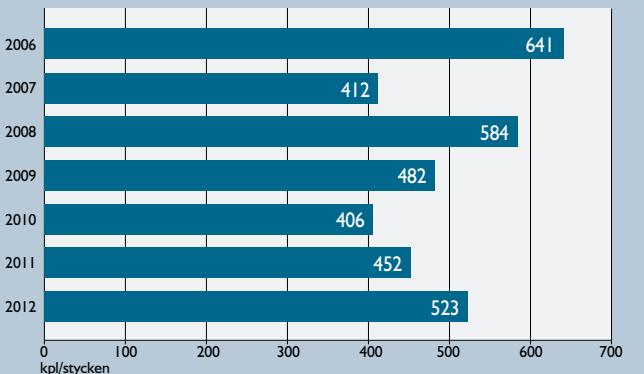
Enligt lag omfattar Barnombudsmannens uppgifter inte att behandla klagomål eller att ta ställning till frågor som gäller enskilda barn eller familjer. Därför hävisar Barnombudsmannen en stor del av dem som tar kontakt vidare till rätt myndighet. Till det stora antalet kontakter bidrar att de myndigheter som sköter barn- och familjefrågor är splittrade och att den rättsliga rådgivningen är knapp och svårtillgänglig. Barnen, de unga och deras föräldrar har svårt att komma underfund med vem de ska kontakta om de upplever att deras rättigheter har kränkts eller att de har blivit illa bemötta av myndigheterna.

Kontakterna är ett viktigt stöd i Barnombudsmannens påverkansarbete. De kompletterar i väsentlig grad den information om genomförandet av barns, ungas och familjers rättigheter och deras välfärd som fås via statistik, utredningar och expertsamarbete. Genom kontakterna har det varit möjligt att ur medborgarnas perspektiv följa upp hur barnets rättigheter omsätts i praktiken. Under åren har kontakterna gett anledning till exempelvis initiativ, kontakter till olika myndigheter och utlåtanden till medierna som ett led i påverkansarbetet.

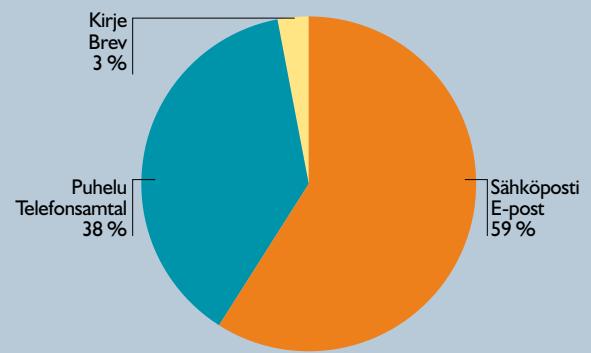
Tydlig ökning i antalet kontakter

Medborgarna kontaktade Barnombudsmannens byrå 523 gånger 2012. Året innan kontaktades byrån 452 gånger, vilket innebär en ökning på över 15 procent. Alla frågor besvaras i ankomstordning, även om svar på direkta kontakter från barn prioriteras. E-post och brev från medborgarna besvarades 2012 alltjämt med flera månaders dröjsmål.

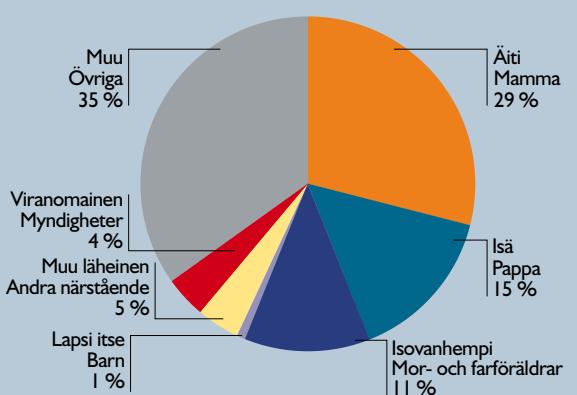
Yhteydenottojen määrä 2006–2012 Antalet kontakter 2006–2012

Yhteydenottotapa Kontaktform

Yhteydenottaja Kontaktagare

Kansalaisyhteydenotot aihealueittain 2012 Orsaker till kontakter från medborgarna 2012

saapuneisiin kansalaisyhteydenottoihin vastaamisessa oli vuonna 2012 edelleen usean kuukauden viive.

Apulaisoikeuskansleri antoi lokakuussa 2011 päätöksen kansalaisen kanteluun vastauksen viipymisestä. Lapsiasiavaltuutetun toimistoon yhteyttä ottanut henkilö oli joutunut odottamaan vastausta viisi kuukautta, mikä ei apulaisoikeuskanslerin mukaan täytä hyvän hallinnon vaatimuksia. Lapsiasiavaltuutetun toimistossa on alusta asti ollut liian vähän henkilöstöä suhteessa kansallisiin tehtäviin. Lapsiasiavaltuutetun päätehtävä on lain mukaan lapsen oikeuksista tiedottaminen, vaikuttamistyö sekä lasten mielipiteiden välittäminen päättäjille. Laajaan hallintolain mukaiseen kansalaisten neuvontatehtävään ei toimistoa perustettava varauduttu.

Voimavarojen niukkuus suhteessa toimiston suureen työmäärään on kerrottu vuosittain valtioneuvostolle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Lapsiasiavaltuutetun toimistolle tulee saada lisää henkilöstöä, jotta kansalaisten yhteydenottoihin voidaan vastata kohtuullisessa ajassa.

Biträdande justitiekanslern gav i oktober 2011 ett beslut om dröjsmålet med svar på klagomål från en medborgare. En person som hade kontaktat Barnombudsmannens byrå hade varit tvungen att vänta på svar i fem månader, vilket biträdande justitiekanslern ansåg att inte fyller kriterierna för god förvaltning. Barnombudsmannens byrå har ända sedan början haft för få medarbetare i förhållande till de nationella uppgifterna. Barnombudsmannens huvuduppgift består enligt lag av att informera om barnets rättigheter, påverkansarbete och förmedling av barnens åsikter till beslutsfattarna. När byråns grundades beredde man sig inte på den i förvaltningslagen angivna omfattande uppgiften att ge medborgarna rådgivning.

Sävä statsrådet som Social- och hälsovårdsministeriet har årligen informerats om de knappa resurserna i relation till byråns stora arbetsmängd. Barnombudsmannens byrå måste få fler medarbetare för att kunna besvara medborgarnas frågor inom en rimlig tid.

Barnskyddet den vanligaste kontaktsaken

Under alla år har de flesta kontakterna gällt frågor om öppen vård och vård utom hemmet inom ramen för barnskyddet. År 2012 berodde 137 kontakter på detta. Också kontakterna med anledning av tjänsterna inom barnskyddet har ökat år för år. Ökningen från året innan var 17 procent. Näst mest kontaktades byråen i frågor om vårdnad av barn och umgängesrätt (89 kontakter), vilket ändå är 10 procent mindre än året innan.

De skolrelaterade kontakterna ökade med nästan en tredjedel från 2011 (32 %). Av dessa 62 kontakter gällde nästan var fjärde mobbning (23 %). Det allmänna bemötandet av barn och barnens rättigheter föranledde sammanlagt 70 kontakter, vilket är nästan dubbelt fler än året innan. Också hälso- och sjukvården föranledde fler kontakter (23 stycken) än under år 2011, medan kontakterna på grund av barndagvården var färre än året innan (19 stycken). De medie-, reklam- och konsumtionsrelaterade kontakterna var nästan lika många som förut (44 stycken).

Liksom under tidigare år var det mest föräldrar som kontaktade byråen. Av kontaktagarna var 29 procent mammor och 15 procent pappor. Vanligtvis bad de om råd eller ville få hjälp med något som gällde deras barn eller familj. Dessutom framhölls olika missförhållanden i genomförandet av barnets rättigheter eller i bemötandet av barnfamiljer i Finland. Mor- och farföräldrarna (11 % av kontaktagarna) var alltid aktiv och hörde sig framför allt för om barnets rätt att hålla kontakt med sina mor- eller farföräldrar i sådana fall när det egna barnets före detta

lapsen oikeuksien toteutumisessa tai lapsiperheiden kohtelussa Suomessa. Isovanhemmat (11 % yhteydenottajista) olivat edelleen aktiivisia erityisesti tiedustelemaan lapsen oikeudesta pitää yhteyttä isovanhempiinsa, kun oman lapsen puoliso oli erotilanteessa estänyt yhteydenpidon lapsenlapseen tai lapsenlapsi oli sijoitettuna kodin ulkopuolelle.

Lapset ottavat edelleen harvoin oma-aloitteisesti yhteyttä suoraan lapsiasiavaltuutetun toimistoon. Tilaisuuksissa ja tapahtumissa, joissa oli mukana lapsia ja nuoria, toimiston henkilökunnalle esitettiin kysymyksiä, mutta harvoin lapset itse soittavat tai lähettilävät lapsiasiavaltuutetulle sähköpostia. Osa aikuisista ottaa tuki yhteyttä lapsen puolesta. Lapsiasiavaltuutettu seuraa lasten omia huolenaiheita myös tekemällä tiivistä yhteistyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelimen ja netin kanssa. Lapsille ja nuorille tärkeät asiat tulevat esille myös heille tehtävien kyselyiden ja kartoitusten kautta.

Poikkeuksellisen paljon yhteydenottoja 8-vuotiaan tapauksesta

Muut kuin tietyn lapsen läheiset ottivat viime vuonna poikkeuksellisen paljon yhteyttä kertoakseen lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oikeuksiin liittyvistä epäkohdista. Julkisuuteen nousi 8-vuotiaan tytön tapaus, jossa tytön isää ja tämän naisystävä syttettiin lapsen

hindrat kontakt med ett barnbarn efter det att föräldrarna skilts eller när ett barnbarn hade placerats i vård utom hemmet.

Barnen tar alltid sällan på eget initiativ direkt kontakt med Barnombudsmannens byrå. Under olika evenemang i vilka barn och unga deltog fick byråns anställda visserligen besvara frågor, men det är sällan som barn själva ringer upp eller sänder Barnombudsmannen e-post. En del vuxna kontaktar dock byråns på sina barns vägnar. Barnombudsmannen ger akt på barnens egna sorger och bekymmer genom ett nära samarbete med Mannerheims Barnskyddsförbunds telefon- och webbtjänst för barn och ungdomar. Frågor som barn och unga anser viktiga aktualiseras också i enkäter och kartläggningar som vänds sig till dem.

Exceptionellt många kontakter beträffande den 8-åriga flickan

I fjol kontaktades byråen av exceptionellt många som inte var närliggande till ett visst barn och som ville föra fram missförhållanden i barnens och de ungas välförstånd och rättigheter. Medierna behandlade ett fall med en 8-årig flicka vars pappa med flickvän åtalades för att ha misshandlat och dödat flickan. Nyheten fick tiotal medborgare att ge utlopp för sin oro för behandlingen av barn och för myndigheternas agering och inaktivitet (43 kontakter). De som hörde av sig krävde effektivare åtgärder för att skydda barnen. Också ett antal medborgare som

pahoinpitelystä ja kuolemasta. Uutinen sai kymmenet kansalaiset tuomaan esille huolensa lasten kohtelusta sekä viranomaisten toiminnoista tai toimimattomuudesta (43 yhteydenottoa). Yhteydenottajat vaativat tehokkaampia toimia lasten suojelemiseksi. Muutamaa yhteydenottoa tuli myös kansalaisilta, jotka olivat yleisesti huolissaan perhesurmista ja halusivat itse toimia ongelmien ehkäisemiseksi.

Lastensuojeluun liittyvistä yhteydenotoista noin 30 prosenttia liittyi 8-vuotiaan tytön tapaukseen. Lapsiasiavaltuutettu otti asiaan kantaa 3.9.2012 julkisuudessa vaatien tapauksen laajaa ja puolueeton tutkintaa. Lapsiasiavaltuutettu korosti, että tapaukseen liittyvän rikostutkinnan ja oikeuskäsitelyn lisäksi olisi arvioitava laajemmin eri viranomaisten toimintatapoja sekä yhteistyön toimivuutta, jotta vastaava ei toistuisi tulevaisuudessa. Oikeusministeri asetti lokakuussa 2012 puolueettoman tutkintaryhmän selvittämään asiaa. Tutkintaryhmä antoi 11.6.2013 oikeusministeriölle selvityksen, joka vastasi lapsiasiavaltuutetun vaatimusta (Oikeusministeriön selvityksiä 32/2013: 8-vuotiaan lapsen kuolemaan johtaneet tapahtumat).

Kooste 8-vuotiaan tytön tapausta koskevista kansalaisten yhteydenotoista lapsiasiavaltuutetulle julkaistiin lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla sekä toimitettiin tiedoksi lastensuojelua ja kyseistä tapausta selvittäville

var allmänt bekymrade över familjedräpen och som själva vill göra något för att rätta till problemen hörde av sig.

Cirka 30 procent av de barnskyddsrelaterade kontaktarna härförde sig till fallet med den 8-åriga flickan. Barnombudsmannen tog 3.9.2012 i offentligheten ställning till frågan genom att kräva en bred opartisk utredning av fallet. Barnombudsmannen betonade att man vid sidan av brottsutredningen av fallet och handläggningen av målet mer allmänt borde utvärdera olika myndigheters rutiner och samarbetsfunktioner för att undvika motsvarande händelser framöver. Justitieministern tillsatte i oktober 2012 en opartisk utredningsgrupp för att utreda saken. Utredningsgruppen lämnade 11.6.2013 till Justitieministeriet en utredning i enlighet med Barnombudsmannen krav (Justitieministeriets utredningar 32/2013: Händelserna som ledde till ett åttaårigt barns död i maj 2012 i Helsingfors).

En sammanställning av medborgarkontakterna på grund av fallet med den 8-åriga flickan publicerades på Barnombudsmannens webbplats och delgavs de arbetsgrupper som utreder barnskyddet och det aktuella fallet. Barnombudsmannen framhöll som sin egen rekommendation behovet av att förbättra såväl kunnandet vid bemötandet av barn som samarbetet mellan olika myndigheter och serviceformer.

Inom barnskyddet kontaktade medborgarna byråen i övrigt i samma slags frågor som år 2011. Merparten an-

työryhmille. Lapsiasiavaltuutettu korosti omana suosituksenaan tarvetta parantaa sekä lapsen kohtaamisen osaamista että eri viranomaisten ja palveluiden välistä yhteistyötä.

Muutoin lastensuojelua koskevat kansalaisyhteydenotot olivat samantyyppisistä aiheista kuin vuonna 2011. Suurin osa liittyi lapsen huostaanoston valmisteeseen, täytäntöönpanoon tai purkamiseen. Vanhemmat toivoivat lapsiasiavaltuutetun toimistosta apua asian käsittelyyn sosiaalitoimessa tai hallinto-oikeudessa. Erityisesti lastensuojelun asiakkaiden kohdalla ilmenee, että he eivät useinkaan tiedä miten heidän asian saa etenee, mikä merkitys eri toimintavaihtoehdolla ja toimenpiteillä on, mitkä ovat asiakkaan oikeudet ja oikeusturvakeinot.

Osa huostaanottoa koskevista yhteydenotoista oli julkisuuteen ja päättäjille osoitettuja vetoomuksia vaikeuttaa joko oman lapsen huostaanottoon tai liiallisesta katsotun lastensuojelun viranomaisvallan vähentämiseksi. Lapsiasiavaltuutetulle osoitettiin myös pyyntöjä tutkia tietyn kunnan tai kaupungin lastensuojelun huostaanottoja. Lapsiasiavaltuutettu välitti näitä pyynnöitä aluehallintovirastoille ja kertoi mahdollisuudesta tehdä kantelu eduskunnan oikeusasiamehelle.

Lastensuojelun avohuoltoon liittyvässä yhteydenotoissa oli useimmiten kyse siitä, että yhteydenottaja koki lapsella olevan lastensuojelun tarvetta, mutta sosiaalitoimi ei toimi asiassa riittävän tehokkaasti. Varsinkin isovanhemmilla oli huoli lapsen kasvuolo-

slöt sig till beredningen, verkställandet eller avslutandet av omhändertagande av ett barn. Föräldrarna önskade att Barnombudsmannens byrå skulle bistå i behandlingen av ärenden i socialförvaltningen eller förhandling i förvaltningsdomstolen. Särskilt inom barnskyddet framgår det att klienterna sällan känner till behandlingsprocedurerna, olika handlingsalternativs eller åtgärders betydelse eller klientens rättigheter och rättsmedel.

I en del fall väждade kontakttagarna antingen till allmänheten eller till beslutsfattarna att påverka omhändertagandet av deras eget barn eller att minska barnskyddsmyndigheternas makt, som ansågs vara orimlig. Barnombudsmannen ombads också granska barnskyddsomhändertaganden i vissa kommuner och städer. I sådana fall vidareförmedlade Barnombudsmannen ärendena till regionförvaltningsverken och informerade om möjligheten att klaga hos riksagens justitieombudsman.

I frågor som gällde öppenvården inom barnskyddet ansåg kontakttagaren oftast att ett barn var i behov av barnskydd, men att socialförvaltningen inte agerar tillräckligt effektivt. I synnerhet var många far- och morföräldrar bekymrade över uppväxtförhållandena, som de tyckte att inte var tillräckligt trygga efter det att ett barn efter en skilsmässa stannat kvar hos den andra föräldern.

Särboende föräldrar tog likaså ofta kontakt för att få hjälp eller råd vid oro för sina barn som bodde hos den andra föräldern. Orsaken var ofta meningsskiljaktigheter om barnets boende och/eller umgängesrätten. Kontakttagarna förväntar sig att socialförvaltningen borde kunna bestämma om ett barns boende, men detta är möjligt endast om villkoren för omhändertagande uppfylls.

Många hörde sig för om möjligheten att lämna barnskyddsämnan anonymt. Å andra sidan väckte det förundran att annälaren inte får veta hur ett barnskyddsärende avancerar. De anställda inom socialförvaltningen berörs av tystnadsplikt, varför de inte får ge närmare information om ett barns eller föräldrarnas klientrelationer inom socialvården. Det är också fråga om barnets rätt till integritetsskydd. Frågan om uppföljning av barnskyddsämningar har tagits upp av arbetsgruppen för *Ett fungerande barnskydd vid Social- och hälsovårdsministeriet*.

De som tog kontakt i barnskyddsfrågor förde ofta fram att ett barn eller föräldrarna inte hade hörts i tillräcklig mån. Också de far- och morföräldrar som tog kontakt var besvikna över att de inte hade kunnat påverka exempelvis var ett barn hade placerats i vård utom hemmet. Företrädesvis far- och morföräldrar, men också föräldrar och syskon hörde sig för om råd hur de kunde träffa eller annars kontakta ett barn i vård utom hemmet.

De som tog kontakt i fråga om vård utom hemmet bad relativt sett mest om hjälp eller råd för att få slut

suhteista, jotka eivät heistä olleet riittävän turvalliset lapsen jäätä eroon jälkeen asumaan toisen vanhemman luokse.

Erillään asuvat vanhemmat ottivat myös usein yhteyttä saadakseen apua tai neuvoja ollessaan huo- lissaan toisen vanhemman luona asuvista lapsistaan. Usein taustalla oli erimielisyttä lapsen asumisesta ja/tai tapaamisoikeudesta. Yhteydenottajat odottavat, että sosiaalitoimella olisi valtaa määritätä lapsen asumisesta, mikä kuitenkin on mahdollista vain jos huostaanoton edellytykset täyttyvät.

Useita tiedusteluja tuli mahdollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus nimettömänä. Toisaalta ihmeteltiin, ettei ilmoituksen tekijälle kerrota lastensuojelusian etenemisestä. Sosiaalitoimen työntekijöiden vaitiovelvolisuus estää työntekijötä kertomasta tarkemmin lapsen tai vanhempien sosiaaliuhollon asiakkuudesta. Kyse on myös lapsen oikeudesta yksityisyyden suojaan. Kysymys lastensuojeluilmoituksen jälkiseurannasta on esillä *Toimiva lastensuojelu*-työryhmän työssä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Lastensuojelua koskevissa yhteydenotoissa tuotiin usein esille kokemus, ettei lasta tai vanhempia ollut kuultu riittävästi. Myös isovanhempien yhteydenotoissa tuli esille pettymys siitä, etteivät he olleet saaneet vaikuttaa esimerkiksi lapsen sijaishuoltopaikan valintaan. Enimmäiseen isovanhemmat, mutta myös vanhemmat ja sisarukset kysivät neuvoja, miten voisivat päästä tapaamaan tai muutoin ottamaan yhteyttä sijaishuollossa olevaan lapseen.

Sijaishuoltoa koskevissa yhteydenotoissa suhteellisesti eniten pyydettiin apua tai neuvoja lapsen huonon kohtelun lopettamiseksi sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa. Lapsen sijoituspaikka olisi haluttu vaihtaa tai palauttaa lapsi biologisten vanhempiensa luokse. Apua pyydettiin myös estämään suunniteltu lapsen sijoituspaikan muutos pitkään jatkuneesta sijaispakasta, minkä katsottiin aiheuttavan turvatosmuuden tunnetta lapsessa. Yleisellä tasolla olevissa yhteydenotoissa pyydettiin lapsiasiavaltuutettua puuttumaan "bisneksesi" muuttuneeseen lastensuojeluun; lapsia on yhä enemmän sijoitettu yksityisiin lastensuojelulaitoksiin.

Moni kokee, ettei ole tullut kuulluksi lastensuojelussa

Lastensuojelua koskevista yhteydenotoista suuri osa ohjattiin oman kunnan sosiaaliasiamiehelle. Tiedon puute sosiaaliasiamiehenne neuvontapalveluista sekä

pä illa behandling av ett barn i en fosterfamilj eller på en barnskyddsanstalt. En del önskade att barnet i fråga skulle omplaceras eller återbördas till sina biologiska föräldrar. En del bad också om hjälp att hindra omplacering av ett barn efter en långvarig vistelse på ett ställe; en omplacering ansågs kunna orsaka otur och fara barnet. De som vände sig till byrån i allmänna frågor bad Barnombudsmannen att ingripa i det businessorienterade barnskyddet; allt fler barn bor på privata barnskyddsinstitutioner.

Många anser att de inte har blivit hördा inom barnskydd

En stor del av dem som tog kontakt i barnskyddsfrågor hänvisades till socialombudsmannen i den egna kommunen. Avsaknaden av kunskap om socialombudsmännens rådgivningstjänster och misstankarna om huruvida dessa

epäilyt sen itsenäisydestä haittaavat lapsen oikeuksien toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu otti kansalaisyhteydenottojen annin huomioon lausunnoissaan sosiaali- ja terveysministeriön *Toimiva lastensuojelu*-työryhmälle 7.1.2013.

Lastensuojelussa tarvitaan parempaa johtamista ja lapsen kohtaamista

Lapsiasiavaltuutettu kartoitti lastensuojelun laatuongelmia kansalaisyhteydenottojen lisäksi myös lasten ja nuorilta suoraan saatavan tiedon kautta. Lapsiasiavaltuutettu korosti julkisissa kannanotoissaan lasten ja nuorten kohtaamista sekä kokemustiedon arvostamista osana lastensuojelun laadun parantamista.

Lapsiasiavaltuutettu kohtasi sijaishuollossa olevia lapsia ja nuoria vuoden 2012 aikana kahdessa sijashuollon nuorten foorumissa. Lapsiasiavaltuutettu yhteistyökumppaneineen julkaisi syksyllä 2012 raportin *Suojele unelia, vaali toivoa – Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi*. Raportti oli koottu vuoden 2011 aikana kuudella paikkakunnalla toteutetuista työpajoista, joihin osallistui 120 kodin ulkopuolelle sijoittuua nuorta. Raportti sisälsi nuorten kokemuksista kootun "vaalimisohjelman" ohjeeksi päättäjille.

Lastensuojelun laatua nuorten kannalta parantaisi se, että

- 1) lapset ja nuoret saisivat ymmärrettävästi tietoa omasta asiastaan, päätösten perusteluista, omista ihmisoikeuksistaan sekä lastensuojelua valvovista viranomaisista;
- 2) lapset ja nuoret saisivat helposti yhteyden omaan sosiaalityöntekijään, jolla olisi aikaa tutustua lapseen ja nuoren kokonaisenä ihmisenä;
- 3) jokaisella lapsella ja nuorella olisi turvanaan aikuinen, joka tukee heidän unelmiaan ja tulevaisuuden suunnitelmiaan;
- 4) aikuiset ehkäisivät kodin ulkopuolelle sijoitettuihin nuoriin koulussa ja vapaa-aikana kohdistuvia ennakkoluuloja ja
- 5) vanhempien kuntoutumista tuettaisiin tehokkaammin.

är oberoende försvarar genomförandet av barnets rättigheter. Barnombudsmannen beaktade utbytet av kontakterna från medborgarna i sitt utlåtande till arbetsgruppen för *Ett fungerande barnskydd vid Social- och hälsovårdsministeriet* 7.1.2013.

Behov av bättre ledarskap och bemötande av barnet inom barnskyddet

Barnombudsmannen kartlade kvalitetsproblemen inom barnskyddet inte bara utifrån kontakterna från medborgarna utan också på basis av direkt information från barn och unga. I sina offentliga ställningstaganden betonade Barnombudsmannen såväl bemötandet av barn och unga som erkännandet av erfarenhetskunskapen som ett led i utvecklingen av kvaliteten på barnskyddet.

År 2012 mötte Barnombudsmannen barn och unga i vård utom hemmet vid två forum för ungdomar i vård utom hemmet. Hösten 2012 gav Barnombudsmannen tillsammans med sina samarbetspartner ut publikationen *Suojele unelia, vaali toivoa*, en rapport om de ungas rekommendationer om hur kvaliteten på barnskyddet och vården utom hemmet kunde utvecklas. Rapporten med sammandrag på svenska baserar sig på uppgifter från 120 unga i vård utom hemmet som deltog i verkstäder på 6 olika orter år 2011. I rapporten ingår ett s.k. omvårdnadsprogram som bygger på de ungas erfarenheter och som är avsett som vägledning för beslutsfattarna.

Barnskyddskvaliteten ur de ungas synvinkel skulle bli bättre om

- 1) barnen och de unga fick förståelig information om sina egna ärenden, motiveringar till beslut, sina egna mänskliga rättigheter och tillsynsmyndigheterna inom barnskyddet;
- 2) barnen och de unga lätt kunde få kontakt med sin egen socialarbetare, som skulle ha tid att lära känna barnet och den unga som en komplex människa;
- 3) varje barn och varje ung kunde ty sig till en vuxen som stöder deras drömmar och framtidsplaner;
- 4) de vuxna föresatte sig att förebygga fördomarna mot unga i vård utom hemmet såväl i skolan som under fritiden och
- 5) föräldrarehabiliteringen stöddes effektivare.

Nuorten kanssa käydtyt keskustelut osoittivat, että nuorilla on hyvin vähän tietoa lastensuojelua ja sijaishuoltoa valvovista viranomaisista ja keinoistaan saada itseensä kohdistuneet oikeuden loukkaukset viranomaisten tutkittavaksi.

Lausunnoissaan sosiaali- ja terveysministeriön *Toimiva lastensuojelu*-työryhmälle 7.1.2013 lapsiasiavaltuutettu totesi, että valtion vastuuta lastensuojelun johtamisessa, kehittämisessä ja laadun varmistamisessa on vahvistettava. Tämä edellyttää hallinnonrajat ylittävästä koordinointia tukemaan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden johtamista myös kunnissa. Pää tösten lapsivaikutusten arvionti tulee saada lakisääteiseksi ja sekä valtiota että kuntia velvoittavaksi.

Lausunnoissa vaaditaan myös sosiaali- ja terveysministeriötä ottamaan vahvempi rooli yksilö ja perhekohtaisen lastensuojelun kehittämisessä. Lapsiasiavaltuutettu peräänskuullutti toimia lastensuojelulain toimeenpanoon, seurantaan sekä kansalliseen lastensuojelun laadun linjaamiseen. Lastensuojelun tulee luoda laadun ja vaikuttavuuden arvointijärjestelmä yhteistyössä kuntien kanssa.

Lastensuojelun ja sijaishuollon toimintatavoissa kuntatasolta valvoviin viranomaisiin asti tulee vahvistaa lasten ja nuorten oman kokemustiedon arvostamista sekä vuorovaikutustaitoa lasten ja nuorten kanssa. Tämä edellyttää täydennyskoulutusta, osallistumisen rakenteiden kehittämistä ja sijaishuollon valvontakäytäntöjen uudistamista. Valvojen tulee tavata lapsia ja nuoria käyneillään ja selvittää heidän mielipiteitäan. Lastensuojelua ja sijaishuoltoa valvovien viranomaisien voimavarjo tulee vahvistaa ja valvojen (kunnat, aluehallintovirastot) yhteistyötä parantaa.

Lapsiasiavaltuutettu vaati lausunnoissaan myös vähintään kansallista suositusta yksittäisen lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuulla olevien asiakkaiden enimmäismäärästä, mutta vielä parempi vaihtoehto olisi enimmäismäärän säättäminen asetuksella. Lapsiasiavaltuutettu kiinnitti työryhmän huomiota myös sosiaalityöntekijöiden alalle soveltuviuden testaamiseen, lapsille ja nuorille tarkoitettujen palveluiden tiedotukseen sekä perheiden erilaisuuden palveluiden kehittämiseen osana palvelukokonaisuutta. Ehkäisevistä palveluita tärkeimpänä lapsiasiavaltuutettu piti lapsiperheiden kotipalvelun tarjoamista niin, ettei palvelun saaminen edellytä lastensuojeluasiakkuutta. Kotikasvatuksen ja perheiden tukea tulee organisoida neuvolan, varhaiskasvatuksen/päivähoidon ja koulun yhteyteen.

Toimiva lastensuojelu-työryhmä luovutti loppuraporttinsa ministeri Susanna Huoviselle 19.6.2013.

Dialogerna med de unga gav vid handen att de unga vet mycket litet om tillsynsmyndigheterna inom barnskyddet och vården utom hemmet och om de medel som kan tillgripas för att få myndigheterna att utreda personliga kränkningar.

I sitt utlåtande till arbetsgruppen för *Ett fungerande barnskydd vid Social- och hälsovårdsministeriet* 7.1.2013 konstaterade Barnombudsmannen att statens ansvar för ledningen, utvecklingen och kvalitetssäkringen inom barnskyddet måste stärkas. Detta förutsätter samordning över förvaltningsområdesgränserna för att stöda ledningen av både de statliga och kommunala tjänsterna för barn, unga och familjer. En utvärdering av barnkonsekvenserna av olika beslut måste bli lagstadgad så att den förpliktar både staten och kommunerna.

I utlåtandet krävs också att Social- och hälsovårdsministeriet intar en starkare roll i utvecklingen av det individ- och familjespecifika barnskyddet. Barnombudsmannen efterlyste åtgärder för verkställigheten och uppfoljningen av barnskyddslagen och för en nationell utstakning av linjerna för kvaliteten på barnskyddet. För barnskyddet bör tas fram ett system för utvärdering av kvaliteten och resultaten i samarbete med kommunerna.

I fråga om rutinerna inom barnskyddet och vården utom hemmet måste uppskattningen av barnens och de ungas egen erfarenhetskunskap och kunskapen om växelverkan med barn och unga stärkas med början från kommunivå och ända fram till tillsynsmyndigheterna. Detta förutsätter fortbildning, utveckling av delaktighetsstrukturerna och en reform av övervakningspraxisen inom vården utom hemmet. Övervakarna bör träffa barn och unga under sina besök och reda ut deras åsikter. Resurserna för de myndigheter som utövar tillsyn över barnskyddet och vården utom hemmet bör stärkas och samarbetet mellan dessa (kommuner, regionförvaltningsverken) förbättras.

I sitt utlåtande krävde Barnombudsmannen likaså åtminstone en nationell rekommendation om det maximala antalet klienter som en enskild socialarbetare inom barnskyddet ansvarar för, men ett ännu bättre alternativ vore att fastställa maximiantalet genom förordning. Barnombudsmannen fäste arbetsgruppens uppmärksamhet också vid testning av socialarbetarnas lämplighet för branschen, information om tjänsterna för barn och unga och utvecklingen av familjetjänsterna vid skilsmässa som ett led inom den samlade servicen. Barnombudsmannen ansåg att den viktigaste förebyggande servicen vore att kunna erbjuda hemtjänst för barnfamiljer utan krav på klientrelation inom barnskyddet. Stöd för uppfostran i hemmet och för familjerna bör ordnas i samband med rådgivningsbyråerna, förskolorna eller barndagvården och skolorna.

Arbetsgruppen för ett fungerande barnskydd lämnade sin slutrapport till minister Susanna Huovinen 19.6.2013.

Raportin ehdotukset lastensuojelun laadun parantamiseksi vastasivat erittäin hyvin lapsiasiavaltuutetun suosituksia.

Vanhempien erosta lapselle aiheutuvia haittoja vähennettävä

Huolto- ja tapaamisasioissa suuri osa lapsiasiavaltuutetulle tulleista yhteydenotoista koski lähi- ja etävanhemman välisiä erimielisyyskiä. Monet olivat samalla tilanteita, joissa huoltajuusasioista oli riidellyt jo pitkään. Lapsiasiavaltuutetulta kysyttiin neuvoa tilanteisiin, joissa lapsen kanssa asuvan vanhemman koettiin estäävän etävanhemman ja lapsen tapaamiset. Usein oltiin tyytymätömiä siihen, ettei sosiaalitoimesta saatu apua tapaamisoikeuden toteuttamiseksi, vaan täytäntöönpanoa piti hakea yleiseltä tuomioistuimelta. Tapaamisoikeussopimusten ja -määräysten täytäntöönpanoriiitoihin toivottiin nopeampia ja tehokkaampia ratkaisukeinoja.

Neuvoja tiedusteltiin myös tilanteissa, joissa lasta tapaava vanhempi ei ollut palauttanut lasta sopimukseen tai määräyksen mukaisesti. Samoin tiedusteltiin, onko lasta pakko luovuttaa tapaamiseen tuomioistuimen päätöksen mukaisesti, kun tapaaminen ei ollut yhteydenottajan mielestä lapsen edun mukaista eikä lapsi ollut halukas lähtemään toisen vanhemman luo tai tämän luona epäiltiin olevan uhkatekijöitä, esim. pahoinpitelyä tai päähteiden käyttöä. Myös isovanhemmat ottivat yhteyttä, koska epäiliivät lapsen hyvinvoinnin vaarantuvan toisen vanhemman luona.

Isovanhemmat ottivat yhteyttä edellisen vuoden tapaan myös lapsen oikeudesta tavata isovanhempiin. Riitaisissa erotilanteissa tai uusperheissä yhteydet lapsenlapsiin voivat katketa lähes kokonaan. Lapsiasiavaltuutettu on kannanotollaan puoltanut lain muuttamista niin, että se takaisi lapselle oikeuden tavata ja pitää yhteyttä henkilöihin, jotka hän itse määrittelee läheisikseen. Lapsen lähiuhenteiden jatkuvuutta tulee tukea nykyistä enemmän.

Muutamia yhteydenottoja tuli myös valvotuista tapaamisista, joiden järjestelyistä sekä lapsen mieli- ja näköpisteiden huomioon ottamisesta oli epäselvyttä. Lapsiasiavaltuutettu on toimittanut aihepiiriä koskevan yhteenveden Ensi- ja turvakotien liiton käyttöön.

Vuoden aikana lisääntyivät yhteydennotot isien asemasta erotilanteissa sekä huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvistä riitatalanteista, joissa toinen

De i rapporten ingående förslagen för att förbättra kvaliteten på barnskyddet svarade mycket väl mot Barnombudsmannens rekommendationer.

Krav på minskade olägenheter i samband med föräldrarnas skilmässä

En stor del av kontakterna i omvärdnads- och umgängesfrågor gällde tvister mellan boendeföräldern och den frånvarande föräldern. I många fall hade föräldrarna redan länge tvistat om omvärdnaden. Barnombudsmannen tillfrågades om råd i situationer där boendeföräldern upplevdes hindra att den frånvarande föräldern och barnet umgicks. Ofta framfördes missnöje över att socialförvaltningen inte hjälpte till att verkställa umgängersätten och att verkställigheten måste sökas hos en allmän domstol. I tvister om verkställigheten av umgängesavtal och umgängesbestämmelser efterlystes snabbare och effektivare utvägar.

Det fanns också de som hörde sig för om råd i fall där den förälder som umgicks med barnet inte återbördade barnet enligt avtal eller bestämmelser. Likaså fanns det de som hörde sig för om ett barn måste överlätas till umgängen enligt domstolsbeslut när umgången enligt kontaktagaren inte varit förenligt med barnets bästa och barnet inte velat träffa den andra föräldern eller när kontaktagaren antog att hot, såsom misshandel eller miss bruk, förelåg hos den frånvarande föräldern. Kontakt tog också av far- och morföräldrar som misstänkte att barnets välbefinnande äventyras hos den andra föräldern.

Far- och morföräldrar tog liksom året innan kontakt för att höra sig för också om barnets rätt att träffa sina far- och morföräldrar. Vid stridiga skilmässor och i ombildade familjer kan kontakterna till barnbarnen brytas nästan fullständigt. Barnombudsmannen har genom ett ställningstagande understött en ändring av lagen så att den skulle garantera barnet rätt att träffa och hålla kontakt med de personer som barnet själv definierar som sina närmaste. Kontinuiteten i barnets närläggningar måste stödas mer än för närvärande.

Några kontakter gällde övervakade möten där det rådde oklarhet om arrangemangen och iaktagandet av barnets egen åsikt. Barnombudsmannen har utarbetat ett sammendrag i ämnet till Förbundet för mödra- och skyddshems förfogande.

Under året ökade kontakterna gällande pappornas ställning vid skilmässor och i tvister om omvärdnad och umgängesrätt i fall där den ena föräldern inte är finsk medborgare.

Utgående från kontakterna på grund av problem vid

vanhemmista ei ole Suomen kansalainen.

Erotilanteen ongelmista tulleiden yhteydenottojen perusteella lapsiasiavaltuutettu on laatinut jo vuonna 2009 sosiaali- ja terveys- sekä oikeusministeriölle laajan aloitteen eropalveluiden kehittämisenestä lapsen edun näkökulmasta. Kokonaisvaltaiseen eropalveluiden kansalliseen kehittämistyöhön ei ole ryhdytty. Oikeusministeriö on kiitettävästi edistänyt erotilanteen asiantuntija-avusteista tuomioistuinsoittelua. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta eron aikaiseman vaiheen palveluiden kehittämiseen ministeriöiden ja kuntien yhteistyönä.

Lapsiasiavaltuutettu kiirehti sosiaali- ja terveysministeriön ja oikeusministeriön yhteisiä toimia, jotta lapselle erosta aiheutuvia haittoja minimoidaan, edistetään sekä isän että äidin vanhemmuuden jatkumista, tuetaan vanhempien sovinnollisuutta sekä saadaan ehkäistyä ja katkaistua pitkät riitakierheet. Tässä yhteydessä tulee arvioida muutostarpeet sekä avoliittolakin että lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.

Pitkään jatkuneet kiistat kertovat siitä, että varhaisen vaiheen soittelu ja psykososialista neuvontaa on ollut liian niukasti. Toisaalta myös oikeudellisen konsultaation ja neuvonnan tarve erotilanteissa on ilmeinen. Varsinkin jos toisen vanhemman eroilmoitus on tullut yllättäen, tarve saada tietoa lasten huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta on suuri. Kunnen lastenvalvoja voi olla vaikea tavoittaa nopeasti tai on epäselvyttä, kenen puoleen tulee kääntyä. Eerotilanteen palveluista sekä neuvonnasta tulee tiedottaa nykyistä paremin. Lapsiasiavaltuutetulle saapui aihepiiristä runsaasti kyselyitä, joiden luonteva vastaamispaikka olisi oman kunnan lastenvalvoja.

Media, kulutus ja mainonta herättivät kysymyksiä

Lapsiasiavaltuutetulle tuli 44 mediaan, kuluttamiseen ja mainontaan liittyvä yhteydenotto. Aiempien vuosien tapaan lapsiasiavaltuutettua pyydettiin vaikuttamaan televisio-ohjelmien tarjontaan siten, että yhteydenottajien mielestä lapsille sopimattomia ohjelmia siirretäisiin myöhempään ajankohtaan tai poistettaisiin kokonaan ohjelmistosta. Yhteydenottaja myös moittiin alkuvuoden televisiossa esitettyjä myöhäisillan elokuvien mainoksia. Lapsiasiavaltuutettu ohjasi yhteydenottajia kääntymään Media- ja kuvahjelmakeskuksen puoleen. Uuden viranomaisen eli MEKUn tehtävä on ottaa vastaan ja arvioida kansalaisten palautetta kuvahjelmista.

skilmässor lämnade Barnombudsmannen redan år 2009 till såväl Social- och hälsovårdsministeriet som Justitieministeriet ett omfattande initiativ till utveckling av skilmässotjänsterna med avseende på barnets bästa. Något nationellt arbete för en övergripande utveckling av skilmässotjänsterna har inte initierats. Justitieministeriet har berömvärt främjat medlingen i vårdnadstvister i domstol med hjälp av sakunnigbiträde. Detta undanröjer dock inte behovet av att utveckla tjänsterna i det tidigare skilmässoskedet som ett samarbete mellan ministerierna och kommunerna.

Barnombudsmannen skyndar på Social- och hälsovårdsministeriets och Justitieministeriets samåtgärder för att minimera de olägenheter som ett barn eventuellt orsakas vid skilmässan, för att främja såväl pappans som mammans fortsatta förädraskap, för att stöda försonligheten mellan föräldrarna och för att förebygga och bryta långa tvistespiraler. I samband med detta bör behoven av att ändra både äktenskapslagen och lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt bedömas.

Långt utdragna tvister vittnar om att medlingen i det tidiga skedet och den psykosociala rådgivningen har varit för knapp. Å andra sidan föreligger ett uppenbart behov av också juridisk konsultation och rådgivning vid skilmässor. Framför allt om endera förälderns anmälan om skilmässan har kommit som en överraskning föreligger ett stort behov av information om vårdnaden om barnen, deras boende och umgängesrätten. Den kommunala barnatillsynsmannen kan vara svår att nå snabbt eller det kan råda ovishet om vem man borde vända sig till. Informationen om tjänsterna och rådgivningen vid skilmässan måste förbättras. Barnombudsmannen fick många förfrågningar som gällde detta, och det naturliga hade varit att barnatillsynsmannen i den egna kommunen skulle ha besvarat frågorna.

Frågor med anledning av medier, konsumtion och reklam

Barnombudsmannen kontaktades 44 gånger i frågor som gällde medier, konsumtion och reklam. Liksom under tidigare år ombuds Barnombudsmannen påverka utbudet på tv-program så att program som enligt kontaktagarna var olämpliga för barn skulle sändas senare eller tas bort från programutbudet helt och hållit. Kontaktagarna kritisrade också i början av kvällen visade tv-reklamer för filmer som sänds sent på kvällen. Barnombudsmannen hänvisade kontaktagarna till Centralen för mediefostran och bildprogram MEKU. Den nya myndigheten har som uppgift att ta emot och utvärdera medborgarnas reaktioner på bildprogram.

Dessutom kräver föräldrarna fortsättningsvis åtgärder

Edelleen vanhemmat vaativat toimenpiteitä lapsil-le haitallisten nettipelien ja -sivustojen kielämisestä. Lapsiasiavaltuutettu välitti opetus- ja kulttuuriminis-terölle kirjastojen tietokoneiden käytön valvontaa kos-kevan yhteydenoton. Lapsiasiavaltuutettu arvioi yleisessä kannanotossa lapsen oikeuksien kannalta blogeja, joissa vanhemmat kertovat joskus vuolaasti lapsistaan ottamatta huomioon lapsen oikeutta yksityisyteen.

Muutamissa yhteydenotoissa oltiin huolissaan kau-neuskilpailujen järjestämisestä lapsille ja kilpailujen vaikutuksesta lasten kasvaviin ulkonäköpaineisiin. Lapsiasiavaltuutettu otti julkisuudessa kantaa aiheeseen varoittaa lapsitähiti-ilmiön riskeistä. Lasten on tärkeää näkyä julkisuudessa, mutta omilla ehdollaan ja ilman liiallisia suorituspaineita.

Energiajuomat jakoivat mielipiteitä. Osa yhteydenottajista piti niitä lapsille vaarallisena ja vaati nii-den myynnin kielämistä alaikäisille. Osa taas katsoi, että energiajuomista ei ole lapsille haittaa eikä niiden myyntiä pidä rajoittaa. Lapsiasiavaltuutettu kannatti 15 vuoden ikärajan asettamista energiajuomien myynnille.

Lasten esiintymistä mainoksissa pidettiin epäkohta-na, kuten sitäkin, että julkisissa tiloissa on väkivaltaan viittaavia iltapäivälehtiä myyntijulisteta. Useat yhteydenottajat moittivat kotiin jaettavaa *Easy shopping*-lehteä, koska samassa lehdessä mainostetaan lapsille tarkoitettuja tuotteita ja ns. aikuisviihdettä. Samasta aiheesta tuli useita yhteydenottoja myös vuonna 2011. Lapsiasiavaltuutettu on suositellut yhteydenottajille käänymistä Kuluttajaviraston sekä Mainonnan eettisen neuvoston puoleen. Lapsiasiavaltuutettu lähetti myös Kilpailu- ja kuluttajavirastoon tiedoksi yhteen-vedon kansalaisten yhteydenotoista. Mainonnan eettinen neuvosto antoi aiheesta oman lausuntonsa joulukuussa 2012 (MEN 38/2012).

Sen mukaan "seksuaalisen sisältönsä vuoksi kysy-myksessä olevan kaltaiset erotiikkatuotemainokset ovat lapsille sopimattomia osoitteettomassa suora-markkinointikuvastossa julkaistuna. Mainonnan eettinen neuvosto korostaa, että mainostajan ja mainoksen julkaisijan on otettava huomioon sen yhteiskunnal-linen ja ammatillinen vastuu mediavalinnoissaan ja sama vastuu on myös medioilla".

Sekä vuonna 2012 että aiempina vuosina yhtey-denottajat ovat kritisointeet radio-ohjelmien lapsille sopimatonta kielenkäyttöä, radiomainoksia, joiden sisältö oli sopimatonta lapsille sekä YLEn päättöä lopettaa lasten radio-ohjelmia. Lapsiasiavaltuutettu kokosi kaupallista radiota koskevien yhteydenottojen sisällöstä muistion, jonka hän luovutti tammikuussa 2013 yksityistä radioalaa edustavan RadioMedian edunvalvontapäällikölle. Lapsiasiavaltuutettu suo-

för att förbjuda webbspel och webbplatser som är skadliga för barn. Barnombudsmannen hävissade en kontakttagare som tog upp övervakningen av användningen av biblioteks-datorer vidare till Undervisnings- och kulturministeriet. I ett allmänt ställningstagande kritiseraade Barnombudsmannen med avseende på barnets rättigheter bloggar där för-äldrarna ibland omständligt berättar om sina barn utan att beakta barnets rätt till integritet.

Några kontakttagarare var bekymrade över skönhets-tävlingar för barn och deras inverkan på den växande utse-endeindexeringen bland barn. Barnombudsmannen tog i of-fentligheten ställning till frågan genom att varna för risken med fenomenet med barnstjärnor. Det är viktigt att barn syns i offentligheten, men på sina egna villkor och utan överdrivna prestationstryck.

Energidryckerna delade åsikterna. En del ansåg att dessa är farliga för barn och krävde ett förbud mot att de säljs till minderåriga. Andra ansåg däremot att energidryckerna inte skadar barnen och att försäljningen inte ska begränsas. Barnombudsmannen förespråkade en 15-års-gräns för försäljningen av energidrycker.

Att barn uppträder i reklamer ansågs olämpligt liksom att löpsedlar för kvällstidningar med våldsinslag sätts upp i offentliga lokaliteter. Många kritiseraade tidningen *Easy shopping* som delas ut till hemmen eftersom en och samma tidning innehåller reklam för både produkter för barn och för s.k. vuxenunderhållning. Frågan föranledde flera kontakter också 2011. Barnombudsmannen har rekommenderat att kontakttagarna vänder sig till Konsumentverket och Reklametiska rådet. Barnombudsmannen delgav också Konkurrens- och konsumentverket ett sammandrag över medborgarkontakterna. Reklametiska rådet gav ett eget utlåtande i frågan i december 2012 (Reklametiska rådet 38/2012).

Enligt utlåtandet är reklam för erotiska produkter på grund av det sexuella innehållet olämplig för barn när reklamen publiceras i en adresserad direktmarknadsfö-ringskatalog. Reklametiska rådet poängterar att annonsö-ren och reklamutgivaren måste beakta det samhälleliga och yrkesrelaterade ansvaret i valet av medier och att också medierna har samma ansvar.

I likhet med föregående år kritiseraade kontakttagarna 2012 det för barn olämpliga språkbruket i radioprogram, radioreklamer med ett för barn olämpligt innehåll och YLEs beslut om att dra in barnprogram. Barnombuds-mannen sammanställde kontakterna om den kommersi-ella radion till en promemoria och överlämnade i januari 2013 denna till intressebevakningschefen vid Radiome-dia, som representerar den privata radiobranschen. Barnombudsmannen rekommenderade en utveckling av självregleringen i branschen med hänsyn till barnskyddet.

sitteli alan itsesäätylyn kehittämistä lastensuoje-ten näkökulmasta. Muistio on luettavissa sivulla www.lapsiasia.fi/Tiedotteet/2013. Lausunnonsaan eduskunnalle Yleisradiolaista lapsiasiavaltuutettu suositti, että YLEn hallintoneuvosto vaikuttaisi lapsyleisön huomioimiseksi paremmin yhtiön radiopalveluissa.

Koulukiusaamisesta entistä enemmän yhteydenottoja

Koulula koskevia yhteydenottoja tuli selvästi enemmän kuin 2011 ja niistä lähes joka neljäs liittyi kiusaamiseen koulussa. Yhteydennotot koskivat usein monimutkaisia tilanteita, joita leimasivat epäluottamus eri osapuolten välillä. Kiusaamistilanteisiin oli pyritty koulussa puuttumaan, mutta tulokset olivat jääneet huonoiksi. Osa yhteydenottajista katsoi, että kouluissa ongelmaa oli vä-häältely tai siihen ei ollut puututtu juuri lainkaan. Kaikki yhteydenottajat kuvasivat lapsen ja koko perheen ti-lannetta ahdistavaksi ja epäilivät mahdollisuksia saada koulukiusaamista loppumaan nykyisillä toimilla. Vas-taavia yhteydenottoja on tullut myös aiempina vuosina.

Kansalaisyhteydenotoista saadun viestin perusteella lapsiasiavaltuutettu on maaliskuussa 2013 lähettilynt muun muassa opetus- ja kulttuuriministerölle aloitte-teen tehokkaammista koulukiusaamiseen puuttumi-sen keinoista. Aloite on valmisteltu yhdessä Länsi- ja Sisäsuomen aluehallintoviraston, Keski-Suomen ELY-keskuksen ja Mannerheimin Lastensuojeleliiton kanssa.

Aloitteessa ehdotetaan, että

- 1) Perusopetuslakiin lisätään säädökset koulukiusaamisen puuttumisen menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Kouluissa tulee olla eri tahojen vastuu selkeästi ilmaisevat toimintamallit erimielisyytilanteisiin.
- 2) Koulun tekemän ratkaisun lainmukaisuus tulee voida saattaa sujuvasti ulkopuolisen viranomaistahon arvioitavaksi.
- 3) Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää ja vertailee kansainvälisti koulukiusaamiseen puuttumisen nykyisiä oikeusturvakeinoja ja niiden vaikuttavuutta. Sekä kantelumenettelyä että rikos-ja riita-asioiden sovitelia tulee kehittää paremmin lasten oikeuksia tukeaksi.

Promemorian kan läsas på finska på webbplatsen [www.lapsiasia.fi > Tiedotteet > 2013](http://www.lapsiasia.fi/Tiedotteet/2013). I sitt utlåtande om lagen om Rundradion Ab till riksdagen rekommenderade Barn-ombudsmannen att YLEs förvaltningsråd skulle verka för att ta barnpubliken bättre i beaktande i bolagets radio-service.

Allt fler kontakter om mobbning

De skolrelaterade kontakterna var klart fler än 2011, och nästan en fjärdedel av dem gällde mobbning. Kontakterna berörde ofta komplicerade fall, som präglades av misstro mellan olika parter. Skolan hade försökt ingripa i mobb-ningen, men resultaten hade varit svaga. En del kontakttagare ansåg att skolorna hade underskattat problemet eller att de knappast alls ingripit i mobbningen. Samtliga kontakttagare beskrev barnets och hela familjens läge som ångestframkallande och ifrågasatte möjligheterna att få slut på mobbningen med nuvarande åtgärder. Motsva-rande kontakter har förekommit också under tidigare år.

På basis av budskapet utifrån medborgarkontakterna överlämnade Barnombudsmannen i mars 2013 till bland annat Undervisnings- och kulturministeriet ett initiativ om effektivare metoder för ingripande i mobbning. Initiativet bereddes tillsammans med Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland, NMT-centralen i Mellersta Finland och Mannerheims Barnskyddsförbund.

I initiativet föreslås att

- 1) Bestämmelser om tillvägagångssätt och ansvariga personer vid ingripande i mobbning tillfogas i lagen om grundläggande utbildning; skolorna ska för meningsskiljaktigheter förfoga över verksamhetsmodeller som tydligt anger de olika aktörernas ansvar.
- 2) Lagenligheten hos skolans avgöranden smidigt ska kunna hänskjutas till bedömning av en utomstående myndighetsaktör:
- 3) Undervisnings- och kulturministeriet utreder och internationellt jämför de nuvarande rättsmedlen vid ingripande i mobbning och deras effektivitet; såväl förfarandet vid klagomål som vid meddelse i brott- och tvistemål ska utvecklas för att bättre stöda barnens rättigheter.

Aloite perusteluineen löytyy lapsiasiavaltuutetun verkkosivulta [> Nyt > Aloitteet 2013](http://www.lapsiasia.fi).

Koulun liittyvissä yhteydenottoissa painottuvat edellisvuosien tapaan lapsen oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen sekä kuntien kouluverkkouudistukset, jotka usein tarkoittavat pienten kyläkoulujen lakkauttamisia. Lapsiasiavaltuutettu on korostanut näissä ratkaisuissa päättösten lapsivaikutusten arviointia sekä lasten ja vanhempien mielipiteiden selvittämistä ja huomioon ottamista.

Koulujen sisäilmäongelmista tuli muutamia yhteydenottoja. Lapsiasiavaltuutettu vastasi 8.11.2012 Keskiuomalaisessa mielipidesivulla esitettyyn avoimeen kysymykseen asiasta otsikolla *Koulun oikeusturvakeinoja tulee parantaa* ([> Kirjoitukset](http://www.lapsiasia.fi)). Lapsiasiavaltuutettu korosti viranomaisten vastuuta toimia sisäilma-asioissa ripeästi, jotta lapsen oikeutta terveyteen ei vaaranneta. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu vaati valtiovaltaa suuntamaan riittävästi määrärahoja tueksi kunnille koulujen ja päiväkotien peruskorjauksiin.

Lasten voitava leikkiä pihoilla ja harrastaa omista lähtökohdistaan

Muutamat yhteydenottajat olivat huolissaan siitä, että harrastukset vievät lapsilta liikaa aikaa tai että urheiluharrastukset ovat liian sitovia. Eräät vanhemmat katsoivat lapsen kokeneen epäasiallista kohtelua urheiluseuran toiminnassa. Tällöin oikeusturvakeinot ovat vähäiset. Viranomaisen epäasiallisesta kohtelusta on mahdollista tehdä kantelu, mutta tilanne on käytännössä hankala, jos yksityisen seuran johto ei suhtaudu epäkohtaan vakavasti. Vastaavia yhteydenottoja on lapsiasiavaltuutetulle tullut vuosittain. Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että vanhempien ja lasten näkemyksiä toiminnasta kartoitetaan urheiluseuroissa säännöllisesti toiminnan laadun kehittämiseksi.

Lapsen oikeuksien kannalta tärkeitä yhteydenottoja tuli lasten pihaleikeistä tai pallooleista, joita oli asunto-osakeyhtiöissä pyritty kokonaan kielтämään tai rajoittamaan. Lapsiasiavaltuutettu selvitti asiaa. Kiinteistöliiton lakimieheltä saadun arvion mukaan asunto-osakeyhtiöllä ei ole laillisia perusteita kielтää järjestysäännöillä tai muutoin yleisesti lasten leikkimistä pihalla, mutta leikkimisen aikaa, paikkaa ja turvallisuutta voidaan rajata yhteisin pelisäännöin. Lapsiasiavaltuutettu julkaisi asiasta tiedotteen ja aihetta käsiteltiin myös YLE:n *Suora linja*-tv-ohjelmassa syyskuussa 2012.

Initiativet med motivering finns på finska på Barnombuds-mannens webbplats [> Nyt > Aloitteet 2013](http://www.lapsiasia.fi).

I de skolrelaterade kontakterna accentuerades såsom under föregående år barnets rätt till gratis skoltransport och kommunernas reformer av skolnätet, som ofta innebär att små bryskolor dras in. I samband med detta har Barnombudsmannen framhävt vikten av att såväl utvärdera barnkonsekvenserna av beslutet som att utreda och beakta föräldrarnas åsikter.

Inneluftens i skolorna föranledde några kontakter. Barnombudsmannen besvarade 8.11.2012 en öppen fråga om inneluften som hade framförts på insändarspalten i tidningen Keskisuomalainen med ett inlägg under rubriken *Koulun oikeusturvakeinoja tulee parantaa* (Skolans rättsmedel måste förbättras). Inlägget finns på webbplatsen [> Kirjoitukset](http://www.lapsiasia.fi). I inlägget betonade Barnombudsmannen myndigheternas ansvar för raskt agerande i inneluftsfrågor så att barnets rätt till hälsa inte äventyras. Dessutom krävde Barnombudsmannen att statsmakten beviljar tillräckliga anslag som stöd för kommunerna vid renovering av skolor och daghem.

Rätt till gårdslek och hobbyer utifrån barnens egna premisser

Några kontakttagare var oroade över att fritidsintressena upptar för mycket av barnens tid och att idrottshobbyerna är för bindande. Vissa föräldrar ansåg att deras barn hade utsatts för osäkert bemötande i sin idrottsförening. I sådana fall är rättsmedlen obetydliga. Vid osäkert bemötande från en myndighets sida kan man anföra klagomål, men om ledningen i en privat förening inte förhåller sig allvarligt till ett missförhållande är situationen i praktiken besvärlig. Barnombudsmannen har kontaktats på grund av motsvarande fall varje år. Barnombudsmannen anser det viktigt att idrottsföreningarna regelbundet karterar föräldrarnas och barnens åsikter om verksamheten för att utveckla dess kvalitet.

Viktiga kontakter med avseende på barnets rättigheter gällde barns gårdslek och bollspel, som vissa bostadsaktiebolag hade försökt begränsa eller förbjuda helt och hållet. Barnombudsmannen utredde frågan. Enligt en bedömning från Fastighetsförbundets jurist kan ett bostadsaktiebolag inte på laglig grund genom ordningsstadgor eller i övrigt allmänt förbjuda att barn leker på gården, men tiden, platsen och säkerhetsfrågor i anslutning till lekar kan begränsas genom gemensamma spelregler. Barnombudsmannen publicerade ett meddelande om frågan, och ämnat togs också upp i tv-programmet YLE Nyheter Direktlinjen i september 2012.

Päivähoidon laatu huoletti vanhempia

Päivähoidosta yhteydenottoja tuli vähemmän kuin edellisenä vuonna. Yhteydenotot liittyvät päivähoidon järjestämisen ja laadun yleisiin epäkohtiin kunnassa, kuten päivähoitoapikojen vaihtumiseen, pitkiä päiväkotimatkoihin sekä työttömän tai opiskelevan vanhemman vaikeuksiin säälyttää lapsillaan päivähoitoapikkaa.

Lapsiasiavaltuutettuun otettiin yhteyttä myös lasten ”pakkonukuttamisesta” päiväkodissa, puutteelliseen valvontaan pihaleikeissä sekä koetusta huonosta tai epäoikeudenmukaisesta kohtelusta päiväkodissa. Myös päiväkotien sisäilmäongelmista otettiin yhteyttä. Yhdessä yhteydenotossa toivottiin lapsiasiavaltuutetun ottavan kantaa pienenten lasten kotihoidon tuen puolesta ja yhdessä subjektivisen päivähoito-oikeuden rajoittamisen puolesta. Eräs yhteydenottaja halusi korostaa kuurojen ja huonokuuloisten lasten oikeutta viittomakieleen myös varhaiskasvatuksessa.

Kuntien palveluja yleisemmin koskevissa yhteydenottoissa korostui varhaisen tuen merkitys ja tarve. Yhteydenottajat toivat esille myös kuntien säästöohjelmien kielteiset vaikutukset lapsiin. Muutamissa yhteydenottoissa tuotiin esille lapsille mahdollista vaaraa aiheuttavat kunnan laiminlyönnit kuten kattujen auraamattomuus tai koulurakennusten huonukuonto.

Suoraan perheiden toimeentuloa käsitteili vain kuusi yhteydenottoa, mutta myös muihin yhteydenottoihin saattoi liittyä kysymys toimeentulosta. Yleisesti oltiin huolissaan lapsiperheiden toimeentuloedellytysten huonontumisesta sekä haluttiin tietoa lapsiperheiden tukimahdollisuksista eri tilanteissa etenkin hoitovapaan aikana. Yksittäisiä yhteydenottoja tuli tilanteesta, jossa lapsiperhe ei ollut saanut riittävästi apua vanhemman ollessa sairaalassa. Yhteydenottaja kehotettiin kääntymään KELAn ja toisaalta kunnan sosiaaliasiamiehen puoleen.

Useissa yhteydenottoissa tuotiin esille huoli vanmaisten lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisesta laitoksissa. Huolta kannettiin myös palvelusetelien käytön vaikuttuksista hoidon laatuun. Erään yhteydenottajan mielestä Valviran sinänsä myönteiset valvontaohjelman tiloihin liittyvät kriteerit ovat liian vaativina johtaneet siihen, että vammaiset lapset ovat joutuneet asumaan laitoksiin.

Useissa yhteydenottoissa haluttiin lapsiasiavaltuutetun apua Maahanmuuttoviraston päätkseen oleskeluluvan myöntämisessä tai perheenjäsenen

Föräldraoro för kvaliteten på barndagvården

Barndagvården föranledde färre kontakter än året innan. Kontakterna häförde sig till allmänna missförhållanden av ordnandet av och kvaliteten på barndagvården i kommunerna, såsom att barndagvårdssplatserna skiftade, daghemsvägarna var långa och att arbetslös eller studerande föräldrar hade svårt att behålla dagvårdssplatserna för sina barn. Kontakttagarna gavs rådet att anlita också socialombudsmannen tjänster.

Barnombudsmannen kontaktades också på grund av att barnen tvingades att sova på daghemmen, övervakningen av gårdslek var bristfällig och bemötandet på daghemmen upplevdes vara dåligt eller orättvist. Vissa tog kontakt även på grund av problem med inneluften på daghemmen. En kontakttagare önskade att Barnombudsmannen skulle ta ställning till förmånen för stödet för hemvård av små barn och en att Barnombudsmannen skulle ta ställning till begränsning av den subjektiva rätten till dagvård. En kontakttagare ville betona döva och hörselskadade barns rätt till teckenspråk också i förskolan.

I de kontakter som gällde de kommunala tjänsterna mer generellt framhävdes vikten och behovet av tidigt stöd. Kontakttagarna förde också fram de kommunala sparprogrammens negativa följer för barnen. Några kontakttagare tog upp kommunala försummelser med eventuell fara för barnen, såsom oplogade gator och skolbyggnadernas dåliga skick.

Endast sex kontakter häförde sig direkt till familjernas utkomst trots att även andra kontakter kunde vara utkomstrelaterade. Generellt uttrycktes en oro för att barnfamiljernas utkomstvillkor hade försämrats och önskades information om barnfamiljernas stödmöjligheter i olika situationer och framför allt under vårdledighetsperioder. Enstaka kontakter gällde fall där en barnfamilj inte hade fått tillräcklig hjälp när en förälder varit intagen på sjukhus. Kontakttagarna uppmanades vända sig till Folkpensionsanstalten eller socialombudsmannen i kommunen.

I flera kontakter uttrycktes en oro för funktionsnedsatta barns välfinnande och tillgodoseendet av deras rättigheter på institutioner. Det fanns också de som bekymrade sig över hur anlitandet av servicesedlar påverkade vårdkvaliteten. En kontakttagare ansåg att de i Valviras tillsynsprogram uppställda och i sig positiva kriterierna för lokaler är för stränga och har lett till att barn med funktionsnedsättningar har blivit tvungna att bo på institutioner.

Flera kontakttagare bad Barnombudsmannen om hjälp för att Migrationsverket skulle fatta beslut om beviljande av uppehållstillstånd eller hindra utvisning av en familje-

maastakarkotuksen estämiseksi. Lapsiasiavaltuutettu kiinnitti julkisuudessa huomiota lapsen edun arvioinnin tarpeeseen myös tilanteissa, joissa päätetään vanhemman turvapaikkahakemuksesta.

Rikostaustan tarkistamisen epäkohtat esillä

Lapseen kohdistuvaan pahoinpitelyyn ja seksuaaliseen hyväksikäytöön ja niiden ehkäisyyn liittyviä yhteydenottoja saapui hieman vähemmän kuin edellisvuonna.

Muutamassa yhteydenottossa toivottiin, että laki-muutoksella mahdollistettaisiin rikostaustan selvitäminen myös vapaaehtoistoiminnassa lasten kanssa toimivilta henkilöltä ja rikostaustan tarkistamista säännöllisesti työ- ja virkasuhteenvaihdossa. Asiasta on tullut myös aiempina vuosina yhteydenottoja. Niiden perusteella lapsiasiavaltuutettu teki 9.1.2012 aloitteenvaiheen oikeusministeriölle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle lasten kanssa toimivien rikostaustan selvitämismenettelyn epäkohtien korjaamiseksi.

Pelkästään pitkäaikaisissa työ- ja virkasuhteissa lasten kanssa toimivien taustojen selvitäminen ei riitä, vaan laissa on huomoitava myös alle kolmen kuukauden työsuhheet. Laki tulee ulottaa myös vapaaehtoistyöhön ja yrityjätoimintaan. Myös kotonaan perhepäivähoidoa tarjoavien tai perhehoitajina toimivien puolisoiden taustat tulisi selvittää. Lasten kanssa toimivien taustat tulisi tarkistaa säännöllisesti esimerkiksi kolmen vuoden välein.

Oikeusministeriö asetti 26.3.2012 työryhmän laittamaan hallituksen esitystä rikostaustan tarkistamismenettelyn laajentamisesta vapaaehtoistoimintaan. Tähän antoi perusteen myös tuore EU:n direktiivi. Lapsiasiavaltuutettu antoi aiheesta oikeusministeriön työryhmälle lausunnon 24.9.2012. Aloite ja lausunto löytyvät lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilta.

Lapsinäkökulmaa kaivataan terveydenhuoltoon

Terveydenhuoltoon ja lasten terveyteen liittyviä yhteydenottoja tuli edellisvuotta enemmän. Muutamassa yhteydenottossa oltiin huolissaan siitä, että alaikäinen itsemääräävä nähtiin voinut estää omaa hoitoaan. Yhtä yhteydenottaja huolestutti toisen vanhemman oikeus vaikuttaa yhteishuollossa olevan lapsen psykoterapien aloittamiseen.

medlem. Barnombudsmannen fäste i offentligheten uppmärksamhet på behovet av bedömning av barnets bästa också i fall där beslut fattas om en förälders ansökan om asyl.

Missförhållandena vid kontroll av brottslig bakgrund i rampljuset

Misshandel och sexuellt utnyttjande av barn liksom förebyggandet av dessa föranledde något färre kontakter än året innan.

Vissa kontakttagare framförde en önskan om att man genom en lagändring skulle göra det möjligt att kontrollera en eventuell brottslig bakgrund också hos personer som har gjort med barn i frivilligverksamhet och att regelbundet kontrollera en eventuell brottslig bakgrund under ett anställnings- eller tjänsteförhållande. Frågan har föranlett kontakter också under tidigare år. På basis av kontakterna lämnade Barnombudsmannen 9.1.2012 till såväl Justitieministeriet som Arbets- och näringsministeriet ett initiativ till åtgärdande av missförhållandena i förfarandet vid kontroll av en eventuell brottslig bakgrund hos dem som arbetar med barn.

Det är inte tillräckligt att kontrollera bakgrundens hos endast personer i långvariga anställnings- eller tjänsteförhållanden utan lagen måste beakta också anställningar som är kortare än tre månader. Lagen måste utsträckas till att omfatta även frivilligarbete och företagsverksamhet. Likaså borde bakgrundens hos partner till personer som tillhandahåller familjedagvård i sina hem och till familjevårdare kontrolleras. Bakgrundens hos personer som arbetar med barn borde kontrolleras regelbundet med till exempel tre års intervall.

Justitieministeriet tillsatte 26.3.2012 en arbetsgrupp för att utarbeta en proposition om att utsträcka förfarandet med kontroll av en eventuell brottslig bakgrund även till frivilligverksamhet. Också ett färskt EU-direktiv gav grund för detta. Barnombudsmannen lämnade arbetsgruppen vid Justitieministeriet ett utlåtande i frågan 24.9.2012. Initiativet och utlåtandet finns på Barnombudsmannens webbplats.

Behov av barnperspektiv i hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvården föranledde liksom barnens hälsa fler kontakter än under föregående år. Några kontakttagare bekymrade sig över att minderåriga med stöd av självbestämmanderätten hade kunnat motsätta sig sin egen behandling. En kontakttagare oroade sig för en förälders rätt att påverka inledningen av psykoterapi för ett barn i gemensam vårdnad.

piirros: Sonja Husgefjel, 17 v

piirros: Sanna Haltme, 10 -11 v

En del bekymrade sig också över tillgången till terapier för barn i vård utom hemmet, otillräckligheten hos psykiska tjänster för barn och unga, tandvården och tjänsterna inom medicinsk rehabilitering. Kontakter föranledes därutöver av ojämlikheten till följd av konkurrensutsättning av terapitjänster. En kontakttagare bekymrade sig över den icke medicinska omskärelsen av pojkar. Barnombudsmannen lämnade ett utlåtande om detta till Social- och hälsovårdsministeriet. Utlåtandet finns på finska 12.8.2012 utlåtanden på Barnombudsmannens webbplats.

En del kontakter gällde föräldrarnas rätt att övernatta hos ett sjukt barn på sjukhus. I offentligheten berättades om ett barn som avled på sjukhus utan föräldrarnas närvaro. Denna nyhet och föreningen Leijonaemot ry:s blogginlägg i samma fråga fick medborgarna att kontakta Barnombudsmannen. Barnombudsmannen har aktivt framhållit barnens rätt till föräldrarnas närvaro också på sjukhus och skyndat på bygget av HUCS nya barnsjukhus, som bättre skulle beakta barnens och de ungas behov. Barnombudsmannens inlägg om att barnpatienter har rätt till föräldrarnas närvaro publicerades i eftermiddagstidningarna 31.5.2012.

Institutet för hälsa och välfärd, Arbetshälsoinstitutet och Barnombudsmannen har initierat projektet *Hyvinvointia ja toipumista edistävä lasten sairaala* (Barnsjukhus som främjar välbefinnande och återhämtning), vars syfte är att ta fram en modellsöslösning för bra och humana barnavdelningar och barnsjukhus med beaktande av dels barnens och deras föräldrars önskemål och behov och dels åsikterna hos experterna med ansvar för vården av barn.

piirros: Sami Mustonen, 16 v

Palveluohjausta ja viranomaisten tiedottamista parannettava

Lapsiasiavaltuutetulle saapuvien kansalaisyhteydenottojen kirjo on laaja, mutta monia niistä yhdistää aiheesta riippumatta tarve saada parempaa palveluohjausta sekä tietoa oikeusturva- ja oikeussuojaeinoista sekä muutoksenhausta. Muutoksenhaku- ja kanteluviranomaisia on useita eikä sosiaali- ja potilasasiameihen ja aluehallintoviraston tehtäviä tunneta. Kunnasta voi olla vaikea saada puhelinneuvontaa lastensuojelun ja eropalveluidenasioissa.

Viranomaisten tulee tiedottaa paremmin palveluisista, omasta toiminnastaan ja tehtävistään sekä vanhemmat etttä lapset ja nuoret tavoittavasti sekä ymmärrettävästi. Lapsille ja nuorille on tiedotettava etenkin lastensuojelun ja sijaishuollon valvonnasta ja viranomaisten tehtävistä. Lapsiasiavaltuutettu kehittää omilla verkkosivuillaan kokoavaa tiedotusta, joka ei kuitenkaan voi korvata viranomaisten omaa palvelua.

Lisäksi viranomaisten tulee ottaa huomioon YK:n lapsen oikeuksien komitean 2011 kesällä Suomen valtiolle antama suositus, jonka mukaan Suomen valtion tulee lisätä erityisesti lasten tietoisuutta kansallisten järjestelmien mahdollistamista yleisistä valitusmenetelyistä (Suositus 14). YK:n lapsen oikeuksien komitea perustlee velvoitetta sillä, että Suomessa lapsiasiavaltuutettu ei käsitlee lasten (tai heidän vanhempiensa) tekemiä kanteluista tai ota kantaa heidän tilanteisiinsa. Tästä syystä muiden, yksittäistapauksia käsittelevien ihmisoikeus- ja lainvalvontaviranomaisten tulee erityisesti kiinnittää toiminnan lapsiystävällisyteen huomiota.

Skäl att förbättra den sociala vägledningen och informationen från myndigheterna

Medborgarna kontaktar Barnombudsmannen i en brokig mångfald av frågor, som dock oavsett ämne i mångt och mycket förenas av ett behov av bättre social vägledning och information om rättsmedel och sökande av ändring. Det finns flera myndigheter för ändringssökande och klagomål samtidigt som det råder okunskap om social- och patientombudsmännens respektive regionförvaltningsverkens uppgifter. Det kan vara svårt att via kommunen få telefonrådgivning i frågor som gäller barnskydd och skils-mässötjänster.

Myndigheterna måste bli bättre på att på ett förståeligt sätt informera såväl föräldrar som barnen och de unga om tjänsterna, sin egen verksamhet och sina uppgifter. Barn och unga borde ges information om framför allt tillsynen över barnskyddet och vården utom hemmet liksom om myndigheternas uppgifter. På Barnombudsmannens webbplats finns en informationssammanställning, som dock inte kan kompensera myndigheternas egen service.

Dessutom ska myndigheterna beakta den rekommendation som FN:s kommitté för barnets rättigheter gav den finska staten sommaren 2011 och som tillråder den finska staten att stärka framför allt barnens medvetande om de allmänna besvärsförfaranden som de nationella systemen möjliggör (Rekommendation 14). FN:s kommitté för barnets rättigheter motiverar skyldigheten med att Barnombudsmannen i Finland inte behandlar barns (eller föräldrar-) klagomål eller tar ställning till deras situation. Därför ska övriga mäniskorätts- och lagtillsynsmyndigheter som behandlar enskilda fall särskilt fästa uppmärksamhet vid barnvänligheten i sin verksamhet.

Suositukset päättäjille ja muille viranomaisille:

1. Tarvitaa enemmän yleistä, kaikki kunnalaiset myös lapset ja nuoret tavoittavaa, mielellään selkokielistä tiedottamista kunnan palveluista. Erityisesti tulisi parantaa henkilökohtaista neuvontaa, kuten palveluohjausta, sekä varmistaa, että työntekijät tavoittaa myös puhelimitse. Lasten palveluiden työntekijöiden on tarpeen tulla kasvotusten tutuiksi lasten kanssa esimerkiksi koulun yhteydessä.
2. Lasten ja perheiden asioissa tulee kehittää yleistä oikeusturvaneuvontaa. Tämä tarve nousee esille erityisesti sosiaalihuollon palveluissa ja koulutoimessa. Vanhemmillä on epäitatoisuutta siitä, mihiin voi olla yhteydessä, kun he kokevat itsensä tai lapsensa joutuneen epäasiallisen kohtelun tai oikeudenloukkuksen kohteeksi. Sijaishuollossa olevat lapset ja nuoret tuntevat vain heikosti valvovien viranomaisten toimintaa.
3. Sosiaali- ja potilasasiamiesten tulee parantaa tiedottamista omasta toiminnastaan, sen riippumattomuudesta sekä asiakkaiden ja potilaiden oikeuksista ja oikeusturvakeinoista myös lapset ja nuoret tavoittavasti. Etenkin lastensuojelun asiakaana oleville lapsille ja nuorille tulee antaa tietoa sosiaaliasiameihen palveluista.
4. Valtion aluehallintovirastojen tulee tiedottaa enemmän omasta toiminnastaan ja käytettäväissä olevista oikeusturvakeinoista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Koulukiusaamisasioihin tarvitaan kantelua joustavampia oikeusturvakeinoja, johon yhden mahdollisuuden antaa rikos- ja riitasioiden sovitelun kehittäminen.
5. Eduskunnan oikeusasiamehen, oikeuskanslerin viraston sekä erillisvaltuutettujen (vähemmistö, tasa-arvo, tietosuoja) tulee tiedottaa toiminnastaan lapsille ja nuorille ymmärrettävästi sekä lapset ja nuoret tavoittavasti.

Rekommendationer till beslutsfattarna och övriga myndigheter:

1. Det behövs mer allmän information – gärna på klarspråk – om kommunens tjänster som dessutom når alla kommuninvånare och även barn och unga. Framför allt borde den personliga rådgivningen, såsom den sociala vägledningen, förbättras och likaså säkerställas att de anställda är anträffbara också per telefon. Det är skäl att de anställda inom barntjänsterna blir bekanta med barnen ansikte mot ansikte till exempel i skolan.
2. Den allmänna rådgivningen i rättsskyddsfrågor som gäller barn och familjer måste förbättras. Detta behov accentueras särskilt inom socialvårdstjänsterna och skolväsendet. Föräldrarna vet inte vem de ska kontakta när de upplever att de själva eller deras barn har utsatts för osakligt bemötande eller en rättskränkning. Barn och unga i vård utom hemmet känner endast dåligt till tillsynsmyndigheternas verksamhet.
3. Social- och patientombudsmännen måste bli bättre på att informera om sin egen verksamhet, verksamhetens oberoende liksom klienternas och patienternas rättigheter och rättsmedel så att också barnen och de unga nås. Framför allt måste de barn och unga som är klienter inom barnskyddet ges information om socialombudsmännen tjänster.
4. De statliga regionförvaltningsverken måste gå ut med information om sin egen verksamhet och om de till buds stående rättsmedlen i samband med tjänster för barn, unga och familjer. I mobbningsfrågor behövs rättsmedel som är mer flexibla än klagomål; en möjlighet är att utveckla medlingen i brott- och tvistemål.
5. Rikdagens justitieombudsman, justiekanslersämbetet och de särskilda ombudsmännen (Minoritets-, Jämställdhets- och Dataombudsmannen) måste gå ut med sådan information om sin verksamhet som barnen och de unga kan förstå och som når dem.

II

Huomio lapsen vahvuksiin – ei puutteisiin

Uppmärksamhet vid barnets starka sidor och möjligheter – inte vid bristerna

Suomalaiseen vammaispolitiikkaan tarvitaan nykyistä vahvempaa lapsen oikeuksien näkökulmaa. Lapsi tulee nähdä ensisijaisesti lapsena eikä vammansa määrittämänä.

Lapsiasiavaltuutettu kartoitti erityistä tukea tarvitsevien sekä vammaisten lasten sekä heidän perheidensä palvelujärjestelmien toimivuutta vuonna 2011 raportissa *Erityistä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi. Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa* ([> Julkaisut > 2011](http://www.lapsiasia.fi)). Selvitys antoi perustan lapsiasiavaltuutetun monivuotiselle vaikuttamistyölle vammaisten lasten oikeuksien edistämiseksi.

Selvitys osoitti, että suomalaiseen vammaispolitiikkaan tarvitaan nykyistä vahvempaa lapsen oikeuksien näkökulmaa. Vammaispolitiikka on ollut aikuiskeskistä. Lisäksi lapsia tarkastellaan liaksi puutteiden ja vajeiden – ei mahdollisuksien ja vahvuksien kautta. Lapsen omaa osallisuutta ja vaikuttamista palveluihin tuetaan heikosti. Vanhemmat joutuvat usein toimimaan monimutkaisen palveluverkoston yhteen kokoajina sekä viestin viejänä ammattilaiselta toiselle. Perheet eivät saa tarpeeksi arkista tukea jakamiseensa. Uudistamista tarvitaan niin lainsäädännössä, toimintakäytännöissä kuin asenteissakin. Lapsi tulee nähdä ensisijaisesti lapsena eikä vammansa tai diagnoosinsa määrittämänä.

Lapsiasiavaltuutetun rapportti tiivisti suositukseni vammaisten lasten oikeuksien edistämiseksi seuraavasti:

- Palveluohjaus paremmaksi – lainsäädäntö selkeämäksi.
- Vanhemmille enemmän tukea jo varhaisessa vaiheessa.
- Jokaiselle vammaiselle lapselle ensisijainen oikeus kotiin ja perheeseen.
- Vammaisia lapsia tulee erityisesti suojeilla väkirallalta ja hyväksikäytöltä.
- Leikki ja vapaa-aika kuuluvat kaikille lapsille yhdenvertaisesti.
- Syrjintä ja kiusaaminen kitkettävä koulusta ja vapaa-ajalta.
- Enemmän tukea vammaisille lapsille osallistumiseen ja kuulluksi tulemiseen.
- Vammaisella nuorella on oikeus itsenäistyä sekä suunnitella tulevaisuuttaan.

Den finländska handikappolitiken behöver ett starkare barnrättsperspektiv. Barnet borde i första hand betraktas som ett barn och inte definieras utifrån funktionsnedsättningar.

År 2011 karterade Barnombudsmannen hur service-systemen för barn i behov av särskilt stöd, barn med funktionsnedsättning och deras föräldrar fungerar i rapporten *Erityistä tukea tarvitseva lapsi. Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa* med sammandrag på svenska ([> Julkaisut > 2011](http://www.lapsiasia.fi)). Utredningen gav en grund för Barnombudsmannens mångåriga påverkansarbete till förmån för främjandet av rättigheterna för barn med funktionsnedsättningar.

Utredningen gav vid handen att den finländska handikappolitiken behöver ett starkare barnrättsperspektiv. Handikappolitiken har varit vuxenorienterad. Dessutom koncentrerar man sig för mycket på barnens brister och fel och inte på deras möjligheter och starka sidor. Stödet för barnets egen delaktighet och möjlighet att påverka tjänsterna är svagt. Föräldrarna måste ofta själva sätta ihop tjänsterna inom det komplicerade servicenätverket och fungera som budbärare mellan de anställda. Familjerna får inte tillräckligt med stöd för att klara vardagen. Reformer behövs såväl inom lagstiftningen som i verksamhetspraxisen och attityderna. Barnet borde i första hand betraktas som ett barn och inte definieras utifrån funktionsnedsättningar eller diagnoser.

I Barnombudsmannens rapport komprimerades rekommendationerna om främjandet av rättigheterna för barn med funktionsnedsättningar så här:

- Bättre social rådgivning – tydligare lagstiftning.
- Mer tidigt stöd för föräldrarna.
- Primär rätt till hem och familj för alla barn med funktionsnedsättningar.
- Särskilt beskydd av funktionsnedsatta barn mot våld och utnyttjande.
- Likvärdig rätt till lek och fritid för alla barn.
- Utrensning av diskriminering och mobbning i skolan och på fritiden.
- Mer stöd för funktionsnedsatta barn att få delta och komma till tals.
- Rätt för funktionsnedsatta unga till självständighet och framtidsplanering.

Juha Peltomaa ja Eelis Seilola edustivat viittomakielisiä nuoria *Hei kato mua!*-julkaisun julkistamistilaisuudessa toukokuussa 2012.

YK:n lapsen oikeuksien komitea huomioi Suomelle vuonna 2011 antamissaan suosituksissa lapsiasiavaltuutetun ehdotukset. Komitea esitti huolensa siitä, että vammaisia lapsia syrjitään ja kehotti Suomea tehostamaan pyrkimyksiään torjua kaikkia syrjinnän muotoja. Komitea suositti, että Suomi jäsenvaltiona luo kokonaivaltaisen oikeudellisen ja poliittisen kehyksen, jolla taataan vammaisten lasten oikeus saada hyvinlaatuisia terveydenhuoltopalveluita, päästää julkisiin rakennuksiin ja joukkoliikennevälaineisiin sekä osallistua yleisopetuksen. Komitea myös kehotti nopeuttamaan vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifointiprosessia.¹

¹ Ks. myös lapsiasiavaltuutetun ja VAMLAS säätiön suomeksi käänämää YK-lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti vammaisten lasten oikeuksista http://www.lapsiasiavaliutus.fi/lapsen_oikeudet/komitean_yleiskommentti

Juha Peltomaa ja Eelis Seilola representerade de unga teckenspråkiga vid tillställningen av publikationen *Snälla, titta på mig* i maj 2012.

I de rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter gav Finland beaktade kommittén Barnombudsmannens förslag. Kommittén framförde sin oro för att handikappade barn diskrimineras och uppmanade Finland att effektivisera sina avsikter att bekämpa alla former av diskriminering. Kommittén rekommenderade att Finland i egenskap av konventionsstat skapar en samlad rättslig och politisk ram som garanterar barn med funktionsnedsättningar högklassiga hälso- och sjukvårdstjänster, tillträde till offentliga byggnader och kollektiva färdmedel och delta gärde i allmän undervisning. Kommittén uppmanade Finland att dessutom försnabba ratificeringen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.¹

¹ Se också FN:s kommitté för barnets rättigheters allmänna kommentarer om rättigheter för barn med funktionsnedsättningar som Barnombudsmannen i Sverige har översatt till svenska på uppdrag av den svenska regeringen på adressen <http://www.barnombudsmannen.se/barkonventionen/allmanna-kommentarer/>

Lapsiasiavaltuutetun julkaisu *Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä* valotti lasten ja nuorten omaa näkökulmaa arkeensa. Toukokuussa 2012 julkaistu rapporti perustui viittomakielisten ja puhekielistenkin kuurojen ja huonokuuloisten lasten sekä heidän vanhempiensa haastatteluihin. Julkaisu syntyi lapsiasiavaltuutetun, Kuurojen Liitto ry:n sekä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n yhteistyönä. Selvitys osoitti, että lapsilla on erilaisista viestimisen tavoista huolimatta paljon yhteistä, eikä kaikki lapsen elämässä kierry kuulon ympärille. Lapset haluavat olla mukana ”porukassa” eikä tulla määritellyksi vain kuulonsa kautta. Tämä vaatii aikuisilta tukea ja ymmärrystä erilaisille viestimisen tavoille.

Julkaisussa lapsiasiavaltuutettu esitti suosituksensa kaikille kuurojen ja huonokuuloisten lasten asemaan vaikuttaville päättösentekijöille, kuntien ja koulujen päättäjille, lapsen kuntoutuksen toimijoille sekä kuulo- ja viittomakielialan järjestöille. Alan toimijoiden kesken on ollut paljon jännitteitä. Näiden purkamiseen lapsiasiavaltuutettu suositti alan toimijoiden tiiviimpää yhteistyötä. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu suositti enemmän sekä-että -ajattelua joko-tai -ajattelun sijaan kun pohditaan lapsen kommunikaatiota ja vuorovaikutusta. Viittomakiel ja puhekieli voivat elää rinnakkain.

Lapsiasiavaltuutetun koolle kutsumassa työkouksessa 2012 todettiin, että kuulo- ja viittomakielialalla tarvitaan forumia joka kokoaa säännöllisesti yhteen lasten kanssa toimivia alan toimijoita. Yhteistyössä uuden *Kuuloavain*-verkoston kanssa edistetään kuulo- ja viittomakielialalle *Käypä kasvun tuki*-suosituusta. Sen avulla voitaisiin yhtenäistää sairaaloiden kuulokeskusten kuntoutuksen käytäntöitä sekä lisätä perheille joustavasti muuntuvaa tukea ja monipuolista tietoa.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on lisäksi osallistunut vuoden 2012 syksyllä käynnistyneeseen työryhmään, jonka toiminnan tavoitteena on yhtenäistää ensioiden antamisen käytäntöjä sairaaloiden hoito-työssä. Ensidiolla tarkoitetaan tietoa, joka annetaan perheelle, kun perheenjäsenet kohtaavat lapsen tai sikiön sairauden tai vammaisuuden. Se voidaan ymmärtää joko kirjaimellisesti ensimmäisenä tietona lapsen erityisen tuen tarpeesta tai laajemmin pidempää prosessina perheen elämässä. Laajan, alan toimijoita kokoavan työryhmän työtä koordinoi Jaatinen, vammaisperheiden monitoimikeskus ry.

Barnombudsmannens publikation belyste barns och ungas egen syn på sin vardag. Rapporten, som gavs ut i maj 2012 och innehåller ett sammandrag på svenska, grundade sig på intervjuer med döva och hörselskadade som talar teckenspråk respektive använder talat språk och med deras föräldrar. Publikationen utkom som ett samprojekt mellan Barnombudsmannen, Finlands Dövas Förbund rf och Hörselskadade Barns Förelädraförbund rf. Utredningen gav vid handen att barnen oavsett olika kommunikationsmetoder har mycket gemensamt och att inte allt i barnets liv kretsar kring hörseln. Barnen vill tillhöra ”gänget” och inte definieras enbart utifrån sin hörsel. Detta förutsätter att de vuxna stöder och har insikt om olika kommunikationsmetoder.

I publikationen förde Barnombudsmannen fram sina rekommendationer till alla beslutsfattare som utövar inflytande på döva och hörselskadade barns ställning, beslutsfattarna i kommuner och skolor, barnrehabiliteringsaktörerna och organisationerna inom hörsel- och teckenspråksområdet. Det har rått mycket spänningar mellan aktörerna inom sektorn. För att avhjälpa spänningarna rekommenderade Barnombudsmannen ett närmare samarbete mellan aktörerna. Dessutom rekommenderade Barnombudsmannen mer både och-tänkande i stället för antingen eller-tänkande i resonemangen kring barnets kommunikation och växelverkan. Teckenspråket och det talade språket kan leva sida vid sida.

På ett av Barnombudsmannen sammankallat arbetsmöte 2012 konstaterades att hörsel- och teckenspråksområdet behöver ett forum som regelbundet sammanför de aktörer som arbetar tillsammans med barnen. I samarbete med det nya nätverket *Kuuloavain* påskyndas en rekommendation om gott uppväxtstöd, *Käypä kasvun tuki*, för hörsel- och teckenspråkssektorn. Denna kunde bidra till enhetlig rehabiliteringspraxis vid sjukhusens hörselcenter och ökat flexibelt stöd och mångsidig information för familjerna.

Barnombudsmannens byrå har dessutom deltagit i en arbetsgrupp som inledde sitt arbete hösten 2012 och som har som mål att förenhetliga praxisen för tillhandahållande av den första informationen i sjukhusens vårdarbete. Med första informationen avses information som ges familjen när familjemedlemmarna möter ett barns eller fosters sjukdom eller handikapp. Denna kan uppfattas antingen bokstavligen som den första informationen om ett barns behov av särskilt stöd eller mer allmänt som en längre process i familjens liv. Arbetet i arbetsgruppen, som sammanför aktörer inom ett brett område, samordnas av föreningen Jaatinen, vammaisperheiden monitoimikeskus ry.

piirros: Aino Körinki, 10-11 v.

Lapsen oikeuksien päivä 2013 keskittyy vammaisten lasten oikeuksiin

Lapsen oikeuksien päivän yhteisenä kansallisena viestinnän ja vaikuttamisen teemana ovat tänä vuonna vammaisten lasten ja nuorten oikeudet. Päivää vietetään vuosittain 20. marraskuuta. Syksyn aikana tuodaan esiin vammaisten lasten ja nuorten omia mielipiteitä ja kokemuksia, voimavarajoja ja mahdolisuuskia. Samalla arvioidaan vammaisten lasten ja nuorten ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa.

Yhteistä juhlapäivää valmistelee laaja verkosto alan kansalaisjärjestöjä, viranomaisia ja vaikuttajia. Keskeisinä toimijoina ovat muun muassa lapsiasiavaltuutetun toimisto, Suomen UNICEF sekä Lastensuojelun Keskusliitto.

Kouluja, päiväkoteja, kuntia ja niiden vammaisneuvostoja, seurakuntia ja järjestötoimijoita rohkaistaan ideoimaan syksyllé *Lapsen oikeuksien päivän* tapahtumia, joissa tuodaan esiin vammaisten lasten ja nuorten omia näkemyksiä, heidän osaamistaan ja ihmisoikeuksiaan.

Barnens rättigheters dag 2013 med fokus på rättigheterna för barn med funktionsnedsättning

Det gemensamma nationella informations- och påverkanstemat för barnens rättigheters dag i år är rättigheterna för barn och unga med funktionsnedsättningar. Dagen firas den 20 november varje år. I höst fokuserar man på funktionsnedsatta barns och ungas egna åsikter, erfarenheter, resurser och möjligheter. Samtidigt utvärderas hur de mänskliga rättigheterna förverkligas för funktionsnedsatta barn och unga i Finland.

Ett stort nätverk bestående av frivilligorganisationer, myndigheter och påverkare inom sektorn förbereder den gemensamma festdagen. Centrala aktörer är bland annat Barnombudsmannens byrå, Finlands Unicef och Centralförbundet för Barnskydd.

Skolorna, daghemmen, kommunerna och deras handikapråd, församlingarna och organisationsaktörerna uppmuntras att inför *Barnens rättigheters dag* i höst föreslå idéer till evenemang där funktionsnedsatta barns och ungas egna åsikter, deras kunnande och mänskliga rättigheter förs fram.

"Toivomme paikallisesti järjestettävän kaikkien lasten ja vanhempien tapahtumia, joissa vammaiset lapset ja nuoret itse näkyvät ja kertovat omasta arjestaan. Lapsen oikeuksien päivän on hyvä välittää kunnan päättäjille tietoa vammaisille lapsille ja nuorille ja heidän perheilleen tärkeistäasioista", kertoo lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula veroston suunnitelmissa.

Lapsiasianeuvottelukunta on tehnyt lisäksi sisäministeriölle aloitteen lapsen oikeuksien päivän saamiseksi kansalliseksi liputuspäiväksi. Kaikkia toimijoita rohkaistaan liputtamaan 20.11.2013 vapaaehtoisen lapsen oikeuksien kunniaksi.

Lisätietoa lapsen oikeuksien päivän vietosta www.lapsiasi.fi/lapsen-oikeuksien-paiva. Sivulta löytyy myös lapsiasianeuvottelukunnan keväällä 2013 hyväksymä linjaus lapsen oikeuksien viestinnän yhteiseksi kansalliseksi rakenteeksi. Kansallista strategista viestintäyhteistyötä koordinoi lapsiasianeuvottelukunnan lapsen oikeuksien ja kansainvälisten asioiden jaoston. Käytännön viestintäyhteistyötä ohjaa Lastensuojelun Keskusliitto.

"Vi hoppas att man för alla barn och föräldrar ordnar lokala evenemang där barn och unga med funktionsnedsättningar själva syns och berättar om sin vardag. Barnens rättigheters dag erbjuder att bra tillfälle att informera de kommunala beslutsfattarna om angelägenheter som är viktiga för barn och unga med funktionsnedsättningar och för deras familjer", säger barnombudsmannen Maria Kaisa Aula om planerna för nätverket.

Barnombudsmannedelegationen har dessutom för inrikesministeriet framlagt ett initiativ om att barnens rättigheters dag skulle bli nationell flaggningsdag. Alla aktörer uppmuntras att 20.11.2013 frivilligt flagga för barnets rättigheter.

Närmare information om firandet av barnens rättigheters dag finns på finska på adressen www.lapsiasi.fi/lapsen-oikeuksien-paiva, som också redogör för de riktlinjer för en gemensam nationell struktur för information om barnets rättigheter som barnombudsmannadelegationen godkände 2013. Det nationella strategiska informationssamarbetet samordnas av barnombudsmannadelegationens sektion för information om barnets rättigheter och internationella frågor. Centralförbundet för Barnskydd sammanför de olika aktörerna till det praktiska informationsarbetet.

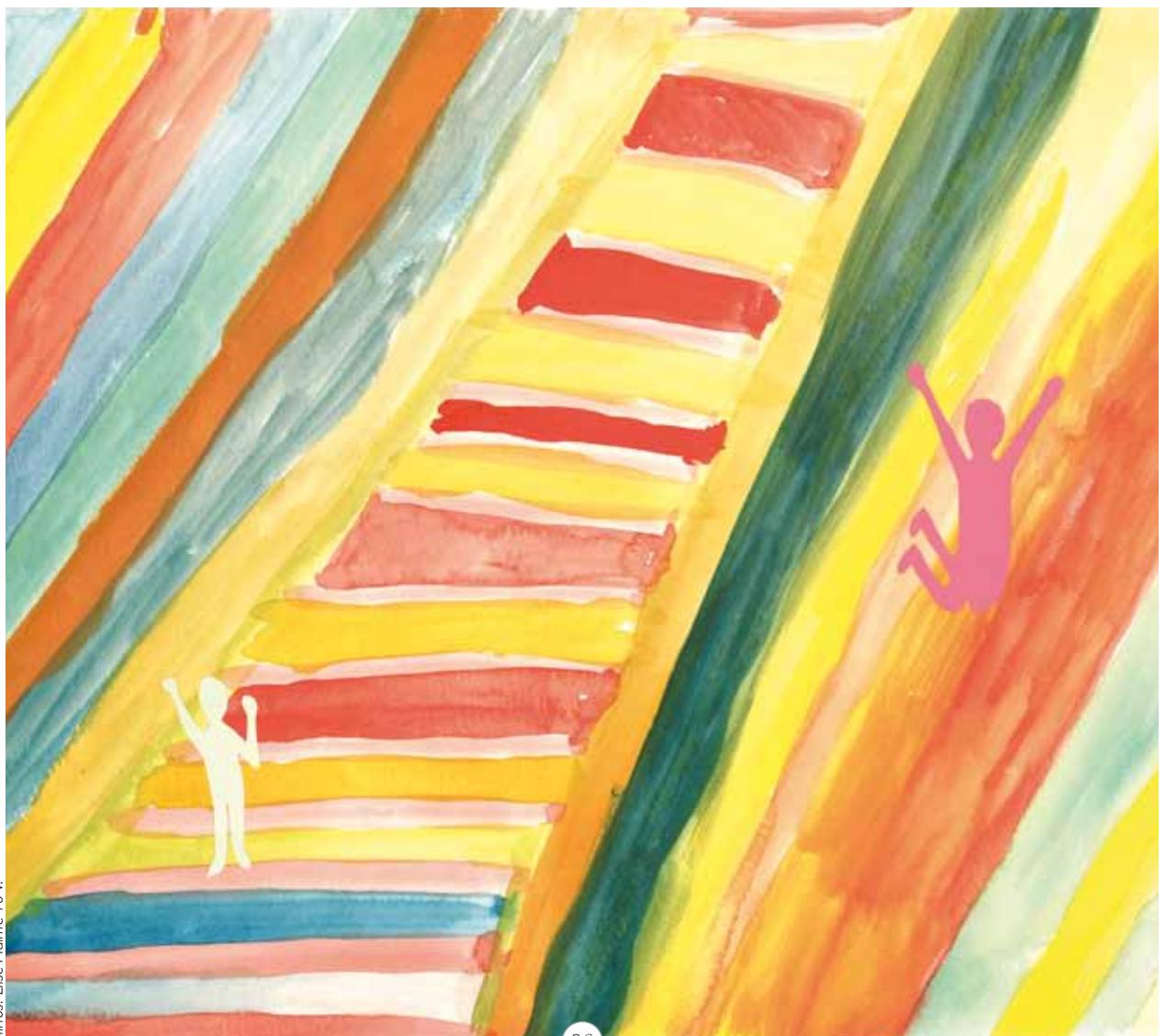

piirros: Tea Nyström, 10-11 v.

III

Kuntauudistus on lasten ja nuorten asia

Kommunreformen en fråga för barn och unga

Tiedätkö, mitkä palvelut ovat lasten ja nuorten arjessa tärkeitä? Tiedottaako kuntasi suunnitelmissa ja palveluista lapsille ja nuorille? Suunnitellaanko kunnassasi kuntaliitosta? Oletko kysynyt lapsilta ja nuorilta?

Kuntapäätäjät ottavat vuonna 2013 kantaa kuntauudistukseen ja pohtivat paikallisesti kuntaliitosten tarpeita. Myös lapset ja nuoret ovat kultalaisia, joilla on oikeus tietää, osallistua ja vaikuttaa kotikunnan ratkaisuihin. Lapset ja nuoret tulee ottaa vahvemmin mukaan myös kuntauudistuksen ja kuntaliitosten suunnitteluun.

Viisاست کنپاٹتیجیا جاکا تیو ایو میو پوہدیننالا یولیا ایشیا جا کیسی نیستی میو لپسیلما و نوریلما. هن تیدوتاا و کسکوستیلی کولیسا و اپیلایکسیسا. والیوتونیتی پاٹتیجیا هیڈینتیا پاٹتکسیتیکو تکنیا ایلیساکنیا، لاستن پارلمانتیجا، نوریسوالتیوو و نوریسویریستیو.

Päätöksestä saadaan parempia ja palveluista laadukkaampia, kun lasten ja nuorten kokemukset otetaan huomioon.

Lapsiasiavaltuutettu selvitti vuoden 2012 aikana lasten ja nuorten omia näkökulmia hyvään kuntaan. Kyselyitää Suomen Lasten Parlamentin jäsenille sekä nuorisovaltuutetuille hyödynnettiin Lasten ja nuorten valtuutetun huoneentaulun (www.alli.fi/huoneentaulu) laadinnassa. Sen allekirjoitti 4 224 kuntavaalien ehdokasta.

Lapsille ja nuorille hyvässä kunnassa

- voi oppia, liikkua, harrastaa, leikkiä ja syödä hyvin
- elää turvallisesti
- tärkeät asiat ovat lähellä tai sujuvien liikenneyhteyksien päässä
- aikuisten asenne on kohdallaan: ystävällinen, lapsia ja nuoria arvostava sekä heidän mielipiteistään kiinnostunut.

Vet du vilka tjänster är viktiga för barn och unga i vardagen? Informerar din kommun barn och unga om planer och tjänster? Planerar man en kommunfusion i din kommun? Har du frågat barn och unga?

I år tar de kommunala beslutsfattarna ställning till kommunreformen och diskuterar behoven i komunsammanslagningarna. Även barnen och ungdomarna är kommuninvånare. De har rätt att veta, vara delaktiga och påverka lösningarna i hemkommunen. Barn och unga ska involveras allt mer även i planeringen av kommunreformen och komunsammanslagningar.

En eftertänksam kommunal beslutsfattare informerar om aktuella frågor och diskuterar dem också med barn och unga. Han eller hon går ut med information och inbjuder till dialoger i skolor och vid läroanstalter. En medveten beslutsfattare utnyttjar elevkårerna, barnparlamenten, ungdomsfullmäktige och ungdomsorganisationerna som stöd i beslutsprocessen.

Beslutet blir bättre och servicen blir mer högklassig när man tar hänsyn till barns och ungas erfarenheter.

År 2012 utredde Barnombudsmannen hur barnen och de unga ser på en bra kommun. Rundfrågor bland såväl medlemmar i Barnens Parlament i Finland som ungdomsfullmäktige utnyttjades i utarbetandet av ett antal gyllene regler för barns och ungas fullmäktige (http://www.lapsiasia.fi/gyllene_regler). Reglerna undertecknades av 4 224 kommunalvalskandidater.

I en kommun som är bra för barn och unga

- erbjuds möjligheter till undervisning, idrott och motion, hobbyer, lek och bra kost
- är det tryggt att leva
- finns allt viktigt nära eller inom smidiga trafikförbindelsers räckhåll
- har de vuxna rätt attityd: de är vänliga, värdesätter barnen och de unga och är intresserade av deras åsikter.

Nuoret neuvonantajat Anna Aula (vas.) ja Marika Peltola (oik.) pohtivat kuntien kehittämistä lasten ja nuorten kannalta lapsiasiavaltuutetun toimistossa Jyväskylässä.

Päätösten vaikutuksia lapsiin ja nuoriin on ennakoitava

Kaikkia kuntapäätöksiä valmisteltaessa tulee ennakoida ja arvioida ratkaisujen vaikutuksia lapsiin. Olennainen osa arvointia on lasten ja nuorten mielipiteiden selvittäminen ja niiden huomioon ottaminen.

Lapsivaikutusten arvointi kuuluu laadukkaaseen valmisteluun ja päätöksentekoon. Nämä varmistetaan, että myös alaikäisten kuntalaisten näkökulmasta olenaiset asiat otetaan ratkaisuissa huomioon. Kertynyt kokemustietoa voidaan muun tiedon ohessa hyödyntää myös kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunitelmien laatimisessa ja seurannassa. Lastensuojelulain 12 §:n mukaan jokaisen kunnan tulee laatia vaalikausittain suunnitelma siitä, miten lasten, nuorten ja perheiden palvelut yli hallinnonalojen rajojen tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia.

Päätösten lapsivaikutusten arvointi perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, johon Suomi on sitoutunut vuonna 1991. Se velvoittaa Suomen val-

De unga rådgivarna Anna Aula (t.v.) och Marika Peltola (t.h.) ventilerade utvecklingen av kommunerna ur barnens och de ungas synvinkel på Barnombudsmannens byrå i Jyväskylä.

Nödvändigt med framförhållning av beslutkonsekvenserna för barn och unga

Vid beredningen av alla kommunala beslut ska man förutse och bedöma beslutens konsekvenser för barn. En väsentlig del av bedömningen är att ta reda på barns och ungas åsikter och att ta hänsyn till dessa.

Barnkonsekvensanalysen hör till högklassig beredning och högklassigt beslutsfattande. På detta sätt säkerställer man att väsentliga frågor ur minderåriga kommuninvånares perspektiv beaktas i besluten. De samla erfarenheterna kan vid sidan av annan information utnyttjas även vid uppgrändet och uppföljningen av välfärdsplaner för barn och unga.

Enligt 12 § i barnskyddslagen ska varje kommun per valperiod göra upp en plan över hur tjänsterna för barn, unga och familjer över förvaltningsområdesgränserna främjar barns och ungas välfärd.

Barnkonsekvensanalysen av beslut baseras på FN:s konvention om barnets rättigheter, som Finland har förbundit sig till år 1991. Den förpliktar finska staten och kommunala

tion ja kuntien päättäjiä huomioimaan ensisijaisesti lapsen edun kaikessa päätöksenteossa. Lapsen oikeudet kuuluvat kaikille alle 18-vuotiaille.

Kunta- ja palvelurakenteiden uudistuksissa vaikuttuksia tulee miettiä myös lasten ja nuorten arjen toimivuuden kannalta. Harrastusten kannalta ratkaisevaa on, miten joukkoliikenteellä pääsee kunnan osasta toiseen tai kunnan keskustaan. Voidaanko koulussa päättää jatkossa tilojen ja pihan kehittämisen? Jaetaanko järjestölle edelleen avustuksia? Ovatko liikuntatilat maksullisia vai maksuttomia? Mistä kouluruoka jatkossa tulee? Millaista toisen asteen koulutusta on tarjolla? Säilyykö koulu- tai kirjastoverkko? Onko koululla jatkossa terveydenhoitajaa?

Katso myös lapsiasiavaltuutelukunnan lausunto valtiovarainministerölle luonnoksesta kuntarakenne-laiksi 7.3.2013 www.lapsasia.fi/nyt/lausunnot.

Lisätietoa

- lasten ja nuorten näkökulmasta kuntapalveluihin www.lapsasia.fi/lasten-ja-nuorten-kunta
- päästösten lapsivaikutusten arvioinnista www.lapsasia.fi/lapsivaikutusten-arvointi
- menetelmistä lasten ja nuorten osallistumiseen www.lapsasia.fi/osallistuminen/menetelmapankki

beslutsfattare att i första hand beakta barnets intresse vid allt beslutsfattande. Barnets rättigheter hör till alla personer under 18 år.

I samband med reformer av kommun- och servicestrukturerna måste konsekvenserna dryftas också med hänsyn till hur barnens och de ungas vardag fungerar. För hobbyerna är det avgörande hur det går att med kollektivtrafik ta sig från en kommun del till en annan eller till kommunens centrum. Kan skolan framöver fatta beslut som gäller utvecklingen av lokalerna och gårdar? Beviljas organisationer alltjämt understöd? Är idrotts- och motionslokalerna avgiftsbelagda eller gratis? Varifrån kommer skolmaten framöver? Hur lång är utbudet på utbildning på andra stadiet? Kvarstår skol- eller biblioteksnätet? Kommer skolan att alltjämt ha en hälsovårddare?

Se också Barnombudsmannens utlåtande om utkastet till kommunstrukturlag till Finansministeriet 7.3.2013 www.lapsasia.fi/nyt/lausunnot, på finska.

Närmare information (på finska)

- om de kommunala tjänsterna och barn- och ungdomsperspektivet www.lapsasia.fi/lasten-ja-nuorten-kunta
- om utvärderingen av barnkonsekvenserna av olika beslut www.lapsasia.fi/lapsivaikutusten-arvointi
- om barns och ungas deltagande www.lapsasia.fi/osallistuminen/menetelmapankki

Nuorten kannanotto ohjeeksi kunnille

Kuntaliitoksia kotikunnissaan kokeneet nuoret Hämeenlinnasta, Kouvolasta, Kokkolasta, Salosta, Sastamalasta ja uudesta Oulusta ovat valmistelleet kannanoton kuntauudistuksesta ja kuntaliitoksista ohjeeksi kuntapäätäjille. Yhteistyökumppanina olivat lapsiasiavaltuutetun toimisto ja lapsiasiavaltuutelukunta (www.lapsasia.fi), erityisesti sen kuntajaosto. Kannanotto luovutettiin hallinto- ja kuntaministeri Henna Virkkuselle Helsingissä 16.11.2012.

Kannanosta tehty esitettä on jaettu kevään 2013 aikana vaikuttajille kunnissa, mediassa, järjestöissä ja valtionhallinnossa. Sen voi ladata lapsiasiavaltuutetun verkkosivulta www.lapsasia.fi/julkaisut tai tilata painettuna lapsiasiavaltuutetun toimistosta osoitteesta lapsiasiavaltuutettu@stm.fi. Esite on painettuna sekä suomeksi että ruotsiksi.

Ungas råd till kommunala beslutsfattare

Unga från Tavastehus, Kouvola, Karleby, Salo, Sastamala och nya Uleåborg, med erfarenhet av kommundelar, har förberett ett ställningstagande som anvisning åt kommunala beslutsfattare. Barnombudsmannens byrå och barnombudsmannadelegationen (www.lapsasia.fi) har verkat som samarbetspartner. Ställningstagandet överlämnades till förvaltnings- och kommunminister Henna Virkkunen i Helsingfors den 16 november 2012.

Ett antal unga med erfarenhet av kommundelar har utarbetat ett ställningstagande som gavs ut också i broschyrform och delades ut till påverkare i kommunerna, medier, organisationer och statsförvaltningen våren 2013. Broschyren, som finns på både svenska och finska, kan laddas ner på Barnombudsmannens webbplats på adressen www.lapsasia.fi > På svenska > Material > Kommunreformen är en fråga för barn och unga eller beställas från Barnombudsmannens byrå via e-postadressen lapsiasiavaltuutettu@stm.fi.

Nuorten ohjeet päättäjille kuntauudistuksiin

Kun suunnittelet kuntaliitoksia tai palvelujen järjestämistä uudella tavalla, ota huomioon lasten ja nuorten näkemykset.

Mieti näitä ohjeita uudistusten eri vaiheissa – valmistelussa, toteutuksessa ja seurannassa.

I. Lapset ja nuoret mukaan kuntauudistuksen päätöksentekoon.

Rakentakaa kuntauudistus lasten ja nuorten kanssa niin, että kaikcia kuullaan ja osallistuminen olisi mahdollista eri tavoin. Kysyvä lasten ja nuorten mielipidettä heidän omalla kielessään ja menetelmillään. Kuunnelkaa heitä tasavertaisina vaikuttajina.

Kunnan tulee tukea lapsia ja nuoria osallisuudessa ja vaikuttamisessa.

Ota yhteyttä kouluihin, kunnan nuorisovaltuustoon, lasten parlamenttiin, koulujen oppilaskuntiin tai nuorisojärjestöihin.

Menetelmä, välineitä ja valmiita kysymyksenasetteluja löytyvät esimerkiksi lapsiasiavaltuutetun verkkosivulta www.lapsiasi.fi/osallistuminen.

2. Tiedon kerääminen ja tiedottaminen lasten ja nuorten kielessä synnyttää luottamusta.

“Koulut ovat hyviä ja harrastusmahdolisuudet ovat lähes kaiken kattavat. Kunnassani pääsee keskustaan, missä on paljon kauppoja, mutta myös maaseutua on.”

“Bussiruoro kaupunkiin kulkee liian harvoin. Voin mennä harrastuksiin bussilla, mutta en pääse niistä takaisin, koska bussit eivät enää kulje.”

Huomioikaa lasten ja nuorten ajatuksia kuntansa identiteetistä, tehtävistä sekä palveluista. Jakaa lapsille ja nuorille tietoa heidän omalla kielessään ja tavallaan.

Selittääkää, mitä tapahtuu, ja miksi tapahtuu.

Ottakaa lapset ja nuoret mukaan suunnittelemaan heitä koskevan tiedon keräämistä, tiedottamista, suunnittelua sekä toteuttamista.

Koulut ja oppilaitokset ovat hyviä paikkoja tiedottaa kunnanasioista.

3. Tehkää sukupolvien vuorovaikutuksesta arkea kuntaliitosten valmistelussa.

“Paljon harrastusmahdolisuuksia. Peruskoulu ja lukio omassa kunnassa. Ei tarvitse käydä toisessa kylässä kaupassa. Terveydenhoito omassa kunnassa, oma uimahalli, täällä luonnon keskellä. Liikenne eri suuntiin, myös rautatie.”

Luokaa yhteen kohtaamispalika eri sukupolville, lapsille ja nuorille sekä päättäjille ja virkamiehille. Tarkastelkaa realistikesti, onko nuorilla todellisia vaikuttamismahdolisuuksia.

Antakaa lasten ja nuorten mielipiteille arvoa, sekä todellinen mahdolisuus vaikuttaa.

4. Paikallinen identiteetti luo yhteisöllisyden ja turvallisuuden tunteen.

Lasten ja nuorten perusturvallisuus vahvistuu lähiyhteisöön kuulumisen tunteesta. Mahdollistakaa paikallinen identiteetti myös kuntaliitosten jälkeen. Kunnan eri alueilla pitää olla lähipalveluita ja vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä.

Kannustakaa kaikkia paikallisia lasten ja nuorten parissa toimijoita uusiin yhteistyömuotoihin ja uusin ideoihin palvelujen tuottamisessa.

“Meidän kunnalla on ainakin kiva leikkikenttä ja uimahalli, urheilukenttäkin löytyy.”

“Toivoisin tyhjiin liiketiloihin lapsille suunniteltuja toiminta-tiloja sekä tiloja, joissa lapset ja nuoret voisivat viettää vapaa-aikaansa.”

“Jokaiseen paikkaan on lyhyt matka.”

5. Perheiden palvelujen järjestämisessä on otettava aina huomioon lasten ja nuorten etu.

Lasten ja nuorten palvelut ovat myös perheiden palveluja. Kiinnittääkää huomio kokonaisuuden toimivuuteen. Kuntaliitostakin tulee tarkastella lasten ja nuorten palvelutarpeista lähtien.

Turvatkaa lapsille ja nuorille tärkeiden palvelujen saavutettavuus. Niihin ei saa olla liian pitkä matka. Myös liikenneyhteyksien tulee toimia koko kunnassa.

Lasten ja nuorten mielestä tärkeitä palveluita ovat:

- koulu
- harrastusmahdolisuudet
- liikuntapalvelut
- kirjasto
- terveyspalvelut
- nuorisotalot
- puistot
- joukkoliikenne
- vammaispalvelut

Ungas anvisningar till beslutsfattare för kommunreformer

När du planerar kommunreformer eller ordnande av service på ett nytt sätt, ska du ta hänsyn till barns och ungas synpunkter.

Tänk på dessa anvisningar i olika skeden av reformerna – vid beredningen, genomförandet och uppföljningen.

I. Involvera barn och unga i beslutsfattandet för kommunmållanslagningar.

Bygg upp kommunreformen med barnen och ungdomarna så att alla hörs och delaktighet är möjligt på olika sätt. Fråga om barnens och ungdomarnas åsikter på deras språk och på deras sätt. Lyssna på dem som jämbördiga påverkare.

Kommuner ska stöda barn och unga när det gäller delaktighet och påverkan.

Kontakta skolor, ungdomsfullmäktige i kommunen, barnparlamentet, skolornas elevråder eller ungdomsorganisationer.

Metoder, redskap och färdiga frågeställningar hittar du på till exempel barnombudsmannens webbplats www.lapsiasia.fi/osallistuminen.

2. Informationsinsamling och information på barns och ungas eget språk skapar förtroende.

Skolorna är bra och hobbymöjligheterna är nästan heltäckande. I min kommun kommer man till centrum, där det finns många butiker, men det finns också landsbygd."

Bussuren till centrum går alltför sällan. Jag kommer till mina hobbyer med buss, men inte hem, eftersom bussarna inte går då."

Observera barnens och ungdomarnas tankar om identiteten, uppgifterna och servicen i deras kommun. Informera barnen och ungdomarna på deras språk och på deras sätt.

Förklara vad som händer och varför det händer.

Involvera barn och unga i planeringen av informationsinsamling, informering, planering och genomförande gällande dem.

Skolor och läroanstalter är bra platser att informera om kommunala ärenden.

3. Gör interaktionen mellan generationer vardaglig vid beredningen av kommunmållanslagningar.

Gott om hobbymöjligheter. Grundskola och gymnasium i den egna kommunen. Behöver inte åka till en annan by för att handla. Hälsovård i den egna kommunen, en egen simhall, här, mitt i naturen. Trafik i olika riktningar, även järnväg."

Skapa en gemensam mötesplats för olika generationer, barn och unga samt beslutsfattare och tjänstemän. Granska realistiskt om ungdomarna har verkliga påverkningsmöjligheter.

Sätt värde på barnens och ungdomarnas åsikter samt ge dem en verlig möjlighet till påverkan.

4. Lokal identitet skapar en känsla av samhörighet och trygghet.

Grundtryggheten för barn och unga stärks genom att höra till lokalsamhället. Gör en lokal identitet möjlig även efter kommunmållanslagningar. Kommunens olika områden ska ha lokal service och förutsättningar för frivilligverksamhet.

Uppmuntra alla lokala aktörer som agerar med barn och unga till nya samarbetssformer och nya idéer vid serviceproduktion.

I vår kommun finns åtminstone en trevlig lekplats och en simhall, och det finns också en idrottsplan."

I de tomma affärslokalerna önskar jag aktivitetslokaler för barn samt lokaler där barn och unga kunde tillbringa sin fritid."

Det är nära till allt."

5. Barns och ungas intresse ska alltid beaktas vid ordnande av service för familjer.

Service för barn och unga är även service för familjer. Ta hänsyn till en fungerande helhet. Man ska granska kommunmållanslagningarna med utgångspunkt i servicebehoven hos barn och unga.

Säkerställ att barn och unga kan nå viktig service. Det får inte vara alltför lång väg till servicen. Även trafikförbindelserna ska fungera i hela kommunen.

Barn och unga anser att viktig service är:

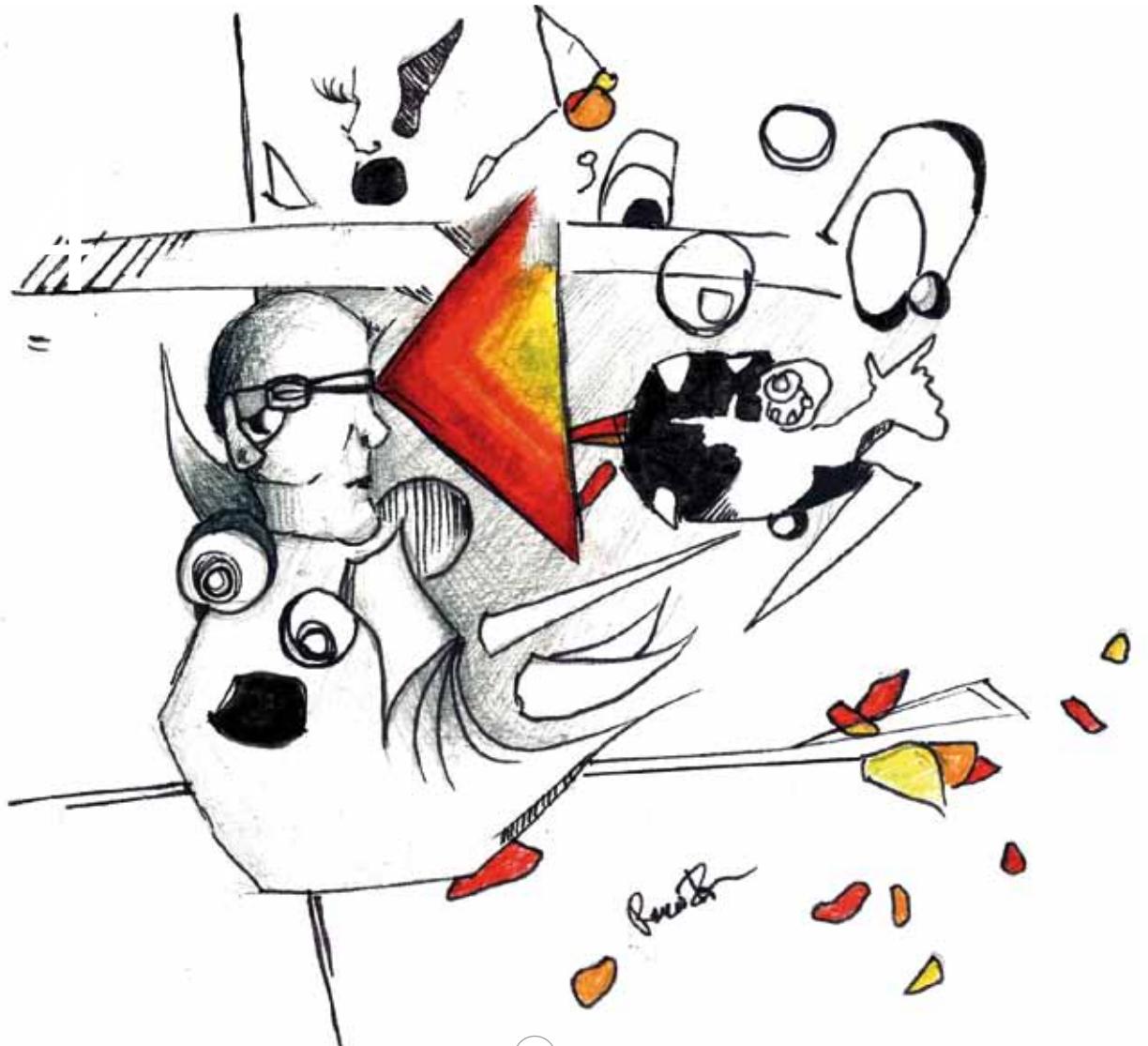
- skola
- hobbymöjligheter
- motionsservice
- bibliotek
- hälsoservice
- ungdomsgårdar
- parker
- kollektivtrafik
- handikappservice

IV

Mittareita lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurantaan

Mätare för uppföljning av barns och ungas välbefinnande

Lapsiasiavaltuutetun tehtävään lain mukaan on muun muassa arvioida lapsen edun ja oikeuksien toteutumista ja seurata lasten ja nuorten elinolosuhteita.

Valtuutetun tulee vuosittain raportoida havainnoistaan ja esimerkiksi lainsääädännön muutostarpeista valtioneuvostolle. Työ perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, johon Suomi on sitoutunut 1991.

Kokonaiskuvaa lasten ja nuorten elinolojen ja hyvinvoinnin kehityksestä on kuitenkin ollut vaikea saada tarjolla olevan tiedon perusteella. Tietoa on edelleen saatavilla hajanaisesti eikä sen tuottamista eri hallinnonalioilla ole koordinoitu. Lapsiasiavaltuutettu kiinnitti asiaan huomiota jo ensimmäisessä vuosikirjassaan keväällä 2006. Raportoinnin mahdollistamiseksi lapsiasiavaltuutettu suositti eri ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja yliopistojen yhteistyötä tietopohjan parantamiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto teki vuosina 2006–2007 kartoituksen eri viranomaisille lapsia ja nuoria koskevan säännönmukaisen tiedonkeruun tilasta. Karttoitus julkaistiin vuonna 2008 (www.lapsiasia.fi/julkaisut/2008)². Eniten puutteita oli alle 12-vuotiaiden lasten terveyden ja hyvinvoinnin seurannassa, lasten turvallisuuden tilan seurannassa sekä lastensuojelun piirissä olevien lasten hyvinvoinnin ja taustan seurannassa. Myös lasten mielenterveyden kehityksestä ja palveluista on ollut vaikea saada kokonaiskuvaa.

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti 2.3.2009 työryhmän laatimaan ehdotuksen säännöllisesti seurattavien lasten hyvinvoinnin indikaattoreiksi niin, että kokonaisuus palvelee YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen seurantaa. Indikaattorikokonaisuuden tuli palvella myös tietoon perustuvan lapsipoliikan kehittämistä sekä hallituksen ja kuntien tarvetta seurata lasten hyvinvoinnin kehitykselle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Työryhmässä oli mukana myös lapsasia-

² Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet. Auli Paavola. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 3:2008. Julkaistu verkkosivulla 10/2008. www.lapsiasia.fi/julkaisut/julkaisu/-/view/1565271

Enligt lag har Barnombudsmannen bland annat i uppgift att bedöma hur barnets bästa och rättigheter tillgodoses och att följa upp barnens och de ungas levnadsförhållanden.

Ombudsmannen ska årligen för statrådet rapportera om sina iakttagelser och till exempel om behov av att ändra lagstiftningen.

Arbetet grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter, som Finland förband sig till 1991.

Det har dock varit svårt att skapa sig en helhetsbild av utvecklingen för barnens och de ungas levnadsförhållanden och välbefinnande utifrån de till buds stående uppgifterna. Uppgifterna är alltjämt spridda, och de olika förvaltningsområdena har inte samordnat framtagningen av sådana. Barnombudsmannen fäste uppmärksamhet vid frågan redan i sin första årsbok våren 2006. För att möjliggöra rapportering och därmed förbättra kunskapsunderlaget rekommenderade Barnombudsmannen samarbete mellan olika ministerier, forskningsinstitut och universitet.

Barnombudsmannens byrå karterade åren 2006–2007 den regelbundna insamlingen av data om barn och unga för olika myndigheter. Kartläggningen publicerades år 2008 (www.lapsiasia.fi/julkaisut/2008)². De flesta bristerna hänfördes sig till uppföljningen av hälsan och välbefinnandet för barn yngre än 12 år, läget i fråga om tryggheten för barn, välbefinnandet hos barn som omfattades av barnskyddet och sådana barns bakgrund. Likaså har det varit svårt att skapa sig en helhetsbild av utvecklingen och tjänsterna i anslutning till barnens psykiska hälsa.

Kultur- och idrottsminister Stefan Wallin tillsatte 2.3.2009 en arbetsgrupp för att ta fram ett förslag till välfärdsindikatorer för regelbunden uppföljning så att helheten tjänar uppföljningen av hur FN:s konvention om barnets rättigheter omsätts i praktiken. De samlade indikatorerna skulle också tjäna en kunskapsbaserad utveckling av barnpolitiken liksom regeringens och kommunernas behov av att följa upp hur målen för utvecklingen av barnens välfärd uppfylls. I arbetsgruppen medverkade också Barnombudsmannen, för vilken ett stärkt kunskaps-

² Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet. Auli Paavola. Barnombudsmannabyråns utredningar 3:2008. Publicerad på webben 10/2008. www.lapsiasia.fi/julkaisut/julkaisu/-/view/1565271

Lapsiasiavaltuutettu tarkastelee lasten ja nuorten hyvinvoinnin indikaattoreita yhdessä Jyväskylän yliopiston asiantuntijoiden kanssa. Kuvassa professori Lasse Kannas, ylitarkastaja Raija Harju-Kivinen, lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula sekä tutkijat Tuula Aira ja Riikka Hämylä.

valtuutettu, jolle lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistaminen oli keskeinen tavoite jo oman perustehtävän mahdollistamiseksi.³

Työryhmä julkisti ehdotuksen lasten hyvinvoinnin kansallisiksi indikaattoreiksi keväällä 2011. Ehdotus sai myös Kiviniemen hallituksen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman ministeriryhmän tuen. Keväällä 2011 aloittaneen Kataisen hallituksen ohjelmassa asiasta on todettu seuraavasti: "Tiedolla johtamista vahvistetaan kehittämällä lasten hyvinvoinnin kansallisia indikaattoreita".

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä suostitti, että lapsiasiavaltuutettu esittäisi kansallisten

Barnombudsmannen granskar indikatorer för barns och ungas välfärd tillsammans med sakkunniga på Jyväskylä universitet. På bilden professor Lasse Kannas, överinspektör Raija Harju-Kivinen, barnombudsman Maria Kaisa Aula och forskarna Tuula Aira och Riikka Hämylä.

underlag om barnens välbefinnande redan i sig utgör ett viktigt mål i fullföljandet av Barnombudsmannens egen grundläggande uppgift.³

Arbetsgruppen offentliggjorde ett förslag till nationella indikatorer för barnens välfärd våren 2011. Förslaget stöddes också av ministergruppen för politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd i Kiviniemis regering. I programmet för Katainens regering, som inleddes sitt arbete våren 2011, omnämns frågan så här: "Kunskapsledningen stärks genom utvecklandet av de nationella indikatorerna för barnens välbefinnande".

Arbetsgruppen vid Undervisnings- och kulturministeriet rekommenderade att Barnombudsmannen i ljuset av

³ Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Tavoitteena tietoon perustuva lapsipoliittikan johtaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Lasten_hyvinvoinnin_kansalliset_indikaattorit.html?lang=fi (med sammandrag på svenska)

indikaattoreiden valossa valtioneuvostolle tulkitanssa lasten hyvinvoinnin kehityksestä sekä lapsen oikeuksien toteutumisesta vuosikirjassaan kerran neljässä vuodessa. Raportointi olisi itsenäistä ja hallitusesta riippumatonta, ja siitä tuotettaisiin myös lapsiystävällinen versio.

Indikaattoreiden kehittäminen jatkui Jyväskylän yliopiston kanssa

Lapsiasiavaltuutettu sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat jatkaneet yhteistyössä lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreiden kehittämistä. Vuoden 2012 lopulla lapsiasiavaltuutettu sekä opetus- ja kulttuuriministeriö tekivät sopimuksen Jyväskylän yliopiston terveyttieteiden laitoksen kanssa tutkimushankkeesta, jonka tavoitteena on kuvata ja arvioida ministeriön työryhmän tuottaman indikaattorikokonaisuuden toimivuutta lasten hyvinvoinnin kuvajana. Jyväskylän yliopistossa hankkeen vastuuhenkilö on professori Lasse Kannas. Jyväskylän yliopisto on pitkään vastannut Suomen osuudesta maailman terveysjärjestö WHO:n kansainvälisessä koululaistutkimuksessa.

Lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreiden kokonaisuus on jäsenetty seuraaviin ulottuvuuksiin, joiden lähtökohta on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa:

- materialinen elintaso
- terveys
- koulu ja oppiminen
- turvallinen kasvuumpäristö
- osallistuminen ja sosiaalinen toiminta
- yhteiskunnan tarjoama tuki ja suojeelu

Syksyllä 2012 käynnistyneessä hankkeessa on selvitetty kunkin ulottuvuuden indikaattoreita kuvaavan tiedon saatavuutta ja tuoreutta sekä ns. puuttuvien indikaattoreiden saatavuutta ja mahdollisia uusia tai vaihtoehtoisia indikaattoreita. Samalla on kartoitettu lasten hyvinvointia kuvaavan tietopohjan kehittämistarpeita.

Työn perusteella julkistaan alkuvuodesta 2014 alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan kuvaus lapsiasiavaltuutetun julkaisusarjassa.

de nationella indikatorerna för statsrådet skulle presentera sin tolkning av utvecklingen i barnens välfärd och om uppfyllandet av barnets rättigheter i sin årsbok var fjärde år. Rapporteringen skulle vara självständig och oberoende av regeringen och skulle ges ut också i en barnvänlig version.

Fortsatt utveckling av indikatorerna i samarbete med Jyväskylä universitet

Barnombudsmannen och Undervisnings- och kulturmilisteriet har tillsammans fortsatt att utveckla de nationella indikatorerna för barns välfärd. I slutet av 2012 slöt Barnombudsmannen och Undervisnings- och kulturmilisteriet med institutionen för hälsovetenskap vid Jyväskylä universitet ett avtal om ett forskningsprojekt vars syfte är att beskriva och bedöma hur den av arbetsgruppen vid ministeriet framtagna indikatorhelheten fungerar som indikator för barnens välfärd. Projektansvarig vid Jyväskylä universitet är professor Lasse Kannas. Jyväskylä universitet har långt svarat för Finlands andel inom ramen för världshälsoorganisationen WHO:s internationella skolelevsstudie.

De nationella indikatorerna för barnens välfärd har strukturerats enligt följande dimensioner med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter:

- materiell levnadsstandard
- hälsa
- skola och inlärning
- trygg uppväxtmiljö
- delaktighet och social verksamhet
- samhällelig stöd och skydd

Inom ramen för projektet, som startade hösten 2012, har man utrett tillgången till och aktualiteten hos indikatoruppgifterna för respektive dimension liksom tillgången till s.k. felande indikatorer och eventuella nya eller alternativa indikatorer. Samtidigt har behoven av en utveckling av det kunskapsunderlag som illustrerar barnens välfärd kartlagts.

Arbetet har tagits som utgångspunkt för en publikation om under 18 år gamla barns och ungas välfärd som kommer att ges ut i Barnombudsmannens publikationsserie i början av året 2014.

Jatkossa tavoitteena on säennönmukaistaa seuranta, välttää päälekkäisyyttä muun indikaattorityön kanssa, siirtää hyvinvoinnin kuvausta verkkopohjaksi sekä vahvistaa lasten hyvinvoinnin tietopohjapolitiikkaa valtioneuvostotasolla. Lapsiasiavaltuutettu on valmis raportoimaan säannöllisesti lasten hyvinvoinnin kehityksestä valittujen indikaattoreiden valossa.

"Kuvisessa oppii ja saa kavereita"

"Kuvis on tärkeää harrastus koska luovuus kasvaa ja mielikuvitusta saa käyttää. Kaikkien pitäisi käydä kuista koska siellä on kivaa ja saa uusia kavereita."

Nämä kiehitti 9-vuotias Aino kuvataiteen merkityksen itselleen, kun lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula kyseli lasten mielipiteitä viime syksynä vieraillessaan Espoon kuvataidekoululla lapsen oikeuksien päivänä 20. marraskuuta. Eri lapsille kuvataiteella on harrastuksena erilaisia merkityksiä. Useimmiten lasten vastauksissa toistuivat kuitenkin uuden opimisen ilo, kavereiden kanssa yhdessä tekeminen, mukava tunnelma sekä taiteen arvostaminen.

YK:n lapsen oikeuksien komitea julkaisi 18.3.2013 yleiskomentin *Lapsen oikeudesta lepoon, leikkiin, vapaa-aikaan sekä kulttuuriin ja taiteeseen* (General Comment Nr 17/2013). Komitea halusi korostaa etenkin leikin ja luovuuden arvostamista lapsen elämässä. Taide ja leikki kuuluvat yhteen! Linjaussa varoiteltiin aikuisia liiaksi ohjelmoimasta lapsen ja nuoren arkeaa.

"Lapsilla ja nuorilla on oikeus myös ihan vapaaseen oman ajattelun ja tekemisen aikaan. Lasten elämään tarvitaan enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista niin koulussa, kotona kuin harrastuksissakin. Kiireettömän itse tekemisen kautta vahvistuu lapsen ääni, josta aikuisella on paljon oppimista", toteaa Maria Kaisa Aula kirjoituksessaan kuvataidekoulun vuosikertomukseen 2012.

Lasten yhdenvertainen pääsy kulttuurin pariin ja harrastuksiin on ollut YK:n komitean huolena. Lasten pääsy harrastuksiin on Suomessakin kiinni vanhempien tuesta: ajasta, rohkaisusta ja myös rahasta. Vanhempien mahdollisuudet ovat erilaisia.

"On tärkeää tukea harrastuksiin myös niitä lapsia, joiden vanhempien voimavarat ovat rajalliset. Maksujen pitäminen kohtuullisina sekä hyvä joukkoliikenne ovat tarpeellisia lasten ja nuorten tasa-arvon tukena", lapsiasiavaltuutettu huomauttaa.

Maria Kaisa Aula on lapsiasiavaltuutettuna tehnyt

Målet är att framöver göra uppföljningen regelbunden, undvika överlappningar med annat indikatorarbete, att göra beskrivningen av välfärden webbaserad och att stärka den kunskapsbaserade politiken för barns välfärd på statsrådsvälv. Barnombudsmannen är redo att i ljuset av de valda indikatorerna regelbundet rapportera om utvecklingen i barnens välfärd.

"Kunskaper och kompisar via bildkonstskolan"

"Bildkonstskolan är en viktig hobby eftersom man blir bättre på att skapa och får använda sin fantasi. Alla borde gå i bildkonstskola, därför att där är det roligt samtidigt som man får nya kompisar."

Så sammanfattade Aino, 9 år, bildkonstens betydelse för henne själv när barnombudsmannen Maria Kaisa Aula hörde sig för om barnens åsikter vid sitt besök på Esbo bildkonstskola på barnens rättigheters dag den 20 november i höstas. Som hobby betyder bildkonsten olika för olika barn. I barnens svar återkom dock oftast glädjen över att få lära sig nytt, möjligheten att få göra saker tillsammans med kompisarna, en trevlig stämning och uppskattningen av konst.

FN:s kommitté för barnets rättigheter offentliggjorde 18.3.2013 en allmän kommentar om *Barnets rätt till vila, lek, fritid, kultur och konst* (General Comment Nr 17/2013). Kommittén ville framhålla framför allt uppskattningen av lek och kreativitet i barnets liv. Konst och lek hör ihop! I riktlinjerna varnades de vuxna för överdriven programering av barnets och den ungas vardag.

"Barnen och de unga har rätt till tid när de fritt får tänka och göra saker på egen hand. I barnens liv behövs mer lek och mindre prestationer – detta gäller såväl i skolan, hemmet som hobbyerna. När barnet själv får syssla med något i lugn och ro stärks barnets röst, som den vuxna kan lära sig mycket av", konstaterar Maria Kaisa Aula i sitt inlägg i bildkonstskolans årsberättelse 2012.

FN:s kommitté har betonat barnens likvärdiga möjligheter till tillgång till kultur och hobbyer. Också i Finland har barnens hobbymöjligheter berott på föräldrarnas stöd i form av tid, uppmuntran och även pengar Föräldrarnas möjligheter är olika.

"Det är viktigt att stöda hobbyer också när det gäller barn med föräldrar som har begränsade resurser. Skäliga avgifter och en fungerande kollektivtrafik är nödvändiga som stöd för jämlikhet mellan barnen och de unga", framhåller barnombudsmannen.

Maria Kaisa Aula har i egenskap av barnombudsman samarbetat med Esbo bildkonstskola redan en längre tid

Maria Kaisa Aula kokosi lasten mielipiteitä viime syksynä vieraillessaan Espoon kuvataidekoululla lapsen oikeuksien päivänä 20. marraskuuta.

Maria Kaisa Aula fick höra barnens åsikter när hon besökte Esbo bildkonstskola på barnens rättigheters dag den 20 november i höstas.

och valdes till skolans bildkonstfadder på barnens rättigheters dag hösten 2012. Bildkonstskolans elever deltog med illustrationer i Barnombudsmannens årsbok 2009 och deras hälsningar till beslutsfattarna i form av illustrationer finns åter med i denna årsbok.

"Bildkonsten lär ut viktiga saker för livet och framför allt metoder för att kunna njuta av livet", säger Maritta Pöijärvi, rektor för Esbo bildkonstskola. Hon framhåller att alla har rätt till kulturell bildning.

"Bildkonsten lär ut förmåga till inlevelse i den andras lott, förståelse för olikheter och socialt ansvar. Till de viktigaste hjälpmedlen i livet hör kritiskt tänkande, medkänsla, fantasi och personligt ansvar. Allt detta är något som man lär sig i bildkonstundervisningen", sammantalar Maritta Pöijärvi.

Esbo bildkonstskola är en läroanstalt som tillhandahåller grundläggande konstundervisning och har en registrerad understödsförening som huvudman. Esbo stad stöder skolan ekonomiskt som en del av kommunens kulturella verksamhet. Skolan har fått statsunderstöd sedan 2000.

FN:s kommitté för barnets rättigheters allmänna kommentar om barnets rätt till vila, lek och kultur finns på engelska och hittas bl.a. via länken www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet/komitean_yleiskommentit.

V

Lapsiasiavaltuutetun toimiston vuosi 2012

Barnombudsmannens byrå 2012

Lasten ja nuorten kokemusasiantuntijuuden vahvistumisen vuosi

Lapsiasiavaltuutetun toimiston tehtävään on lain mukaan vaikuttamistyö, lapsen oikeuksien tiedottaminen sekä lasten ja nuorten mielipiteiden selvittäminen ja niiden välittäminen päättäjille. Lisäksi lasten ja nuorten mielipiteitä selvitetään toimiston oman toiminnan suuntaamiseksi. Lapsiasiavaltuutettu rohkaisee myös muita viranomaisia ja päättäjiä ottamaan lapset ja nuoret mukaan toiminnan kehittämiseen.

Vuoden 2012 vaikuttamistyön painopiste oli lastensuojeleussa sekä kuntauudistuksen kokonaisuudessa. Vaikuttamistyön perustana olivat lapsille ja nuorille tehdyt selvitykset ja heidän kokemusasiantuntemuksensa hyödyntäminen.

Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:3. Paino- ja verkoversio.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja: Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:5. Paino- ja verkoversio.

Suojele unelia, vaali toivoa – Nuorten suositukset lastensuojeleun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi Pipsa Vario, Johanna Barkman, Johanna Kiili, Marko Nikkanen, Mikko Oranen & Jaana Tervo. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:6. Paino- ja verkoversio.

Aikuinen – hyödy lasten ja nuorten kokemustiedosta! Esite. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:7. Paino- ja verkoversio.

Ett år av starkt erfarenhetsbaserad sakkunskap via barn och unga

Barnombudsmannens byrå ska enligt lag utöva påverkansarbete, informera om barnets rättigheter, utreda barns och ungas åsikter och förmedla dessa till beslutsfattarna. Dessutom utreds barnens och de ungas åsikter för styrning av den egna verksamheten. Barnombudsmannen uppmuntrar också andra myndigheter och beslutsfattare att ta med barnen och de unga i utvecklingen av verksamheten.

Påverkansarbetet 2012 fokuserade på barnskyddet och kommunreformen. Avsikten var dessutom att stärka barnperspektivet i handikappolitiken. Påverkansarbetet grundade sig på utredningar om barns och ungas åsikter och på utnyttjande av deras erfarenhetsbaserade sakkunskap.

Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:3. I tryck och på webben.

Barnombudsmannens årsbok: En kommuun för barn och unga skapar välfärd. Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:5. I tryck och på webben.

Suojele unelia, vaali toivoa – Nuorten suositukset lastensuojeleun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi Pipsa Vario, Johanna Barkman, Johanna Kiili, Marko Nikkanen, Mikko Oranen & Jaana Tervo. Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:6. I tryck och på webben.

Aikuinen – hyödy lasten ja nuorten kokemustiedosta! Broschy. Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:7. I tryck och på webben.

Seminaarissa *Turvallinen lapsuus ja nuoruus – voisiko paremmin olla?* Hanasaressa pohdittiin lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteita Ruotsissa ja Suomessa. Lapsiasiavaltuutetut Maria Kaisa Aula ja Ruotsin Fredrik Malmberg johtaja Gunvor Kronmanin haastattelussa.

Raportit nuorten suosituksista lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi sekä vuorovaikutuksesta kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämäästä välitettiin laajasti kansallisille päättäjille. Lastensuojeluraporttia jaettiin vuonna 2012 yli 3 000 kappaletta ja huonokuuloisten lasten raporttia 3 000 kappaletta. Kokemustiedon hyödyntämiseen rohkaiseva esite oli suunnattu kuntapäätäjille ja sitä painettiin 5 000 kpl.

Kuntavaikuttamisen tueksi lasten ja nuorten näkyksiä selvitettiin pienimuotoisemmin kyselyin ja keskusteluin. Kevällä 2012 Suomen Lasten Parlamentin jäsenet vastasivat hyväksi kotikuntaa koskevan kyselyn. Nuorisovaltuustojen liitto toteutti vastaanotan kyselyn omille jäsenilleen. Kyselyn tulokset otettiin huomioon kuntavaalien yhteydessä toteutetussa *Lasten ja nuorten valtuutetun huoneentaulu*-kampanjassa. Kuntavaikuttamisessa tukena oli laaja järjestöjen yhteistyöverkosto ja etenkin Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry.

Lapsiasianeuvottelukunnan kuntajaosto järjesti syksyllä 2012 työpajan, johon osallistui kotikuntiensa liitoksia kokeneita nuoria Salosta, Oulusta, Sastamalasta, Hämeenlinnasta ja Kokkolasta. Nuoret valmistelevat lapsiasianeuvottelukunnan kannanoton kuntau-

På seminariet *Turvallinen lapsuus ja nuoruus – voisiko paremmin olla? (Tryggare kan ingen vara)* på Hanaholmen ventilerade man utmaningarna inom barnens och de ungas välbefinnande i Sverige och Finland. Barnombudsmännen Maria Kaisa Aula och Fredrik Malmberg från Sverige intervjuades av direktör Gunvor Kronman.

Suojele unelmia, vaali toivoa med ungas rekommendationer om hur kvaliteten på barnskyddet och vården ute om hemmet kunde utvecklas och publikation Barnskyddsrapporten delades ut i över 3 000 exemplar och rapporten om hörselskadade barn i 3 000 exemplar år 2012. Broschyren, som uppmuntrade till att ta tillvara barnens och de ungas erfarenhetsbaserade kunskap riktade sig till de kommunala beslutsfattarna och trycktes i 5 000 exemplar.

Som stöd för den kommunala påverkan utredde barnens och de ungas åsikter genom mindre enkäter och dialoger. Våren 2012 svarade medlemmarna i Barnets Parlament i Finland på en enkät om en bra hemkommun. Ungdomsfullmäktiges Förbund genomförde en liknande enkät för sina medlemmar. Enkätsvaren beaktades i kampanjen med *Gyllene regler för barns och ungas fullmäktige*, som genomfördes i samband med kommunalvalet. Kommunpåverkan stöddes av ett brett samarbetsnätverk av organisationer och i synnerhet Finlands Ungdomssamarbete – Allians rf.

Kommunsektionen vid barnombudsmannadelegationen ordnade hösten 2012 en workshop med ungdomar från Salo, Uleåborg, Sastamala, Tavastehus och Karleby som hade upplevt sammanslagningar av sina hemkommu-

Saamelaisnuoret käyttivät puheenvuoron *Turvallinen lapsuus ja nuoruus* -seminaarissa. De unga samerna höll ett anförande vid seminariet *Tryggare kan ingen vara*.

distuksesta (ks s. 39). Nuoret luovuttivat kannanoton ministeri Henna Virkkuselle sekä valtiovarainministeriön kuntaosaston edustajille 16.11.2012 Säätytalolla.

Lapsiasiavaltuutetun kaksikielisessä vuosikirjassa 2012 *Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia* pääteema oli lasten ja nuorten kokemuksiantuntemuksen hyödyntäminen palveluiden kehittämisenä. Vuosikirja jaettiin kuntiin ja kansallisille päättäjille noin 3 000 kpl.

Vuoden aikana aloitettiin yhteistyö VAMLAS-säätiön sekä Kehitysvammaisten Tukiilaitto ry:n kanssa vammaisten lasten ja nuorten oman osallistumisen ja äänen vahvistamiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun nuorten neuvonantajaryhmään osallistui vuonna 2012 kuusitoista nuorta Keski-Suomesta, Tampereelta, Turun seudulta ja Lahdesta. Ryhmä vahvistaa lasten ja nuorten äänen kuulumista lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä. Nuoret osallistuivat näkemyksillään lapsiasiavaltuutetun lausuntoihin erityisesti perusopetuksen opetussuunnitelmaudistuksesta sekä koulutuksellisesta tasa-arvosta.

Toukokuussa ryhmä keskusteli hallinto- ja kuntasministeri Henna Virkkusen kanssa hyvän kotikunnan

Lapsiasianeuvottelukunta valmisti nuorten kanssa kannanoton kuntauudistukseen työseminaarissa elokuussa. Barnombudsmannadelegationen förberedde tillsammans med unga ett ställningstagande till kommunreformen i sitt arbetsseminarium i augusti.

ner. De unga beredde barnombudsmannadelegationens ställningstagande om kommunreformen (se s. 39). De unga överlämnade ställningstagandet till minister Henna Virkkunen och till representanter för kommunavdelningen vid Finansministeriet på Ständerhuset 16.11.2012.

Huvudtemat i Barnombudsmannens tvåspråkiga årsbok 2012 *En kommun för barn och unga skapar välfärd* var utnyttjandet av barns och ungas erfarenhetsbaserade kunskap i utvecklingen av tjänsterna. Årsboken delades ut till kommunerna och nationella beslutsfattare i cirka 3 000 exemplar.

Under året inleddes ett samarbete med Understödsstiftelsen för handikappade barn och ungdomar och med understödsförbundet Kehitysvammaisten Tukiilaitto ry för att stärka funktionsnedsatta barns och ungas delaktighet och röst.

Barnombudsmannens grupp av unga rådgivare omfattade år 2012 sexton unga från Mellersta Finland, Tammerfors, Åboregionen och Lahtis. Gruppen står för barnens och de ungas röst i Barnombudsmannens byrås arbete. De unga medverkade med sina åsikter i Barnombudsmannens utlåtanden framför allt om läroplansreformen inom den grundläggande undervisningen

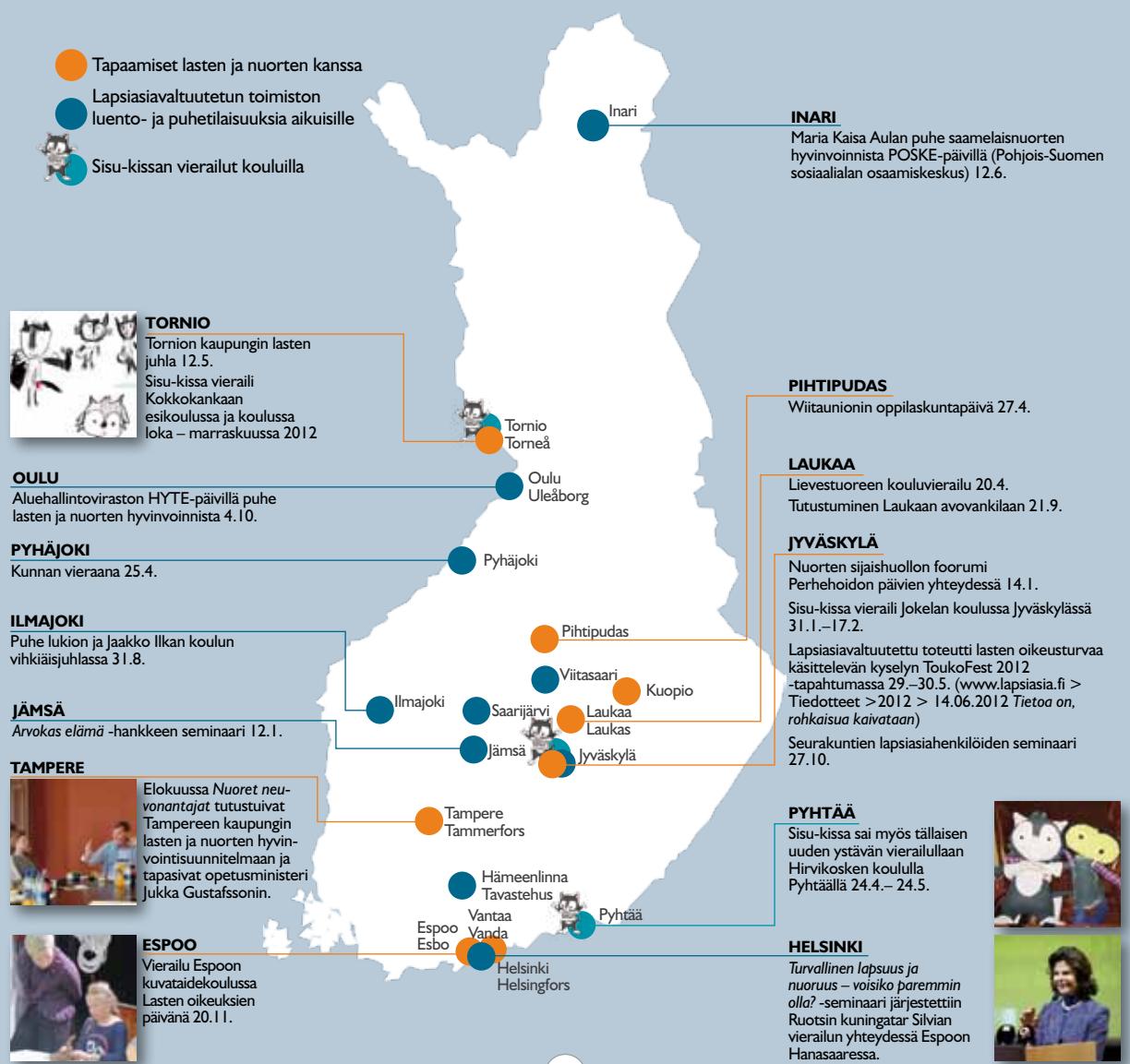
Toimiston vuosi numeroina

- Lausuntoja ministeriölle ja eduskunnalle 27
- Aloitteita ja suosituksia päättäjille 9
- Kansalaisyhteidenottoja 523
- Puhe- ja muita tilaisuuksia ja tapaamisia 82
- Tavattiin 650 lasta 23 tilaisuudessa
- Mediatedotteita ja verkkouutisia 51
- Julkaistuja kirjoituksia 14
- Julkaisuja 10
- Verkkosivun kävijöitä 47 875
- Lasten sivuilla kävijöitä 12 064

Byråns år i siffror

- Utlåtanden till ministerier och riksdagen 27
- Initiativ och rekommendationer till beslutsfattarna 9
- Medborgarkontakter 523
- Möt, evenemang och andra träffar 82
- Möt med 650 barn i samband med 23 evenemang
- Pressmeddelanden och webbnyheter 51
- Publicerade skrivelser 14
- Publikationer 10
- Besökare på webbplatsen 47 875
- Besökare på webbplatsen för barn 12 064

Esimerkkejä tapaamisista lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa 2012 Exempel på sammankomster med barn och unga samt vuxna år 2012

ominaisuuksista. Elokuussa nuoret neuvonantajat tutustuivat Tampereen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja tapasivat opetusministeri Jukka Gustafssonin, jolle he korostivat lasten ja nuorten mukaan ottamista opetussuunnitelmaudistukseen. Nuoret kiinnittivät huomiota myös kokemukselliseen oppimiseen, koulun ulkopuoliseen oppimiseen ja työelämäyhteyksiin, luokkakokoihin sekä oppilaiden kokonaishyvinvoinnin kehittämiseen.

Seitsemän nuorta neuvonantajaa osallistui seminaarii *Turvallinen lapsuus ja nuoruus – voisiko paremmin olla?*, joka järjestettiin Ruotsin kuningatar Silvian Suomen-vierailun yhteydessä Helsingin Hanasaressa. Kaksi nuorta neuvonantajaa osallistui Euroopan lapsiasiavaltuutettujen verkoston ENOC:n nuorten neuvonantajien verkoston ENYA:n tapaamiseen Warsawissa elokuussa.

Lapsiasiavaltuutetun neuvonantajana toimi myös Pesäpuu ry:n *Selviyttyjät* nuorten sijaishuollon asiantuntijoiden ryhmä. Lapsiasiavaltuutettu osallistui kahteen ryhmän järjestämään nuorten sijaishuollon foorumiin sekä tapaamiseen tasavallan presidentti Niinistön kanssa.

Suomen Lasten Parlamentin jäsenten mahdollisuksia toimia lapsiasiavaltuutetun neuvonantajina haittasi merkittävästi vuoden 2012 aikana se, että parlamenttia ylläpitävä säätiö ei saanut opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusta.

Toimiston edustajat tapasivat 23 tilaisuudessa yhteensä noin 650 nuorta.

Aloitteet, suositukset ja lausunnot vaikuttamistyön välineinä

Lapsiasiavaltuutetun lausunnoissa arvioidaan ministeriöiden laki- ja muita esityksiä lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta. Lapsiasiavaltuutettu antoi vuoden 2012 aikana yhteensä 27 lausuntoa. Eri ministeriöille annettiin 23, eduskunnan valiokunnille kolme ja kirkolliskokouksen valiokunnalle yksi lausunto.

Eniten lausuntoja annettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle (6), toiseksi eniten sosiaali- ja terveysministeriölle (5). Sekä sisäasiain että oikeusministeriölle lapsiasiavaltuutettu antoi neljä lausuntoa, työ- ja elinkeinoministeriölle kaksi ja ulkoministeriölle yhden lausunnon. Eduskunnalle annetut lausunnot käsittelevät Yleisradiolakia, isyysvapauudistusta, valtion talousarviota 2013 lastensuojelun kannalta sekä sähköisen median viestintäpoliittista ohjelmaa.

och om den utbildningsrelaterade jämligheten.

I maj diskuterade gruppen kriterierna för en bra hem-kommun med förvaltnings- och kommunminister Henna Virkkunen. I augusti bekantade sig de unga rådgivarna med Tammerfors stads välfärdsplan för barn och unga och träffade undervisningsminister Jukka Gustafsson för vilken de framhöll vikten av att ta med barnen och de unga i läroplansreformen. De unga fäste också uppmärksamhet vid den erfarenhetsbaserade inlärningen, inlärningen utanför skolan, arbetslivskontakterna, klassstörlekarna och utvecklingen av elevernas samlade välfärd.

Sju unga rådgivare deltog i seminariet *Välfärd för barn och unga – Tryggare kan ingen vara?*, som ordnades på Hanaholmen i Helsingfors i samband med att Sveriges drottning Silvia besökte Finland. Två unga rådgivare deltog i mötet för nätverket ENYA för unga rådgivare inom nätverket ENOC för de europeiska barnombudsmännen i Warszawa i augusti.

Som Barnombudsmannens rådgivare fungerade också Pesäpuu ry:s grupp *Selviyttyjät* bestående av sakkunniga unga i vård utom hemmet. Barnombudsmannen deltog i två av gruppen ordnade forum för unga i vård utom hemmet och ett möte med republikens president Niinistö.

Att den stiftelse som verkar som huvudman för Barnens Parlament i Finland inte fick finansiering via Undervisnings- och kulturministeriet försvårade betydligt möjligheterna för medlemmarna i parlamentet att fungera som Barnombudsmannens rådgivare.

Representanter för byråen träffade sammanlagt cirka 650 unga vid 23 möten.

Initiativ, rekommendationer och utlåtanden som instrument för påverkansarbetet

I Barnombudsmannens utlåtanden bedöms ministeriernas lagpropositioner och andra förslag med avseende på konventionen om barnets rättigheter. Barnombudsmannen lämnade sammanlagt 27 utlåtanden 2012. Till olika ministerier lämnade Barnombudsmannen 23 utlåtanden, till riksregeringen 3 utlåtanden och till ett utskott vid kyrkomötet 1 utlåtande.

De flesta utlåtandena lämnades till Undervisnings- och kulturministeriet (6) och näst mest till Social- och hälsovårdsministeriet (5). Till såväl Inrikesministeriet som Justitieministeriet lämnade Barnombudsmannen fyra utlåtanden, till Arbets- och näringsministeriet två utlåtanden och till Utrikesministeriet 1 utlåtande. Utlåtandena till riksregeringen berörde Rundradiolagen, reformen av faderskapsledigheten, statsbudgeten 2013 med avseende på barnskyddet och det kommunikationspolitiska programmet för elektroniska medier.

Lausunnossa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeudesta (STM) lapsiasiavaltuutettu puolsi mahdollisuutta pääteitä käyttävän äidin tahdonvastaiseen hoitoon sikiön terveysvaaran perusteella, mutta edellytti samalla pähdeäitien subjektiivista oikeutta hoitoon pääsyn. Lapsiasiavaltuutettu kannatti ja kiirehti alaikäisen turvapaihanhakijan säälönonon kielitväätä lakiesitystä (SM).

Lapsiasiavaltuutettu tuki asianantuntija-avustaisen huoltoriijojen sovitteleun laajentamisesta (OM), mutta piti välttämättömänä lapsen mielipiteiden parempaan selvittämistä lapsen edun määrittämisen perustaksi. Sosiaalihuollon lainsääädännön uudistamisessa (STM) lapsiasiavaltuutettu muistutti tarpeesta arvioida lainsääädäntöä myös alaikäisten asiakkaiden näkökulmasta. Lapsiasiavaltuutettu korosti sosiaalipalveluiden yhteistyötä koulun, terveydenhuollon ja nuorisotyön kanssa sekä varoitti heikentämästä perheiden oikeutta lapsiperheiden kotipalveluun.

Perusopetuksen liittyvät asiat olivat lausunnoissa esillä useaan otteeseen. Sekä perusopetuksen opettusuunnitelman perusteissa että koulutuksen tasa-arvostrategian luonnoksessa lapsiasiavaltuutettu katsoi perhenäkökulman liian vähäiseksi. Opetussuunnitelman perusteissa lapsiasiavaltuutettu esitti koulun tietosisältöön myös vanhemmaksi kasvamisen tietoja ja taitoja. Koti tulee tunnistaa lapsen oppimisympäristön ja vahvistaa kodin ja koulun yhteistyötä oppimisen tueksi.

Koulutuksen tasa-arvostrategia tunnisti vanhempien kotitaustan merkityksen lasten koulumenestysessä, mutta ei sisältänyt toimia, joilla kaikkien vanhempien tukea lasten koulutyölle olisi edistetty. Lapsiasiavaltuutettu korosti, että kodin ilmapiiri, koulutukseen suhtautuminen, kotikasvatuksessa omaksuttu suhtautuminen toisten ihmisten kunnioittamiseen sekä vanhempien yleinen kiinnostus lapsen tekemisiin vaikuttavat olennaisesti lapsen koulunkäyntiin ja sen onnistumiseen. Koulutuksen tasa-arvon parantamiseksi koulun tulisi kytkeytyä tiiviisti yleisiin kunnan lasten, nuorten ja perheiden palveluihin. Tätä kautta tulee kehittää kotikasvatuksen tukea sekä koulun perhetyötä.

Lapsiasiavaltuutetun lausunnot 2012 löytyvät verkkosta www.lapsiasia.fi > Nyt > Lausunnot.

Lasten koulukokemuksen kansallinen arvointi

Hyvien oppimistulosten ja välttämän koulussa viihtymisen välinen ristiriita suomalaisen koulun kansainvälisissä arvioinneissa on ollut keskustelun aiheena

I sitt utlåtande om klientens självbestämmanderätt inom social- och hälsovården (SHM) förordade Barnombudsmannen att gravida med missbruksproblem kan vårdas och behandlas mot sin vilja vid äventyr av fostrets hälsa, men förutsatte samtidigt att mödrar med missbruksproblem har subjektiv rätt att få vård. Barnombudsmannen understödde och skyndade på den lagproposition som förbjuder att minderåriga asylökande tas i förvar (IM).

Barnombudsmannen understodde en utvidgning av medlingen i vårdnadstvister med hjälp av sakunnigbiträde (JM), men ansåg det nödvändigt att barnets åsikter utreds bättre för fastställandet av barnets bästa. I fråga om reformen av socialvårdslagstiftningen (SHM) påminde Barnombudsmannen om behovet av att bedöma lagstiftningen också utifrån minderåriga klienters synvinkel. Barnombudsmannen betonade socialservicens samarbete med såväl skolan, hälso- och sjukvården som ungdomsarbetet och varnade för en försvalning av familjernas rätt till hemtjänst för barnfamiljer.

Frågor med anknytning till den grundläggande undervisningen lyftes fram i utlåtandena i flera repiser. Barnombudsmannen föreslog att familjeperspektivet stärks såväl i de nationella grunderna för läroplanen inom den grundläggande undervisningen som i den utbildningsrelaterade jämläkhetssstrategin. I de nationella målen för undervisningen fastställdes det kunnande som förutsätts i framtiden. Barnombudsmannen rekommenderade att kunskaper och färdigheter i anslutning till familjeliv och föräldraskap skulle fogas till dessa. Dessutom måste hemmet beaktas som barnets inlärningsmiljö och samarbetet mellan hem och skola stärkas som stöd för inlärningen.

Den utbildningsrelaterade jämläkhetssstrategin erkände betydelsen av barnens hembakgrund för barnens skolfrämst. I strategin saknades dock åtgärder med sikte på påverkan av föräldrarna. Barnombudsmannen betonade att klimatet i hemmet, inställningen till utbildning, den genom uppfostran i hemmet omfattade attityden till högakntringen av andra männskor och föräldrarnas allmänna intresse för vad barnet gör väsentligt inverkar på barnets skolgång och skolfrämst. För att förbättra jämläkheten i utbildningen borde skolan nära kopplas till de allmänna kommunala tjansterna för barn, unga och familjer. Via detta bör stödet för uppfostran i hemmet, föräldraträningen och skolans familjearbete utvecklas.

Barnombudsmannens utlåtanden 2012 finns på finska på webbadressen www.lapsiasia.fi > Nyt > Lausunnot.

Nationell utvärdering av barnens skolerfarenhet

Den motsägelse mellan de goda inlärningsresultaten och den försvarliga skoltrivseln i den finländska skolan som framkommit i internationella bedömningar har debatte-

koko 2000-luvun. Lasten oppimistulokset ovat maihot, mutta muihin maihin verrattuna suomalaislapsetta huomattavasti pienempi osa ilmoittaa pitävänsä koulusta/viihtyvänsä koulussa.

Kysymys suomalaisten lasten ns. subjektiivisesta hyvinvoinnista eli koulukokemuksesta oli esillä myös YK:n lapsen oikeuksien komitean maa-arvioinnissa kesällä 2011. Komitea suositti, että Suomen valtio "kiinnittää enemmän huomiota lasten hyvinvointiin koulussa mukaan lukien lasten oikeus osallistua ja vaikuttaa. Lisäksi tulee laata tutkimus lasten koulutyttymättömyyden syistä."

Lapsiasiavaltuutettu esitti muistiosaan 14.2.2012 opetusministeri Jukka Gustafssonille lasten koulukokemusten kansallista arvointia. Opetusministeriö myönsi rahoituksen kouluhyvinvoinnin tutkimukseen, jonka tutkija, sosiologi Päivi Harinen Itä-Suomen yliopistosta toteutti Suomen UNICEFille ja joka julkistettiin lapsen oikeuksien päivän alla marraskuussa 2012. *Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa*, som analyserar problemet, konstateras att den finländska skolan erbjuder en sporrande uppväxtmiljö för de elever som det går bra för även i övrigt. För elever som har råkat ut för många slags utmaningar också utanför skolan är skoltrivseln sämre. Studien ger vid handen att en av de största utmaningarna för välbefinnandet i skolan är elevernas delaktighet: eleverna borde tas med också när det fattas beslut om undervisningsprinciper och praktiska arrangemang och inte bara i planeringen av exkursioner och annan verksamhet vid sidan om.

Inom ramen för studien gavs skolpersonalen, myndigheterna, beslutsfattarna, föräldrarna, medierna och hela det finländska samhället sju rekommendationer om hur välbefinnandet i skolan kunde förbättras. Enligt rekommendationerna ska skolan bland annat svara för att barnen tryggas en diskrimineringsfri och jämläk miljö där var och en fritt kan vara individuell, sig själv. Den ömsesidiga växelverkan mellan lärarna och eleverna måste ökas och barnens önskemål beaktas i planeringen, uppbyggnaden och förbättringen av skolmiljön.

Rekommendationerna svarade väl mot Barnombudsmannens byrås bedömning av orsakerna till skolmissnöjet. I sina olika utlåtanden till Undervisnings- och kulturministeriet betonade Barnombudsmannen att skolkulturen och rutinerna bör utvecklas så att de bättre beaktar barnens perspektiv. Att åstadkomma en bra skola är en uppgift som i sista hand är en för alla gemensam sak. Närmare information finns på Finlands Unicefs webbplats www.unicef.fi. Barnombudsmannens promemoria till undervisningsministern finns på finska på adressen www.lapsiasia.fi > Nyt > Aloitteet > 2012.

Aloitteita rikostaustan tarkistamisesta ja lastenasiaintalosta

Lapsiasiavaltuutettu teki vuoden 2012 aikana yhteensä 11 aloitetta, suositusta tai neuvoa muille viranomaissille. Merkittävin aloite vuonna 2012 koski lasten kanssa toimivien rikostaustan selvittämisenettelyn epäkohtien korjaamista. Aloite perustui kansalaisyhteydenottoihin ja sitä on selostettu edellä sivulla 26.

Lapsiasiavaltuutetun työn tukena toimiva lapsiasianeuvottelukunta teki kaksi kannanottoa. Syksyllä 2012 neuvottelukunta teki valtiovarainministeriölle kannanoton kuntauudistuksen lapsivaikutusten ennakoinnista sekä lasten ja nuorten ottamisesta muukaan kuntauudistuksen ja kuntaliitosten suunnitelun. Aloitteeseen sisältöä on selostettu edellä sivulla 39.

Lapsiuhrien asemaa parantavan lastenasiaintalohankkeen toimintaedellytysten turvaamiseksi lapsiasianeuvottelukunta teki joulukuussa 2012 aloitteen oikeusministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä sisäasianministeriölle. THL:n johtaman hankkeen tavoitteena on lastenasiaintalotoiminnan käynnytymisen alueellisena pilotointina vuoden 2014 alussa. Pilotoinnin perusteella toiminta voisi alkaa valtakunnallisena vuonna 2017. Lähtökohtana on lapseen kohdistuneen väkivaltarikosepäilyn selvittämisestä vastuussa olevien viranomaisten toiminnan koordinointi ja keskittäminen sekä lapsen edun ja oikeuksien takaamiseksi tarvittavien tietojen jakaminen ja arvointi moniammatillisessa yhteistoiminnassa. Sittemmin toiminta käynnistyti ja lapsiasiavaltuutettu kutsuttiin hankkeen ohjausryhmään.

Suositus lasten osallistumisesta kyselytutkimuksiin

Lapsiasiavaltuutettu antoi oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle heidän pyynnöstään suosituksen lasten osallistumisesta kyselytutkimuksiin. Lapsiasiavaltuutettu katsoi, että lapsenhuoltolain 4§:n tulkinta siten, että alaikäisten lasten osallistumiseen kansalliseen nuorisokollisuustutkimukseen tai kouluterveyskyselyyn aina edellyttäisi huoltajan aktiivista ennakkosuostumusta ei ole sopusoinnissa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artiklan eikä Suomen perustuslain 6§:n kanssa.

Jos näin tehtäisiin, lasten ja nuorten kokemustietoa koskeva kansallinen tietopohja uhkaisi vinoutua eikä lapsilla olisi yhdenvertaisia mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Tutkimustietoja hyödynnetään palveluiden suunnittelussa

Initiativ till kontroll av brottslig bakgrund och till en barnhusmodell

Barnombudsmannen lämnade sammanlagt 11 initiativ, rekommendationer eller råd till andra myndigheter 2012. Det viktigaste initiativet 2012 gällde åtgärdandet av missförhållanden inom förfarandet vid kontroll av eventuell brottslig bakgrund hos dem som arbetar med barn. Initiativet grundade sig på kontakter från medborgarna. Mer om detta finns på sida 26 ovan.

Barnombudsmannadelegationen, som stöder Barnombudsmannens arbete, lade fram två ställningstaganden. Hösten 2012 lade delegationen för Finansministeriet fram ett ställningstagande om framförhållning av kommunreformens barnkonsekvenser och om medtagande av barnen och de unga i planeringen av kommunreformen och kommunens sammanslagningarna. En redogörelse för innehållet i detta finns på sida 39 ovan.

För att trygga verksamhetsförutsättningarna för en barnhusmodell i syfte att förbättra situationen för våldsutsatta barn lade barnombudsmannadelegationen i december 2012 för Justitieministeriet, Social- och hälsovårdsministeriet och Inrikesministeriet fram ett initiativ. Målet för det av Institutet för hälsa och välfärd ledda projektet är att starta en barnhusmodell i form av ett regionalt pilotprojekt i början av 2014. Efter pilotprojektet kunde verksamheten utvidgas till hela landet 2017. Utgångspunkten är att samordna och centralisera verksamheten hos de myndigheter som ansvarar för att utreda misstankar om våldsbrott mot barn och att i multiprofessionellt samarbete förmedla och bedöma den information som behövs för att trygga barnets bästa och rättigheter. Verksamheten kördes sedanmera i gång, och Barnombudsmannen kallades med i styrförbundet för projektet.

Rekommendation om barns deltagande i rundfrågor

Barnombudsmannen gav Rättspolitiska forskningsinstitutet på institutets begäran en rekommendation om barns deltagande i rundfrågor. Barnombudsmannen ansåg att en tolkning av 4 § i barnskyddslagen så att ett minderårigt barns deltagande i en nationell undersökning av ungdomsbrottighet eller skolhälsoenkät alltid skulle förutsätta ett aktivt förhandsmedgivande från vårdnadshavaren inte är förenlig med 12 artikeln i FN:s konvention om barnets rättigheter eller 6 § i Finlands grundlag.

Vid ett sådant förvarande skulle det föreligga en risk för en snedvridning av det nationella kunskapsunderlaget gällande barns och ungas erfarenhetsbaserade kunskap och för ojämlik möjligheter att påverka beslutet om dem själva. Dessa undersökningsdata utnyttjas i planeringen av servicen och i beslutsfattandet. Barnombudsmannen förordade att

ja päätöksenteossa. Lapsiasiavaltuutettu puolsi oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Nuorisokollisuuskyselyn toteutusta siten, että 6. ja 9. -luokkalaisen vanhemmille lähetetään ennakkotiedote, jossa kerrotaan huoltajan mahdollisuudesta kielää nuoren osallistuminen tutkimukseen.

Lapsiasiavaltuutetun sekä lapsiasianeuvottelukunnan aloitteet, neuvot ja suosituksset päättäjille löytyvät verkosta www.lapsiasia.fi > Nyt > Aloitteet.

Lapsiasiavaltuutettu oli vuoden 2012 aikana jäsenenä kahdessa valtionhallinnon työryhmässä vaikuttamassa lainsäädännön valmisteluun. Nämä olivat valtiovarainministeriön nimeämä kuntalain kokonaisuudistuksen demokratiajäosto sekä oikeusministeriön nimeämä isyyslain uudistuksen seurantaryhmä.

Lapsiasianeuvottelukunta kokosi alan toimijoida yhteistyöhön

Lapsiasianeuvottelukunnan tehtävään on toimia valtioneuvoston asetuksen (274/2005) 6 §:n mukaisesti lapsiasiavaltuutetun tukena vaikuttamistyössä, kansainväisen tilanteen seurannassa sekä alan toimijoiden yhteistyön edistämisessä. Neuvottelukunnan kautta lapsiasiavaltuutetulla on hyvä yhteys oman toimintalaansa asiantuntijoihin, järjestöihin ja muihin yhteisötahoihin.

Lapsiasianeuvottelukunta on toiminut aktiivisesti muun muassa aloitteiden tekijänä. Neuvottelukunnassa on kuntajaosto, lastensuojaaja ja lapsen oikeuksien ja kansainvälisten asioiden jaoston. Neuvottelukunta toimii Euroopan Neuvoston lapsen oikeuksien strategian ns. *focal point*-tahona Suomessa.

Neuvottelukunta kokoontui neljä kertaa. Kokouksissa käsiteltiin muun muassa perhesurmaselvityksiä, lastensuojaelun laatu, ministeriöiden erilaisia lapsia, nuoria ja perheitä koskevia ohjelmia sekä liikenne- turvallisuutta lasten ja nuorten kannalta. Neuvottelukunta arvioi erityisesti kuntauudistuksen vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. Neuvottelukunnan jäsenet luetellaan sivulla 70. Neuvottelukunnan sihteeriä toimi vuoden aikana Reetta Peltonen Lastensuojaelun Keskusliitosta.

Neuvottelukunnan toimintakertomus sekä kokousasiakirjat ovat lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla www.lapsiasia.fi > Perustietoa > Neuvottelukunta.

Rättspolitiska forskningsinstitutets ungdomsbrottighetsundersökning skulle genomföras så att till föräldrar till elever i klasserna 6 och 9 sänds ett förhandsmeddelande med information om vårdnadshavarens möjlighet att neka att den unga deltar i undersöningen.

Barnombudsmannens och barnombudsmannadelegationens initiativ, råd och rekommendationer till beslutsfattarna finns på finska på webbadressen www.lapsiasia.fi > Nyt > Aloitteet.

Barnombudsmannen deltog år 2012 i lagstiftningsbedrängningen som medlem i två arbetsgrupper inom statsförvaltningen. Dessa var den av Finansministeriet tillsatta demokratisektionen för totalrevision av kommunallagen och den av Justitieministeriet tillsatta gruppen för uppföljning av reformen av faderskapslagen.

Barnombudsmannadelegationen uppmuntrade aktörerina om sektorn till samarbete

I enlighet med 6 § i statsrådets förordning (274/2005) har barnombudsmannadelegationen i uppdrag att bistå Barnombudsmannen i påverkansarbetet, följa upp den internationella situationen och främja samarbetet mellan aktörerna inom sektorn. Via delegationen har Barnombudsmannen bra kontakt med experter, organisationer och andra samarbetspartner inom det egna verksamhetsområdet.

Barnombudsmannadelegationen har verkat aktivt bland annat som initiativtagare. Delegationen har en kommunsektion, en sektion för barnskydd och en sektion för information om barnets rättigheter och internationella frågor. Delegationen verkar som finländsk samlingspunkt för Europarådets strategi för barnets rättigheter.

Delegationen sammankom fyra gånger. På mötena behandlades bland annat familjedräpsutredningar, kvalitetten på barnskyddet, program gällande barn, unga och familjer vid de olika ministerierna och trafiksäkerheten ur barnens och de ungas synvinkel. Delegationen bedömde framför allt kommunreformens konsekvenser för barn, unga och barnfamiljer. Delegationsmedlemmarna anges på sidan 70. Sekreterare för delegationen år 2012 var Reetta Peltonen från Centralförbundet för Barnskydd.

Delegationens verksamhetsberättelse och möteshandlingar finns på finska på webbadressen www.lapsiasia.fi > Perustietoa > Neuvottelukunta.

Puheet, luennot ja vierailut osana vaikuttamista

Merkittävä osa lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyötä sekä lapsen oikeuksista tiedottamista ovat puheet, luennot ja vierailut. Lapsiasiavaltuutettu tai toimiston edustaja käytti vuoden mittaan puheenvuoron 83 tilaisuudessa tai tapaamisessa kartassa sivulla 54 näkyvillä paikkakunnilla.

Tapaamiset painottuivat Helsinkiin ja Jyväskylään, mutta ulottuivat kotimaassa muun muassa Ouluun ja Inariin sekä naapurimaihin Virossa ja Ruotsiin. Lapsiasiavaltuutettu vieraili muun muassa Laukaan ja Vanajan avovankiloissa.

Lapsiasiavaltuutettujen pohjoismainen kokous järjestettiin kesäkuussa 2012 Islannissa ja Eurooppalaisen verkoston (ENOC) kokous Kyproksella. Lapsiasiavaltuutettu piti luennon myös EU-parlamentin tiloissa *Lapsuuden laatu*-verkoston kokouksessa.

Lapsiasiavaltuutettu tapasi Suomessa vuonna 2012 Pietarin lapsiasiavaltuutettu Svetlana Agapitovan, Virossa lapsiasiavaltuutetun Anders Arun sekä Walesin parlamentin valtuuskunnan, joka selvitti kuritusväkivallan vastaisen lain säätämishallituksen. Suomen ja Ruotsin lapsiasiavaltuutetut osallistuivat Ruotsin kuningatar Silvian Suomen vierailun yhteydessä järjestettyihin tilaisuuksiin lokakuussa 2012.

Lapsiasiavaltuutettu otti kantaa perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa

Lapsiasiavaltuutetun näkyvyys perinteisessä mediassa kasvoi hieman (4 %) edellisvuodesta. Mediaosumia oli keskimäärin yli 50 kuukaudessa eli vuodessa yhteensä 609. Medianäkyvyys keskittyi valtaosin sanomalehtiin, mutta aikakauslehdistö käsitteli lapsiasiavaltuutetun esin nostamia aiheita entiseen tapaan. Sähköisen median osuus koko näkyvyydestä oli sama kuin edellisvuonna (6 % osumista).

Aiheista erottui kahdeksan vuotiaan kuolemaa käsitellyt oikeudenkäynti. Lapsiasiavaltuutetun ehdotus laajasta, hallinnonalarajat yliitvästä viranomaistutkinnasta sai vastakaikua pääkirjoitustasolla ja päätäjissä. Lokakuussa julkistettiin selvitys sijaishuollon lasten ja nuorten kehittämishdotuksista lastensuojelussa toimiville aikuisille sai ansaittua huomiota valtakunnan päämedioissa tv-uutisia myöten. Keskustelu lastensuojelun riittämättömistä resursseista täydentyi näkökulmilla, joissa painotet-

Tal, föreläsningar och besök som ett led i påverkansarbetet

Ett betydande led inom Barnombudsmannens påverkansarbete och förmedling av information om barnets rättigheter består av tal, föreläsningar och besök. Under året höll barnombudsmannen eller någon annan representant för byrån anförande på 83 evenemang eller möten på de orter som anges på kartan på sidan 54.

Mötena koncentrerades till Helsingfors och Jyväskylä, men var också förlagda till andra finländska orter, såsom Uleåborg och Enare, och till grannländerna Estland och Sverige. Barnombudsmannen besökte bland annat Laukas och Våna öppna fängelser.

Det nordiska barnombudsmannamötet hölls på Island i juni 2012 och mötet för det europeiska nätverket (ENOC) på Cypern. Barnombudsmannen föreläste också i EU-parlamentets lokaler under nätverket *Lapsuuden laatus* (nätverket för barndomsqualitet) möte.

Barnombudsmannen träffade i Finland år 2012 Svetlana Agapitova, barnombudsmannen i S:t Petersburg, Anders Arun, barnombudsmannen i Estland, och den vid det walesiska parlamentet tillsatta delegationen som utredde möjligheterna att stifta en lag mot kroppslig bestraffning. Den finska respektive svenska barnombudsmannen deltog i evenemangen i anslutning till drottning Silvias besök i Finland i oktober 2012.

Barnombudsmannens ställningstaganden i traditionella och sociala medier

Barnombudsmannens synlighet i de traditionella medierna ökade något (4 %) från året innan. Mediträffarna var i genomsnitt över 50 per månad och uppgick till totalt 609 stycken. Synligheten i medierna koncentrerade sig i huvudsak till dagstidningarna, men tidskrifterna behandlade ämnen som Barnombudsmannen lyfte fram såsom förut. De elektroniska mediernas andel av all synlighet var lika stor som föregående år (6 % av träffarna).

Rättegången om den 8-åriga flickans död var iögonfallande. Barnombudsmannens förslag om en bred myndighetsutredning över förvaltningsområdesgränserna vann gehör i tidningarnas ledare och hos beslutsfattarna. Den i oktober offentliggjorda utredningen om utvecklingsförslag från barn och unga i vård utom hemmet till vuxna inom barnskyddet rönte välförtjänt uppmärksamhet i rikets huvudmedier inklusive tv-nyheterna. Debatten om barnskyddets otillräckliga resurser kompletterades med infallsvinklar som betonade en utveckling av kvaliteten på barnskyddet

Lapsiasiavaltuutettu tutustui keväällä Viron lastenkotien valvontaan ja lasten ja nuorten kuolemisseen niiden yhteydessä. Viron lapsiasiavaltuutettu Anders Aru ja toimiston edustajat puolestaan tutustuivat syksyn vastavierailellaan Jyväskylässä muun muassa lasten ja nuorten kuntavaikuttamiseen sekä kuritusväkivallan vastaiseen toimintaan. Kuvaassa vasemmalta Andra Reinomägi, Anne Hujala, Maria Kaisa Aula, Andres Aru, Margit Sarv ja Aigi Kivioja.

tiin lastensuojelun laadun kehittämistä sekä aikuisten tarvitsemia taitoja lasten ja nuorten kohtaamisessa.

Mediahuomiota sai myös Venäjän ns. lapsiasiameien suomalaiseen lastensuojeluun kohdistama arvostelu, joka nousi jopa ministeritason keskusteluihin. Sosiaali- ja terveysministeriön tarjottua aiempaa enemmän ja nopeammin tietoa Suomen lastensuojelun periaatteista venäjäksi tilanne rauhoitui.

På våren bekantade sig barnombudsmannen med tillsynen av de estniska barnhemmen och förarandet vid hörande av barnen och de unga i samband därmed. På sitt svarsbesök i Jyväskylä på hösten bekantade sig den estniska barnombudsmannen Anders Aru och byråns representanter i sin tur med bland annat barns och ungars kommunala påverkan och verksamheten mot kroppslig bestraffning. På bilden från vänster Andra Reinomägi, Anne Hujala, Maria Kaisa Aula, Andres Aru, Margit Sarv och Aigi Kivioja.

liksom de färdigheter som de vuxna behöver i mötet med barn och unga.

Även den kritik som den ryska s.k. barnombudsmannen riktade mot Finland väckte medieuppmärksamhet och föranleddes diskussioner till och med på ministeriens vå. Efter det att Social- och hälsovårdsministeriet allt mer och snabbare började tillhandahålla information om de finska barnskyddsprinciperna på ryska lugnade sig läget.

Alkuvuodesta mediassa sai tilaa muun muassa lapsiasiavaltuutetun ehdotus lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan tarkistamiseksi. Selvitys huonokuuloisten ja kuurojen lasten kokemuksista toi esille tarpeen varmistaa lapsille ja heidän perheilleen joustavasti muuntuvaa tukea ja monipuolista tietoa eri vaihtoehtoista. Toimittajia kiinnosti myös lapsiasiavaltuutetun kanta sähköisessä mediassa yleistyneisiin lasten kykykilpailuihin (ks. s. 22).

Odottua vähemmälle huomiolle jäi toista kertaa julkistettu lasten ja nuorten valtuutetun huoneentaulu. Allekirjoittaneiden ehdokkaiden määrä kasvoi silti selvästi. Lasten ja nuorten asiat myös nousivat kuntavaalien alla esille alueellisessa mediassa ja radion ajankohtaisohjelmissa. Kirkolliskokouksessa käsitelty esitys kirkkolain muuttamiseksi lasten ja nuorten kuulemiseksi ja osallistumiseksi seurakunnissa noteerattiin mediassa melko laajasti.

Lapsen oikeuksien päivän viestintä jatkoi edellisvuoden kasvatusteedema ja kehotti vanhemmia ja muita aikuisia kasvattamaan ilolla. Toisena teemana oli esillä kouluhyyvinvointi, jonka haasteisiin YK:n lapsen oikeuksien komitea oli edellisvuonna kiinnittänyt huomiota. Teemojen jakautuminen muistutti tarpeesta yhdistää lapsen oikeuksia edistävien toimijoiden viestinnän voimavarojen yhteisen kansallisen teeman alle vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Lapsiasiavaltuutettu tehosti edelleen viestintäänä verkkossa ja sosialisessa mediassa. Verkkosivuja kehitettiin edelleen omana julkaisukanavana. Vuoden mittaan julkaistiin yhteensä 51 verkkouutista ja mediatedotetta. Osa tiedotteista julkaistiin verkkossa myös ruotsiksi ja englanniksi. Verkkosivujen sisältöä markkinoitiin kuusi kertaa vuodessa ilmestyneellä utiskirjeellä, jonka jakelussa on noin 1 700 vastaanottajaa. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula julkaisi vuoden aikana yhteensä 14 kirjoitusta muissa kuin toimiston omissa julkaisuissa.

Facebookissa Maria Kaisa Aulan henkilökohtaista profilia seurasi vuoden päätyessä lähes 2 300 henkilöä. Moni myös kommentoi profiliissa esiin tuotuja lapsiasiavaltuutetun aloitteita, blogia, tiedotteita ja julkaisuja. Tätä kautta tulivat tietoon muun muassa yleistyneet pyrkimykset rajoittaa lasten leikkejä kerrostalojen pihalla (ks. s. 24).

Lapsiasiavaltuutetun Twitter-päivitykset suomeksi, englanniksi ja ruotsiksi palvelevat edelleen kotimaan ohella kansainvälistä yleisöä ja yhteistyötä.

I början av året fick bland annat Barnombudsmannens förslag om kontroll av en eventuell brottslig bakgrund hos frivilliga som arbetar tillsammans med barn utrymme i medierna. Utredningen om hörselskadade och döva barns erfarenhet aktualiseraade behovet av att trygga barnen och deras familjer flexibelt stöd och mångsidig information om olika alternativ. Journalisterna intresserade sig också för Barnombudsmannens syn på de i de elektroniska medierna allt vanligare talangtävlingarna (se s. 22).

De gyllene regler för barns och ungas fullmäktige som offentliggjordes för andra gången väckte mindre uppmärksamhet än väntat. Ändå ökade antalet undertecknande kandidater tydligt. Barn- och ungdomsfrågorna togs även upp i de regionala medierna och radions aktualitetsprogram kring kommunalvalet. Det på kyrkomötet behandlade förslaget om en ändring av kyrkolagen så att barn och unga skulle få komma till tals och delta i församlingarna noterades av medierna i tämligen stor utsträckning.

Informationen i samband med barnens rättigheters dag fortsatte på föregående års uppförstringstema och uppmuntrade föräldrarna och övriga vuxna till uppföstran med glädje. Ett annat aktuellt tema var välbefinnandet i skolan, vars utmaningar FN:s kommitté för barnets rättigheter hade fast sig vid året innan. Temafördelningen påminde om behovet av att sammanföra informationsresurserna hos de aktörer som främjar barnets rättigheter under ett gemensamt nationellt tema för att öka utslaget.

Barnombudsmannen effektiviserade alltjämt sin kommunikation på webben och i de sociala medierna. Webbplatsen vidareutvecklades som en egen publikationskanal. Under året publicerades sammanlagt 51 webbnyheter och pressmeddelanden. En del av meddelandena på webben publicerades också på svenska och engelska. Innehållet på webbplatsen marknadsfördes genom ett nyhetsblad som utkom 6 gånger under året och som gick ut till cirka 1 700 mottagare. Dessutom publicerade barnombudsmannen Maria Kaisa Aula under året sammanlagt 14 skrivelser i andra publikationer än byråns egna.

På Facebook följde nästan 2 300 personer med Maria Kaisa Aulas personliga profil vid årets slut. Via de diskussioner som fördes på sidan förmedlades till exempel diskussionen om förbudet mot barns gårdslekar till de traditionella medierna. (se s. 24)

Barnombudsmannens Twitter-uppdateringar på finska, engelska och svenska betjänar alltjämt vid sidan av hemlandet den internationella publiken och det internationella samarbetet.

Lasten ja nuorten valtuutetun huoneentaulu julkistettiin Helsingissä elokuussa 2012.

Hustavlans för barns och ungas fullmäktige I anserades i Helsingfors i augusti 2012.

Lapsiasiavaltuutetun omat ja yhteistyöjulkaisut

Lapsiasiavaltuutetun julkaisusarjassa ja yhteistyöhankkeina ilmestyi vuoden mittaan kymmenen paino- tai verkkojulkaisua. Yhteishankkeena ilmestyi suomeksi merkittävä Euroopan neuvoston asiantuntemukseen perustuva lasten ihmisoikeuskasvatukseen *Composito-käskirja*, jonka julkauttaminen käytäntöön alkoi heti yhteistyöverkoston ja Suomen UNICEFin voimin.

Lapsille ja nuorille suunnattiin oma ihmisoikeuksista kertova esite *Toteutuvatko oikeutesi?*. Lisätietoa julkaisusta www.lapsiasia.fi/julkaisut.

Barnombudsmannens egna publikationer och sampublikationer

I Barnombudsmannens publikationsserie och som samprojekt utgavs tio tryckta publikationer och webbpublikationer under året. Europarådets Composito-handbok om utbildning i mänskliga rättigheter gavs ut i tryckt format på finska av Lasten Keskus som infördes i praktiken på en gång med hjälp av samarbetsnät och Unicef Finland

En broschyr *Förverkligas dina rättigheter? om de mänskliga rättigheterna riktades till barn och ungdomar. Läs mer om publikationer www.lapsiasia.fi/julkaisut.*

Lapsiasiavaltuutetun omat ja yhteistyöjulkaisut vuonna 2012 Barnombudsmannens egna publikationer och sampspublikationer 2012

Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintasuunnitelma vuodelle 2012. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:1. Verkkoversio. Verksamhetsplan för Barnombudsmannens byrå 2012. Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:2. Bara på webben.

Hei, kato mua! Vuorovaikus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:3. Paino- ja verkkoversio.

Hei, kato mua! Vuorovaikus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:3. I tryck och på webben.

Toteutuvatko oikeutesi? Tietoa ihmisoikeuksista lapsille ja nuorille. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:4. Paino- ja verkkoversio. *Toteutuvatko oikeutesi? Tietoa ihmisoikeuksista lapsille ja nuorille.* Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:4. I tryck och på webben.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2012: Lasten ja nuorten kunta luo hyvinvointia. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:5. Paino- ja verkkoversio.

Barnombudsmannens årsbok 2012: En kommun för barn och unga skapar välfärd. Barnombudsmannens byrås publikationer 2012:5. I tryck och på webben.

Suojele unelmia, vaali toivoa – Nuorten suosituksset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Pipsa Vario, Johanna Barkman, Johanna Kiili, Marko Nikkanen, Mikko Oranen & Jaana Tervo. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:6. Paino- ja verkkoversio.

Suojele unelmia, vaali toivoa – Nuorten suosituksset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Pipsa Vario, Johanna Barkman, Johanna Kiili, Marko Nikkanen, Mikko Oranen & Jaana Tervo. Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2012:6. I tryck och på webben.

Aikuinen – hyödy lasten ja nuorten kokemustiedosta! Esite. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:7. Paino- ja verkkoversio. *Aikuinen – hyödy lasten ja nuorten kokemustiedosta!* Broschyr. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:7. I tryck och på webben.

Composito – lasten ihmisoikeuskasvatukseen käsitarkka. Alkuteoksen Euroopan neuvostolle toimittanut Nancy Flowers 2007. Suomeksi Lasten Keskuselle toimittaneet Kaisu Maijala ja Marja-Liisa Tonteri 2012. Paino- ja verkkoversio.

Composito – lasten ihmisoikeuskasvatukseen käsitarkka. Originalverket redigerat för Europarådet av Nancy Flowers 2007. Redigerad på finska för Lasten Keskus av Kaisu Maijala och Marja-Liisa Tonteri 2012. I tryck och på webben.

Kasvata ilolla! Esite. Paino- ja verkkoversio. Voi tilata painettuna Lastensuojelun Keskusliitosta. *Kasvata ilolla!* Broschyr. I tryck och på webben. Tryckta exemplar kan beställas via Centralförbundet för Barnskydd.

Lisätietoa julkaisuista www.lapsasia.fi/julkaisut
Närmare information om samtliga publikationer finns på adressen [> Julkaisut och om de svenska publikationerna på samma adress under fliken Publikationer.](http://www.lapsasia.fi)

Talous ja henkilöstö

Vuonna 2012 lapsiasiavaltuutetun toimiston menot olivat 514 130 euroa yhteensä. Määärärahat sisältyvät valtion budjetissa sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenoihin. Määärärahojen käyttö jakautui siten, että palkka- ja sosiaaliturvamenoihin kului 311 618 euroa ja muihin toimintamenoihin yhteensä 202 511 euroa

Muiden toimintamenojen käyttö jakautui varsinkin tasan eri toiminta-alueille eli lapsen oikeuksista tiedottamiseen, lasten osallistumiseen ja mielipiteiden selvittämiseen, vaikuttamistyöhön, vuosikirjan toimittamiseen sekä henkilöstöön ja hallintoon liittyviin menoihin. Viestintä ja tiedotus olivat kuitenkin suurin yksittäinen toiminta-alue johon kului toimintamenoista lähes 60 000 euroa. Viestintäpalveluita ostettiin toimiston ulkopuolelta koska toimistolla ei ole tähän omaa henkilöstöä.

Ekonomi och medarbetare

Barnombudsmannens byrås utgifter år 2012 uppgick till sammanlagt 514 130 euro. Anslagen ingår i Social- och helservårdsministeriets omkostnader i statsbudgeten. Dispositionen av anslagen fördelade sig så att 311 618 euro gick till löne- och socialskyddsutgifter och sammanlagt 202 511 euro till övriga omkostnader.

De övriga omkostnaderna fördelade sig tämligen jämnt mellan de olika verksamhetsområdena, dvs. information om barnets rättigheter, utredning av barnens delaktighet och åsikter, påverkansarbete, utgivning av årsboken och utgifter i anslutning till personal och förvaltning. Kommunikationen och informationen utgjorde dock det största enskilda verksamhetsområdet och upptog nästan 60 000 euro av omkostnaderna. Kommunikationstjänsterna köptes utifrån eftersom byrån saknar egen personal för detta.

"Hän (opettaja) valittaa joskus etten minä kuuntele. Vaikka oikeastaan en aina tiedä milloin hän puhuu, milloin ei puhu. Se ei ole mun vikani, mutta hän ajattelee kyllä sillä tavalla. Et se olisi mun vikani."

polka, 9v.

Kuva: Tiina Vihra

Vaikuttamistyön perustana ovat lapsille ja nuorille tehdyt selvitykset. Toukokuussa julkistetti *Hei, kato mua!* Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä valotti lasten ja nuorten omaa näkökulmaa arkeensa.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto hankki toimeksiantosopimuksella viestintäpalveluita Medita Communication Oy:ltä Jyväskylästä (yleinen tiedotus ja vuosikirjan toimitus), Workshop Pälviä Oy:ltä Helsingistä (graafinen ja visuaalinen suunnittelu) sekä Jyväskylän yliopiston Agora Game Lab:ltä (Lasten verkkosivujen ylläpito ja kehitys). Lisäksi käänöspalveluita ostettiin Semantix Oy:ltä. Mediaseurantapalvelu ostettiin Cision Oy:ltä (Mbrain).

Toimistossa on yhteensä viisi (5) vakinaista virkaa. Henkilöstövoimavarat koettiin edelleen aivan liian pieniksi suhteessa toimiston kansallisiin tehtäviin ja sidosryhmien odotuksiin. Työ on kuormittavaa. Toimiston perustehtäviin kuuluvien vaikuttamistyön, lasten mielipiteiden selvittämisen sekä lapsen oikeuksien tiedotuksen lisäksi merkittävää työpanosta edellyttää toimistoon tulevien kansalaisyhteydenottojen vaatima neuvonta. Lapsiasiavaltuutettu on ehdottanut sosiaali- ja terveysministeriölle kahden uuden viran perustamista toimistoon.

Påverkansarbetet grundar sig på utredningar om barns och ungas åsikter. Barnombudsmannens publikation *Hei, kato mua!* belyste barns och ungas egen syn på sin vardag. Den gavs ut i maj.

Utifrån ett uppdragsavtal köpte Barnombudsmannens byrå kommunikationstjänster av Medita Communication Oy i Jyväskylä (allmän information och redigering av årsboken), Workshop Pälviä Oy i Helsingfors (grafisk och visuell design) och Agora Game Lab vid Jyväskylä universitet (underhåll och utveckling av webbplatsen för barn). Dessutom köptes översättningstjänster av Semantix Oy. Medieuppföljningsservicen köptes av Cision Oy (Mbrain).

Vid byrån finns sammanlagt fem (5) ordinarie tjänster. Personalresurserna ansågs fortsättningsvis vara aldeles för små i relation till byråns nationella uppgifter och intressentgruppernas förväntningar. Arbetet är belastande. Vid sidan av påverkansarbetet, utredningen av barnens åsikter och informationen om barnets rättigheter, som hör till byråns grundläggande uppgifter, förutsätter dessutom rådgivningen till de medborgare som kontaktar byrån en betydande arbetsinsats. Barnombudsmannen har för Social- och helse-vårdsministeriet föreslagit att två nya tjänster inrättas vid byrån.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston henkilökunta 2013 Barnombudsmannens byråns medarbetare 2013

Lapsiasiavaltuutettu
Barnombudsmannen
Maria Kaisa Aula

Osastosiiteri
Avdelningssekreterare
Pirkko-Liisa Rautio

Lakimies
Jurist
Merike Helander

Ylitarkastaja
Överinspektör
Raija Harju-Kivinen

Ylitarkastaja
Överinspektör
Jouko Laaksonen

Toimistossa työskentelivät vuonna 2012:

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula
Osastosiiteri Pirkko-Liisa Rautio
Lakimies Jaana Tervo (virkavapaalla 1.6.2012 alkaen), sijainen Kirsi Pollari
Ylitarkastaja Anne Hujala (virkavapaalla 1.1.2012–8.6.2012), sijainen Kirsi Pollari
Ylitarkastaja Senni Arponen 1.1.2012–29.2.2012 ja Jouko Laaksonen 1.3.2012 alkaen (molemmat Johanna Kiilin virkavapaan sijaisina)

Lapsiasianeuvottelukunnan sihteerinä työskenteli toimeksiantosopimuksella Reetta Peltonen. Kansalaisyhteydenottoihin vastausapua hankittiin toimeksiantosopimuksilla Jaana Tervolta ja Senni Arposelta.

Harjoittelijoina lapsiasiavaltuutetun toimistolla olivat Itä-Suomen yliopistosta yhteiskuntatieteiden kandidaatti Hanna Ikonen 10.4.2012–9.7.2012 sekä kasvatustieteiden kandidaatti Sanna Sirniö Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatukseen laitokselta 15.10.2012–14.12.2012. Työelämävalmennettavana toimistolla työskenteli tradenomi Taru Ropponen 19.3.2012–30.4.2013.

Byråns medarbetare 2012:

Barnombudsmannen Maria Kaisa Aula
Avdelningssekreterare Pirkko-Liisa Rautio
Jurist Jaana Tervo (tjänstledig från 1.6.2012), vikarie Kirsi Pollari
Överinspektör Anne Hujala (tjänstledig 1.1.2012–8.6.2012), vikarie Kirsi Pollari
Överinspektör Senni Arponen 1.1.2012–29.2.2012 och Jouko Laaksonen från 1.3.2012 (vardera som vikarier under Johanna Kiilis tjänstledighet)

Sekreterare vid barnombudsmannadelegationen var Reetta Peltonen på basis av uppdragsavtal. Hjälp med besvarandet av kontakter från medborgarna skaffades av Jaana Tervo och Senni Arponen på basis av uppdragsavtal.

Praktikanter vid Barnombudsmannens byrå var Hanna Ikonen, kandidat i samhällsvetenskaper från Östra Finlands universitet, 10.4.2012–9.7.2012 och Sanna Sirniö, pedagogie studerande från institutionen för förskolepedagogik vid Jyväskylän universitet, 15.10.2012–14.12.2012. Tradenom Taru Ropponen var anställd på basis av avtal om arbetslivsträning 19.3.2012–30.4.2013.

Hyvä lapsuus kaikille! – Lapsiasiavaltuutetun strategia

- Enemmän aikuisten läsnäoloa ja vähemmän yksinäisyyttä.
- Enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista.
- Enemmän ehkäiseviä palveluita ja varhaista tukea.
- Lapsille enemmän mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi.

Kaikissa yhteiskunnan päätöksissä lapsen etu tulee asettaa etusijalle. Tavoitteena on se, että mahdollisimman monella lapsella ja nuorella Suomessa on riittävän pitkä ja huoleton lapsuus.

Jokaisella alle 18-vuotiaalla on oikeus olla lapsi.

Lapsiasiavaltuutettu on hallinnollisesti sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomainen. Tehtävä on määritelty laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004).

Toimipaikka on Jyväskylä. Lapsiasiavaltuutetun apuna toimii valtioneuvoston asettama lapsiasianeuvottelukunta (asetus 274/2005).

www.lapsasia.fi
www.lastensivut.fi

En god barndom för alla! – Barnombudsmannens strategi

- Mer vuxennärvaro och mindre ensamhet.
- Mer lek och mindre prestation.
- Mer förebyggande tjänster och tidigt stöd.
- Mer möjligheter för barnen att delta och bli hördta.

I alla samhällsbeslut ska barnets bästa sättas främst. Målet är att så många barn och ungdomar som möjligt i Finland ska få en tillräckligt lång och sorglös barndom.

Varje person under 18 år har rätt att vara barn.

Barnombudsmannen är en självständig myndighet i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. Uppgiften har fastställts i lagen om barnombudsmannen (1221/2004).

Verksamhetsställe är Jyväskylä. En barnombudsmannadelegation som tillsatts av statsrådet bistår barnombudsmannen (förordning 274/2005).

www.lapsasia.fi
www.lastensivut.fi

Lapsiasianeuvottelukunnan jäsenet vuonna 2012 Barnombudsmannadelegationens medlemmar 2012

PUHEENJOHTAJA ORDFÖRANDE

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu | barnombudsman
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Barnombudsmannens byrå

VARAPUHEENJOHTAJA VICE ORDFÖRANDE

Tarja Kahiluoto
neuvotteleva virkamies | konsultativ tjänsteman
Sosiaali- ja terveysministeriö
Social- och hälsovårdsministeriet

JÄSENET | *VARAJÄSENET MEDLEMMAR | *SUPPLEANTER

Riitta Viitala 20.6. saakka
kehittämispäällikkö | utvecklingschef

Marjaana Pelkonen 20.6. alkaen
yliarkastaja | överinspektör
Sosiaali- ja terveysministeriö
Social- och hälsovårdsministeriet

***Esa Iivonen** 19.9. saakka
hallitusneuvos | regeringsråd

***Mario Lavikainen** 19.9. alkaen
neuvotteleva virkamies
konsultativ tjänsteman
Sosiaali- ja terveysministeriö
Social- och hälsovårdsministeriet

Päivi Rotola-Pukkila
lainsäädäntöneuvos | lagstiftningsråd
Ulkoasiainministeriö
Utrikesministeriet

***Suvikki Silvennoinen**
ulkosaiainsihteeri | utrikesråd
Ulkoasiainministeriö
Utrikesministeriet

Outi Kempainen
lainsäädäntöneuvos | lagstiftningsråd
Oikeusministeriö
Justitieministeriet

***Niklas Wilhelmsson**
erikoissuunnittelija | specialplanerare
Oikeusministeriö
Justitieministeriet

Antti Simanainen
poliisitarkastaja | polisinspektör
Sisäasiainministeriö
Inrikesministeriet

***Tiina Sinkkanen**
lainsäädäntöneuvos | lagstiftningsråd
Sisäasiainministeriö
Inrikesministeriet

Georg Henrik Wrede
johtaja | direktör
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

***Sini Korpinen** 20.9. saakka
pääsihteeri | generalsekreterare
***Satu Tuomikorpi** 20.9. alkaen
pääsihteeri | generalsekreterare
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings och kulturministeriet

Eeva-Riitta Pirhonen 20.9. saakka
johtaja | direktör

Jari Rajanen 27.9. alkaen
johtaja | direktör
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

***Heli Jauhola**
yliarkastaja | överinspektör
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Anna-Liisa Tarvainen
toimitusjohtaja | verkställande direktör
Liikenneturva
Trafikskyddet

***Anne-Marie Välikangas**
neuvotteleva virkamies
konsultativ tjänsteman
Valtiovarainministeriö
Finansministeriet

Jukka Mäkelä
kehittämispäällikkö | utvecklingschef
Terveuden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
Institutet för hälsa och välfärd (THL)

***Riittakerttu Kaltiala-Heino**
vastuualuejohtaja
ansvarsområdesdirektör
Tampereen yliopistollinen sairaala
Tammerfors universitets centralsjukhus

Tuomas Kurtila
toiminnanjohtaja | verksamhetsledare
Suomen Vanhempainliitto ry
Finlands Föräldraförbund rf

***Mikko Oranen**
kehittämispäällikkö | utvecklingschef
Terveuden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
Institutet för hälsa och välfärd (THL)

Jukka Tahvanainen 31.5. saakka
pääsihteeri | generalsekreterare
Olli Joensuu 19.9. alkaen
pääsihteeri | generalsekreterare
Suomen Nuorisoyhdistyö – Alliansi ry
Finlands Ungdomssamarbete Allians rf

***Valteri Aine**
puheenjohtaja | ordförande
Suomen Lukioalaisten Liitto ry
Suomen Lukioalaisten Liitto ry

Lapsiasianeuvottelukunnan toimikausi on 2011–2015.
Ajantasainen lista neuvottelukunnan jäsenistä löytyy verkkosivulta.

Neuvottelukunnan jäsenet 2013
Medlemmar 2013 på nätet

www.lapsiasia.fi/perustietoa/neuvottelukunta/jasenet

ASIANTUNTIJAT SAKKUNNIGA

Maarit Alasuutari
puheenjohtaja | ordförande
Lapsuudentutkimuksen seura ry
Finländska sällskapet för
barndomsforskning rf

Anne Alitolppa-Niitamo
monikulttuurisuusasioiden päällikkö
chef för multikulturella ärenden
Väestöliitto ry
Väestöliitto ry

Eva Biaudet
vähemmistövaltuutettu
minoritetsombudsman

Noora Ellonen
erikostutkija | specialforskare
Polisiammattikorkeakoulu
Polisyrkeshögskolan

Irmeli Halinen
opetusneuvos | undervisningsråd
Opetushallitus
Utbildningsstyrelsen

Anja Peltonen
johtaja | direktör
Kuluttajavirasto
Konsumentverket

Inka Hetermäki
ohjelmajohtaja | programdirektör
Suomen UNICEF
UNICEF Finland

Mirjam Kalland
pääsihteeri | generalsekreterare
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Mannerheims Barnskyddsförbund rf

Kirsti Kurki-Suonio
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri
äldre justitieombudsmana-
sekreterare
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Riksdagens justitieombudsmans kansli

Mia Lumio
lapsiasiames | barnombudsman
Tampereen kaupunki
Tammerfors stad

Hannele Sauli
erikostutkija | specialforskare
Tilastokeskus
Statistikcentralen

Leo Pekkala
johtaja | direktör
Mediakavat- ja kavaohjelmakeskus
Centralen för mediefostran och
bildprogram

Anneli Pouta
osastojohtaja | avdelningsdirektör
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
Institutet för hälsa och välfärd (THL)

Sirkka Rousu
yliopettaja | överlärlare
Metropolia Ammattikorkeakoulu
Metropolia Yrkeshögskola

Merja Salmi
toimitusjohtaja | verkställande direktör
Länsi- ja Keski-Uudenmaan
sosiaalialan osaanikeskus Sosialito
Kompetenscentret inom det sociala
området i västra och mellersta
Nyland Socialkompetens

Hannele Sauli
erikostutkija | specialforskare
Tilastokeskus
Statistikcentralen

NUORET NEUVONANTAJAT 2012 UNGA RÅDGIVARNA 2012

Juuso Ahola, Jämsä
Anna Aula, Hankasalmi
Maria Hakala, Laihia
Teemu Hintikka, Jyväskylä
Aatu Juovanen, Aura
Marjo Kaul, Tampere
Santeri Lohi, Jyväskylä
Markus Nieminen, Tampere
Riina-Emilia Ojala, Jyväskylä
Ida Pasanen, Järvenpää
Marika Peltola, Laukaa
Juha Peltomaa, Jyväskylä
Juho Räty, Tampere
Mauri Salo, Saarijärvi
Eelis Seilola, Jyväskylä
Kimi Uosukainen, Lahti

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus lyhyesti

- 1.** Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
- 2.** Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Ketään lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa ominaisuuksien, mielipiteiden tai alkuperän vuoksi.
- 3.** Lapsia koskevia pääöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.
- 4.** Valtion on pidettävä huolta siitä, että tässä sopimuksessa luetellut oikeudet toteutuvat lasten elämässä.
- 5.** Lapsen vanhempien tai muiden huoltajien on pidettävä huolta lapsen kasvatuksesta. Valtion on autettava vanhemmia tässä tehtävässä.
- 6.** Lapsella on oikeus elämään. Valtion on varmistettava, että lapset saavat kehittyä rauhassa omaan tahtiin.
- 7.** Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla ensisijaisesti heidän hoidettavanaan.
- 8.** Lapsella on oikeus omaan nimeensä, oman maan kansalaisuuteen ja sukulaisiinsa.
- 9.** Lapsella on oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempaansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
- 10.** Jos lapsi joutuu eroon vanhemmistaan siten, että he joutuvat eri maihin, pitää valtion yrittää saada heidät takaisin toistensa luokse mahdollisimman nopeasti.
- 11.** Valtion pitää estää lasten laiton kuljettaminen maasta toiseen.
- 12.** Lapsella on oikeus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipide on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasona mukaisesti.
- 13.** Lapsella on oikeus kertoa oma mielipiteensä asioista, kunhan se ei loukkaa muita.

- 14.** Lapsella on oikeus ajatella vapaasti. Lapsella on myös oikeus kuulua tai olla kuulumatta johonkin uskontoon. Vanhemmat ohjaavat lasta tämän oikeuden käyttämisessä.
- 15.** Lapsella on oikeus liittyä yhdistyksiin ja toimia niissä.
- 16.** Lapsella on oikeus yksityisyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
- 17.** Lapsella on oikeus saada tiedotusvälineiden kautta sellaista tietoa, joka on tärkeää hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa kannalta. Lasta tulee suojeilla hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta tiedolta ja aineistolta.
- 18.** Valtion täytyy tukea vanhempija lapsen kasvatuksessa esimerkiksi pitämällä huolta siitä, että perheet saavat tarvitsemiansa palveluita.
- 19.** Lasta on suojeleva kaikelta väkivalalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
- 20.** Lapsella, joka ei voi elää vanhempiensa kanssa, on oikeus saada erityistä suojelema ja tukea muualta, esimerkiksi lastensuojeleilaitoksista tai sijaisperheistä. Sijoituspaikan vaihtamista on vältettävä ja lapsen ihmisoikeuksien pysyvyttä on kunnioitettava.
- 21.** Lapsi voidaan adoptoida, jos se on hänen kannaltaan paras vaihtoehto.
- 22.** Pakolaislapsella on oikeus saada tarvitsemansa erityinen huolenpito.
- 23.** Vammaisen lapsen pitää saada parasta mahdollista hoitoa ja apua, joka edistää hänen itseluottamustaan ja osallistumistaan.
- 24.** Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvitsemansa terveyden- ja sairaudenhoito.
- 25.** Jos lapsi on sijoitettu asumaan syntymäkotinsa ulkopuolelle, täytyy aikuisten antaa hänelle riittävää hoitoa. Aikuisten täytyy välillä tarkistaa, pitävätkö sijoituksen syyt vielä paikkansa.

Sopimuksen sisältö voidaan tiivistää kolmeen eri teemaan:

PROTECTION
Lapsella on oikeus erityiseen suojeeluun ja hoivaan.

PROVISION
Lapsella on oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroiesta.

PARTICIPATION
Lapsella on oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasona mukaisesti itseään koskevaan pääöksentekoon.

- 26.–27.** Lapsella ja hänen vanhemillaan on oikeus riittäviin palveluihin ja rahalliseen tukee tarvittaessa.
- 28.** Lapsella on oikeus saada perusopetusta ilmaiseksi. Valtion täytyy pitää huolta siitä, että kaikki lapset kävät koulunsa loppuun asti eivätkä jätä sitä kesken.
- 29.** Koulutuksen on kehitettävä lapsen omia taitoja, lapsen omaa kieltä ja kulttuuria. Koulutuksessa on kerrottava lapsille heidän oikeuksistaan ja muiden ihmisten oikeuksista sekä suvaitsevaisuudesta. Lisäksi on kerrottava ympäristön suojelesta.
- 30.** Kaikilla lapsilla on oikeus omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja kielessä.
- 31.** Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.
- 32.** Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.
- 33.** Lasta on suojeleva huumeilta.
- 34.** Lasta on suojeleva kaikenlaiselta sopimattomalta häirinnältä.
- 35.** Valtioiden on estettävä lapsikauppa.
- 36.** Lasta on suojeleva kaikelta hänen hyvinvointiaan uhkaavalta kohtelulta.
- 37.** Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista juhlalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemisen tulee olla viimesijainen keino ja silloinkin on huomioitava hänen ikänsä mukaiset tarpeet.
- 38.** Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hänen saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeleva lapsia.*
- 39.** Valtion pitää auttaa lapsia, jos heitä on kohdeltu väärin.
- 40.** Lakia rikkonutta lasta on suojeleva ja hänen oikeuksiaan on kunnioitettava.
- 41.** Jos valtion oma lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, on sitä lainsäädäntöä noudatettava.
- 42.** Valtion on huolehdittava, että kaikki kansalaiset tietävät lapsen oikeudet.
- 43.** Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- 44.–54.** Nämä artiklat liittyvät sopimuksen voimassaoloon ja noudattamiseen.

* Lisäpöytäkirjassa ikäraja on nostettu 15:sta 18 ikävuoteen.

FN:s konvention om barnens rättigheter i korthet

1. Varje mänsk under 18 år räknas som barn.
2. Barnets rättigheter gäller alla barn. Inget barn får diskrimineras på grund av barnets eller barnets föräldrars egenskaper, åsikter eller ursprung.
3. Vid alla beslut som rör ett barn ska barnets bästa prioriteras.
4. Staterna ska se till att de rättigheter som räknas upp i denna konvention förverkligas i barnens liv.
5. Barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare ska sköta om barnets uppfosturan. Staten ska hjälpa föräldrarna med denna uppgift.
6. Varje barn har rätt till liv. Staten ska trygga att barnen får utvecklas i lugn och ro i egen takt.
7. Barnet har från födseln rätt till ett namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt veta vilka föräldrarna är och att i första hand bli vårdat av dem.
8. Barnet har rätt till sitt eget namn, sitt medborgarskap och sina släktningar.
9. Barnet har rätt att leva tillsammans med sina föräldrar, förutsatt att han eller hon har det bra och tryggt med dem. Ett barn som inte bor med sina föräldrar har rätt att träffa och hålla regelbunden kontakt med båda föräldrarna. Ifall det inte är bra för barnet att träffa föräldrarna kan man hindra umgänge.
10. Om barnet och barnets föräldrar har kommit att bo i olika länder, ska staten försöka återförena dem med varandra så snabbt som möjligt.
11. Staten ska hindra olagligt bortförande av barn från ett land till ett annat.
12. Barnet har rätt att fritt uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och mognadsgrad.

13. Barnet har rätt att berätta sin åsikt om saker, förutsatt att detta inte kränker andra.
14. Barnet har rätt att tänka fritt. Barnet har även rätt att tillhöra eller inte tillhöra en religion. Föräldrarna vägleder barnet i användningen av denna rättighet.
15. Barnet har rätt att bli medlem i föreningar och verka i dem.
16. Barnet har rätt till privatliv, hemfrid och brevhemlighet. Barnets heder eller anseende får inte kränkas.
17. Barnet har rätt att via massmedier få tillgång till sådan information som är viktig för hans eller hennes utveckling och välfärd. Barnet ska skyddas mot information och material som kan ha skadlig inverkan på barnets välfärd.
18. Staten ska stödja föräldrarna vid barnuppfostran till exempel genom att se till att familjerna får de tjänster de behöver.
19. Barnet ska skyddas mot alla former av våld, försummelse och utnyttjande.
20. Ett barn som inte kan bo med sin familj har rätt att få särskilt skydd och stöd på andra ställen, till exempel i barnskyddsanstalter eller fosterfamiljer. Byten av placeringställen ska undvikas och kontinuiteten i barnets mänskliga relationer ska respekteras.
21. Ett barn kan adopteras om detta är det bästa alternativet för honom eller henne.
22. Flyktingbarn har rätt till den särskilda omsorg de behöver.
23. Barn med funktionshinder ska få bästa möjliga vård och hjälp som främjar barnets självförtroende och delaktighet.
24. Barnet har rätt till bästa möjliga hälsa och att få den hälso- och sjukvård som behövs.
25. Om ett barn har placerats utanför sitt födelsehem, ska vuxna ge barnet tillräcklig omsorg. De vuxna måste tidvis se över om grunderna för placeringen fortfarande gäller.

- 26.–27. Barnet och barnets föräldrar har rätt till tillräckliga tjänster och penningstöd vid behov.
28. Barnet har rätt att få grundläggande undervisning gratis. Staten måste se till att alla barn går ut skolan och inte lämnar den på hälft.
29. Utbildningen ska utveckla barnets individuella färdigheter, barnets eget språk och kultur. Vid utbildningen ska man berätta för barnen om deras rättigheter och andra människors rättigheter samt tolerans. Dessutom ska man berätta om skyddet av miljön.
30. Alla barn har rätt till sin egen kultur, religion och sitt eget språk.
31. Ett barn har rätt till vila, lek och fritid, och till att delta i till konst- och kulturlivet.
32. Ett barn får inte utföra arbete som kan hindra utbildningen eller skada barnets hälsa eller utveckling.
33. Ett barn ska skyddas mot narkotika.
34. Ett barn ska skyddas mot alla former av olämpliga trakasserier.
35. Staterna ska förhindra handel med barn.
36. Ett barn ska skyddas mot alla former av behandling som hotar barnets välfärd.
37. Barn får inte utsättas för tortyr. Barn får inte straffas på ett grymt eller förfredande sätt. Att fängsla ett barn får endast användas som en sista utväg och även då ska man beakta barnets åldersrelaterade behov.
38. En person under 18 år får inte värvas till armén och inte heller delta i krigföring. Vid väpnade konflikter ska barn skyddas.*
39. Staten ska hjälpa barn om de har blivit felaktigt behandlade.
40. Ett barn som brutit mot lagen ska skyddas och barnets rättigheter ska respekteras.
41. Om en stats nationella lagstiftning garanterar ett barn bättre rättigheter än denna konvention, ska den nationella lagstiftningen följs.
42. Staten bör se till att alla medborgare känner till barnets rättigheter.
43. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att denna konvention följs.
- 44.–45. Dessa artiklar gäller konventionens giltighet och att konventionen följs.

* Åldersgränsen i tilläggsprotokollet har höjts från 15 till 18 år.

muistiinpanoja | antekningar

muistiinpanoja | antekningar

muistiinpanoja | antekningar

muistiinpanoja | antekningar

muistiinpanoja | anteckningar

Lapsiasiavaltuutetulle tulee joka vuosi noin 500 yhteydenottoa kansalaisilta, jotka toivovat kannanottoa lapsia ja nuoria koskeviinasioihin.

Yhteydenottojen avulla on voitu seurata lapsen oikeuksien toteutumista kansalaisten näkökulmasta. Yhteydenotot ovat tuoneet lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyötä ja antaneet aiheita aloitteisiin, lausuntoihin ja keskusteluihin eri vaikuttajien kanssa.

Tämä vuosikirja kertoo, mistä asioista kansalaiset ovat ottaneet yhteyttä ja mitä yhteydenottojen perusteella on tehty.

Vuosikirja on samalla lain edellyttämä kertomus valtioneuvostolle lapsiasiavaltuutetun toiminnasta sekä lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa.

Barnombudsmannen kontaktas varje år cirka 500 gånger av medborgare som önskar att Barnombudsmannen tar ställning till frågor om barn och unga.

Genom kontakterna har det varit möjligt att ur medborgarnas perspektiv följa upp hur barnets rättigheter omsätts i praktiken. Kontakterna har varit till hjälp i Barnombudsmannens påverkansarbete och gett anledning till initiativ, utlåtan och dialoger med olika påverkare.

Denna årsbok redogör för varför medborgarna har vänt sig till Barnombudsmannen och vad Barnombudsmannen har gjort med anledning av kontakterna.

Årsboken utgör samtidigt den berättelse om Barnombudsmannens verksamhet och genomförandet av barnets rättigheter i Finland som Barnombudsmannen ska lämna till statsrådet enligt lag.

LAPSIAIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Vapaudentatu 58 A, 3 krs.
40100 Jyväskylä
puhelin 0295 16001
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsasia.fi
www.lastensivut.fi

BARNOMBUDSMANNENS BYRO

Vapaudentatu 58 A
40100 Jyväskylä
tfn 0295 16001
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsasia.fi
www.lastensivut.fi

ISSN 1798-3991 (painettu / print)
ISSN 1798-4009 (verkkohulkaisu / online)

ISBN 978-952-00-3621-8 (nid. / inh.)
ISBN 978-952-00-3622-5 (PDF)

